

Lelkipásztor

Evangelikus Lelkészi Szakfolyóirat

72. évfolyam
1997/12.

TARTALOMJEGYZÉK

MÉCSSES A TE IGÉD

Szabóné Mátrai Marianna: Év év után ha elszárnyal (Sabine Bäuerle nyomán) 441

TANULMÁNYOK

Dr. Szentpétery Péter: Kell-e nekünk húsvét? (A Lüdemann-vita II. rész)..... 442

Dr. Reuss András: Kontextuális teológia kell 446

KITEKINTÉS

D. Dr. Nagy Gyula: Egyházi világhíradó 449

Edward Idris Cassidy: Közös nyilatkozat a Megigazulástanról
– Pasztorális konzekvenciák (fordította: Korányi András) 454

Vallásszabadság és az új vallási mozgalmak, ökumenikus konferencia, Dobogókő..... 456

FIGYELŐ

A paksi Országos Evangélikus Találkozó dokumentumaiból II.

Teológus hallgatók referátuma 457

Szabó Vilmos Béla: A jövő egyháza a lelkész szemével 457

Sztruhár András: A jövő egyháza – az egyházmegyei felügyelő szemével 458

Marton Tamás: A jövő egyháza az ifjúság szemével 460

Jancsó Kálmánné: Az evangélikus pedagógus helye a jövő egyházában 461

Ribár János: Igehirdetés a záróistentiszteleten 462

FÓRUM

Szabóné Mátrai Marianna: A Lelkipásztor beszélgetése Dr. Frenkl Róberttel 464

Christine Witte: Óvás a lelkészi pályától (fordította: Herczog Csaba)..... 467

Sánta Anikó: Az ember – nem utolsó – megkísértése 469

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Gerőfi Gyuláné–Menyes Gyula: Óév este 470

Muntag Andor–Kis János: Újév 471

Holeczka Anikó–Varga György: Újév utáni vasárnap 472

Dr. Szabó Lajos–Péter Attila: Vízkereszt ünnepe 473

Korányi András–Vári Krisztina: Vízkereszt utáni első vasárnap 474

Dr. Jutta Hausmann–Vető István: Vízkereszt utáni második vasárnap 475

Bácskai Károly–Bozorády Zoltánné: Vízkereszt utáni harmadik vasárnap 477

Káposzta Lajos: Istentisztelet a Magyar Televízióban 478

Weltler Sándor: Emlékeztető – Weltler Rezső halálának 20. évfordulóján
elmondott prédikáció 479

Lelkipásztor

Evangélikus Lelkészi Szakfolyóirat

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: Szabóné Mátrai Marianna, Rózsavölgyi köz 3. Tel:3636-451

A szerkesztés munkájában a szerkesztőbizottság vesz részt.

Kiadja a Magyar Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel/Fax: 117-1108; 117-547

Felelős kiadó: Tóth-Szöllős Mihály

Készült: a CREA - PRINT gondozásával

Tördelés: ifj. Fülöp Attila

Előfizetési díj: 260,- Ft. fél évre: 1700,- Ft. egy évre: 3400,- Ft. (3,120 Ft.+ 280 Ft. a melléketre)

Külföldi előfizetések:

Szomszédos országokba (postaköltséggel együtt): évi 4.300,- Ft.

Egyéb külföldi országokba: 5.400,Ft. / 38 USD vagy 55 DEM postaköltséggel

A címlapon: a nemescsói úrvacsora terítők. Az Evangélikus Múzeum bocsátotta rendelkezésünkre.

A fotót Molnár Géza készítette

MÉCSÉSTE IGÉD

Év év után ha szárnyal...

...s mi versenyt futunk vele, mert nincs megállás; mert mindig késésben vagyunk; mert valamit máris elmulasztottunk; mert meg kell ragadnunk, ami megfogható; mert kiszállnánk, de nem lehet; átértékelünk, de nincs rá idő ... Ha halljuk a szárnyak suhogását, akkor most legalább, amikor '97 úgy suhan tova, hogy még láthatjuk és '98 szelíden közeledik, álljunk meg három rövid pillanatra, és képzeletben legalább együnk kezünkbe három tárgyat. Egy *almát*, egy *dáradarabot* és egy szál *rózsát*. Segítsenek elbúcsúztatni azt, ami eltűnik és köszönteni az érkezőt.

Alma

Gyümölcs ... nem egzotikus ... hétköznapi ... mindennapi ... uzsonnacsomagok tartozéka, ám karácsonyi asztal díszé is. Élelmiszer. Mindazt megjelenítheti, amire az élethez szükségünk van. Jelezhet ételt és ruházatot, otthont és jövedelmet. De jelezheti a családi kör melegét, barátok lelkesítő és kijózanító jelenlétét, kollégák, szomszédok jóleső közelét. Embereket jelezhet, mert közellétük ugyanúgy létszükséglet, mint egy falat kenyér. Azt jelzi az alma, ami föl se tűnik, ha van. Mert természetes. Magától értetődő. Semmi különös. Mindennapi, mint egy alma az uzsonnászacsakóban.

Gyümölcs. Valaminek a termése. Azt is jelzi, amit ebben az évben betakaríthattunk, learathattunk. Amiret megdolgoztunk. Egyikünknek teli a kosara, a másik kezében csak egy-két darab árválkodik. Pedig dolgozott érte. Elvitte a fagy, leverte a jég, megették a madarak. Egy másik teli kosár annyi erőfeszítés, olyan megbentelen mennyiségű munka után termett, hogy örömré már nincs is erő. Alma a kosárban. Gyümölcs. Munka eredménye. Lehet ez is természetes. Lehet hétköznapi. Észre se vesszük. Ma mindenesetre gondolkodásra hív. Örömré. Megbánásra. Alázatra. Csendre. Hálaadásra.

*"Hallgass rám, Jákob háza, ...
ti, akiket születésetek óta hordozok,
világra jöveletek óta viszlek:
Vénségeitekig ugyanaz maradok,
ősz korotokig én hordozlak!
Én alkottalak, én viszlek,
én hordozlak, én mentelek meg." (Ézs 46,3-4)*

Kő

Mindaz, ami az elmúlt évben nehéz volt. Kő, ami az utunkba került. Megakasztott. Veszéllyel fenyegetett. Megsebzett. Né a kavicsokra gondoljunk, azok legfeljebb bosszantóak. Valódi kövekre. Súlyosakra és veszélyesekre. Valaki elveszített valakit. Valaki egye-

dül maradt. Valaki életveszélyben volt. Valakinek megrendült az egészsége. Valaki megsérült. Gyűlöletből, irigységtől, konkurenciaharcból, veszekedéstől.

Mi is leraktunk az év során néhány követ. A magunk útjába és a másokéba. Köveket elmulasztott lehetőségekből, ki nem mondott szavakból, meg nem tett lépésekből. Sőt kiaknázott lehetőségekből, ki-mondott szavakból és megtett lépésekből.

Az is lehet, hogy mi magunk kövesedtünk meg. Rezignációba süllyedtünk, rossz élmények, csalódások dermesztettek kővé. Ha már nem akarunk reménykedni, ha sokáig keserűek maradunk, ha nem mozdulunk, lassan mi magunk, belül elkezdünk megkövesedni. Nem szabadna rossz tapasztalatainkba zárva mozdulatlanul maradnunk. Kövek nemcsak az úton fekszenek. Bennünk is nőni kezhetnek.

Kövek. Különböző színűek, méretűek és formájúak. A múlt év kövei.

*"Új szívet adok nektek, és új lelket adok belétek:
eltávolítom testetekből a kőszívet,
és hússzívet adok nektek." (Ez 36,26)*

Rózsá

Minden, amit a múlt évben ajándékba kaptunk. Mert volt! Sok minden, ami nem magától értetődő. Tán megismertünk valakit. Valami megváltozott körülöttünk. Ránk mosolyog egy kisgyerek. Valaki békejobbot nyújtott nekünk. Valaki örömet szerzett, ok nélkül. Csak úgy...Vigasztaló szót kaptunk. Érdeklődő szeretetet.

Ha valami váratlan történik, a hétköznapi fényleni kezd, kivirágzik. A rózsá a többletet mutatja. Azt amit nem vártunk, ami nem is járna. Amihez nem a jogaink alapján jutottunk. Meg se dolgoztunk érte. Nem is létszükséglet, hisz nélküle is élet lenne az élet, vele azonban teljesebb. Szébb. Örömteli.

A rózsá jelzi mindazt, ami '97-ben ajándék volt.

*"Meváltotta az Úr Jákobot,
megszabadította az erősebb kezéből.
Megjönnek majd, és ujjonganak
Sion magaslatán,
élvezik az Úrtól kapott javakat:
a gabonát, a mustot és az olajat...
Olyan lesz a lelkük,
mint az öntözött kert,
és nem hervadoznak többé." (Jer 31,11-12)*

(Sabine Bäuerle nyomán)
Szabóné Mátrai Marianna

DR. SZENTPÉTERY PÉTER:

Kell-e nekünk húsvét?

A Lüdemann-vita

II. rész

Gerd Lüdemann göttingeni Újszövetség-professzor Jézus feltámadásáról írt könyvének ismertetése után az általa kiváltott vitára térünk. Az erről szóló újság- és folyóirat-cikkek többségét Horst Hirschler hannoveri püspök illetve titkára, Hans Christian Brandy bocsátotta rendelkezésemre, akiknek ezúton is köszönetet mondok. Az áttekintés korántsem lehet teljeskörű, a fogadtatás, a fontosabb problémák azonban ennyiből is nyilvánvalóak. A vita mára már nagyrészt mérséklődött.

II. A vita

Az Evangelische Zeitung még a könyv megjelenése előtt interjút közölt a szerzővel.¹ Ebben Lüdemann hiányolja, hogy teológiai tanulmányai során az első szemeszterekben tanárai sohasem mondták el, mi is a feltámadás. Megelégedtek annyival, hogy „Jézus a kérügmába támadt fel”. Az úgy az első szemesztertől kezdve gyötörte. A könyv témája 24 évig foglalkoztatta, megírása már csak három évig tartott.

A kérdésre: eretnek-e egy keresztyén, ha nem hisz Jézus testi feltámadásában, így válaszol: Ha úgy gondoljuk, hinnie kell, hogy Jézus valóban evett feltámadása után, akkor tévedünk. E kifejezésnek más értelme van a protestáns egyházakban. „Egyházunk a szabadság egyháza, a gondolkodás szabadságáé is.” Nem lehet „a feltámadásról” prédikálni, legfeljebb Jézusról. A Jézussal való találkozásakor a remény képei gyúlnak, amelyek kijelentéseket tesznek a jövőről. A centrum nem a feltámadásról szóló tanítás, hanem Jézus személye.

Itt hadd jegyezzen meg: ahhoz, hogy Lüdemann szembeállíthassa a „kettőt”, a Jézus feltámadásában való (szerinte persze téves) hitnek mind a mai napig fenn kellett maradnia. Jézus a feltámadásában való hit nélkül — jó esetben — csak egy „lábjegyzet” lett volna a zsidó történelemben, egyébként pedig nincs lehetőségünk „ellenpróbára”. (Mihez képest?!)

A kérdésre, hogy könyve után újra kell-e írni a hitvallást, mert a Jézus feltámadására vonatkozó tapasztalat nem hihető, még többé-kevésbé kitérő választ ad: Maga

a hitvallás is magyarázatra szorul. Vagy tartsuk meg az egészet, vagy írjuk újra. Az első mellett marad.

A heidelbergi újszövetséges Klaus Berger ironikus hangvételű ismertetésében megsemmisítő bírálattal illeti a művet és szerzőjét.² Amikor Bultmann meghalt, a tv-ben így mondták be: kétségbe vonta Jézus feltámadását. A közvélekedés szerint a protestánsoknál sok minden eltűnt, csak egyről ismerhetők még fel: húsvétról. Hogy ebből vagy más okból lett-e Lüdemann a protestáns teológia „enfant terrible”-je, ez a szerep már régóta betöltetlen volt. Könyve a kumráni és más, Jézust „leleplező” művek sorába illik, az egyház kritikusainak világához tartozik. Amúgy pedig olyan, mint egy, „a hatvanas évekből ittfelajított diplomamunka”. A benne szereplő érvek: elég, ha valaki azt mondja: „Mária Magdolna menetele Jézus sírjához aligha nevezhető történetinek”. A következő mondatban pedig a legpusztítóbb és legrettenetesebb fegyver, verdikt, amely a Bultmann-iskola arzenáljában található: apologetikus legendáról van szó. Ki akarná magára terelni azt a súlyos gyanút, hogy még nem értette meg a természettudományos világképet? — így Berger.

Kritikátlan a húsvéti megjelenések és a mai gyászolók összehasonlítása — mondja. El kellene gondolkodnunk azon, hogy nem az almát hasonlítjuk-e össze a körtével. „A mi modern európai és amerikai tudományunk határozza meg, hogy mi volt valaha úgy a világon, mi volt történeti és mi nem. A mi oly korlátozott világképünk nevében „fecnikre” tépik a tanúkat és a tanúságtételeket. Így például Lüdemann ahelyett, hogy ráérezne, miért lángolt az emmausi tanítványok szíve, azt éri el, hogy a történetet szerető olvasó szíve vérzik. A könyv végére érve hidegen és irgalmatlanul megkapjuk és vihetjük, ami megmarad: a túlvilág sejtése, Krisztus-archetípus, élet és halál megtapasztalása, érintettség, Isten igenjének felismerése. És: a történeti Jézust mitikus Krisztussá kell fokozni. „A XIX. század szisztematikáját halljuk nyikorogni.”

Lüdemann azt akarja elhíttetni, hogy minden csak pszichológia volt. Ez a „minden csak” pusztán ítélt, de nem figyel oda igazán, „lyukat kérdez a tanúk hasába, d

¹ Gespräch mit Gerd Lüdemann über sein Buch „Die Auferstehung Jesu” — „Für die Jünger war sie wichtig”, Evangelische Zeitung, 7/1994. 8. o.

² Klaus Berger, Zeretztes Zeugnis. Gerd Lüdemann als „enfant terrible” der Theologie, Evangelische Kommentare, 4/1994. 238–240. o.

nüsködésüket a nullára redukálja”. Ez nem azért elveendő, mert a kinyilatkoztatásba vetett hitnek ellentmond. Nem, hanem azért botránys, mert „az érzékelés nem redukióból áll”. Lüdemann rendkívül rossz szolgáatot tett a teológia tudományának.³

Ulrich Luz (Bern) már az I. részben említett tanulmánya szerint Berger recenziói nem veszik komolyan a könyv szándékát — pedig ez jelzi a minőségi különbséget a jó recenzió és a tréfálgatás között. Szerintem Berger is komolyan veszi Lüdemann szándékát —, annyira komolyan, hogy már nem is tud higgadtan nyilatkozni róla.⁴

Luz szerint is Lüdemann a maga kérdésével legfeljebb csak a felét ragadta meg annak, amit az Újszövetség Jézus feltámadásának valóságán ért. Túl direkt módon, gondolatlanul, a historizmusra jellemző valóság-értelmezéssel közelíti meg. Mégis — minden „publicisztikai eset” és hamis hang ellenére — jó könyv, mondja. Egy tisztességes ember nyíltan kérdez, ... és nem esik szóba a kísértésbe, hogy üres teológiai formulák mögé rejtsse eredményeit, véleményét. (??) Elmondja, hogy történetileg (csak úgy) mi a helyzet Jézus feltámadásával, az hogy ma mit kezd vele... Lehet azt mondani, hogy ez kérdés, de teológiailag képzett értelmiségieknek, akik részletesen kérdeznek, és nehézségeik vannak, sokkal több, mint amit más könyvekben olvasott.⁵

Berger a legszelebb olvasóközönségnek írt cikke azt gondolom, hogy Luz szerint is megfelel az iménti követelménynek. Bár Lüdemann nevét nem említi, nyilvánvalóan a könyvvel vitázik.⁶ Elmondja, hogy ha valaki elmúlt kétszáz évben értelmes dologként akarta adni” a keresztyénséget, az nemigen beszélhetett Jézus feltámadásáról. Valahogy tehát meg kellett magyarázni: lopás, tetszhalál. Strauss és Bultmann azonban nem akart ilyen naturalista magyarázatokról hallani. Jézus a sírban maradt, az üres sír és a testi feltámadás mítosz, szakszerűtlen beszéd” Istenről. A szűztől születés már korábban agyonhallgatták. Mégis, a harmadnapon feltámadott”-tal együtt benne maradt a vallásban. Száz évvel később — ezt már én mondom — a szükségből erényt csináltak. Berger szerint úgy, hogy Isten a Megfeszítetthez éppen a halálban volt közel, és ekkor tényleg nem kell törődni a részletekkel. De van akkor, ha a keresztyén hitet és a keresztyénséget valamilyen akarjuk megmagyarázni, ami nem volt térben időben? — kérdezi.

Tisztába kell jönnünk a feltámadás valóságára vonatkozó kérdés mélységével. Ez nem intézhető el egyetlen mondattal (Jézus testileg feltámadt), nem bátorság, egyfajta fejelem vagy akár tisztesség kérdése, hanem arra vonatkozik, hogy mi is a valóság. Csak az valóságos, amiről úgy lehet jegyzőkönyvet felvenni, mint valamilyen balesetről? Szókratész óta hozzátartozik a tudományhoz, hogy számol a saját határaival. Tudományosan nem mutatható ki az üres sír. De nem minden hazugság, talán, spekuláció, ami a tudományon túl van. Tudó-

mányosan az emberi méltóság és szabadság sem mutatható ki. Más kultúrában ezek nem olyan természetesen.

A bibliai elbeszélések is az érzékelés, tapasztalás más kultúrájából származnak. De ki mondhatja, hogy a mienk az egyedül helyes, ez kultúr imperializmus lenne. Mások érzékelésének tiszteletben tartása tiltja meg annak állítását, hogy a sír nem volt üres. „Mivel nem voltam ott, semmi sem jogosít fel arra, hogy helyesbítsem a tanúságtételét, mintha nem lenne igaza.” Egyébként pedig kétséges dolog a megjelenési beszámolókat részben történetinek tartani, az üres sírról szólókat pedig nem. „Ez mégis azért van így, mert a mi mércénk szerint az egyik csodálatosabb és ezért még valószínűtlenebb, mint a másik.”

A legkényelmesebb az lenne, ha nem is foglalkoznánk az üggyel, ez ellen azonban három dolog szól. Először is az, hogy maguk a szövegek lenyűgözőek, és nem csak a húsvétot ábrázoló képzőművészeti alkotások. Másodszor: izgalmasan beszélnek a testről és a testszerűségről. Harmadszor: Jézusra jellemző, hogy más, az akkori embereknek szokatlan dolgokat állított és tett. Például nemcsak hagyja, hogy egyévi munka ára olajjal megkenjék, hanem még azt is hozzáteszi: „...a szegények mindig veletek lesznek, de én nem...”. Aki így beszél, az vagy cinikus, vagy Isten. — Hadd jegyezzem meg: a szombat megszegése, a társadalom kivetettjei felé fordulása sem mindennapi. — A feltámadás üzenete — így Berger — nagyon is jól illik hozzá. Nem azért, mert ellentmond a természet általunk megszokott rendjének, hanem mert a megfeszítéssel, megszegéssel történik. Jézus üzenete és hatása a mindennapok mércéjével és tapasztalatával szemben szüntelen súlyos „provokáció”. Ezt ne tompítsuk vagy „házasítsuk” kilátástalan vitákkal Jézus valódi és nem valódi szavairól — figyelmeztet.

Lüdemann és a hasonlóan gondolkodók szerintem erre azt mondanák: Jézus „provokációi” ébresztették nagypéntek után a vágyat a tanítványokban a legprovokatívabb folytatásra. Ha tényleg mindenki elfeledkezett volna a temetés helyéről, akkor még igaza is lehetne...

Horst Hirschler hannoveri püspök 1994. június 10-én előterjesztett 32 oldalas zsinati jelentésében 12 oldalon foglalkozik a könyvvel.⁷ Mint mondja, Lüdemann állításai néhány kulcsmondatban összefoglalhatók, és alkalmasak keresztyén emberek megbotránkoztatására (a sír „tele” volt, a holttest elporladt, a feltámadás nélkül Jézus hitelesebb). Egyszerűbb, de hamis lett volna hallgatni róla, abban a reményben, hogy az ügy majd elalszik.

Mindenesetre örül, hogy a könyv révén hitünk központi kérdései kerültek előtérbe, nem csak aktuális mellesleges kérdések, mint az egyházból való kilépés vagy az egyházi adó. A püspök lényegében az I. részben általam is ismertetett állításokat kifogásolja. Idézi a „Der Spiegel”-t: „Régóta a legkritikusabb könyv a feltámadásról... A sír nem volt üres. Jézus nem támadt fel testileg. A tanítványoknak csak víziók voltak.” Arra a kérdésre pedig, hogy Jézus ugyanúgy él-e tovább, mint Goethe vagy Gandhi, így válaszol „Igen, csak úgy. Jézussal a szövegekben találkozunk, vagy nem találkozunk vele”.⁸

³ i.m. 240. o.

⁴ Ulrich Luz, *Aufregung um die Auferstehung Jesu — Zum Auferstehungsbuch von G. Lüdemann*, Evangelische Theologie 53/1994. 476–482. o. 2. jegyzet

⁵ i.m. 481 k

⁶ Klaus Berger, *Die andere Wahrnehmung — War das Grab leer? Weshalb Rationalisten und Fundamentalisten an die Osterbotschaft scheitern*, Frankfurter Allgemeine Zeitung, 77/1994 (ápr. 2.). Berger már a március 20-i számban írt a könyvről „43 Witwen und 19 Witwer widerlegen die Bibel” címmel.

⁷ Bericht des Landesbischofs vor der Landessynode der. Ev.-luth. Landeskirche Hannovers am 10. Juni 1994. 3–15. o. kézirat. (Nyomatásban is megjelent az *Idea Spektrum* 1994/24 számában „Kritik an Auferstehungsthesen: Theologieprofessor 'stochert im Nebel'” címmel.)

⁸ *Der Spiegel*, 13/1994. 139. o. (in: i.m. 4–5. o.)

Lüdemann mindenáron el akarja kerülni — így a püspök —, hogy ezt kelljen mondania: történetileg itt nem jutunk tovább, illetve: itt valami isteni történt. Ábrázolásának gyengéje, hogy egy sor problematikus feltételezésre épül. Elég valószínűtlen, hogy Péter bűntudata, a gyász és a vizionárius tapasztalatok azt eredményezték volna, ami a keresztyén húsvéti hit lényege: érted halt meg és támadt fel. Ézs 53, mint alap, sokkal elfogadhatóbb, és akkor nincs szükség mélypszichológiai segítségre.

Lüdemann számára elviselhetetlen, hogy Jézus az Istentől való távolságot 2 Kor 5,21 szavai szerint élte át. Nagyon fáradtságosan teremt viszonyt a kereszttel és a feltámadással, mint üdveseménnyel. Credója inkább a századforduló liberális teológiájához hasonlít.

Hirschler helyesli a módszert, hogy rendszerezett tapasztalataink segítségével próbáljunk múltbeli szövegeket megérteni — másképp nem is megy. Ugyanakkor tudományosan problematikus, hogy elhunytak megjelenéseivel kapcsolatos mélypszichológiai tapasztalatok, magyarázatok ötletszerű válogatásával akarjuk látszólag elfogadhatóan összekötni a nagypénteki kétségbeesést a húsvéti élményekkel.

Lüdemann eljárása — így a püspök — „ködszűrálás”, tudományosan problematikus eszközökkel. Ezzel kizárja a komplementer lehetőséget, a tanítványok húsvéti Isten-tapasztalatának leírását. „Ha azt magyarázzuk, hogy a sír tele volt, Jézus holtteste elporladt, utána mondhatunk amit akarunk, a feltámadás üzenete már nem hatásos.”

Beszélgetésük folyamán világos lett, hogy Lüdemann nem akarja jelentéktelenné tenni a kereszt eseményét. Számára a húsvéti tapasztalat azt jelenti, hogy a tanítványok a kereszt mélységében meglátták Isten dicsőségét. „Ilyen mondatok azonban nem elégségesek ahhoz, hogy valóban továbbadják azt, amit a tanítványok felfogtak.” Ezek után Gerhard Ebeling dogmatikáját ajánlja — ez minden kritikai kérdéssel foglalkozik.

A húsvéti eseményt nem érthetjük meg csupán azzal, hogy az „elobjektíváló (verobjektivierend) tudományos erosznak” elkötelezve régi eseményeket hasonló maiakkal párhuzamba állítunk, hanem magunknak is bele kell merülnünk ebbe a valóságba. Hiszem-e a saját magam és a felebarátom halálára tekintve, hogy körülvesz az az Isten, aki a halálból is életre hívhat? „A mai hittapasztalat a hermeneutikai kulcs a régi hittapasztalathoz és fordítva.” A szövegek azt mondják, hogy az első keresztyénekkal valami megismételhetetlen történt. Ahhoz, hogy a halál és a feltámadás új igazsága érvényesüljön, „húsvét sokkjának sokkal nagyobbak kellett lennie nagypéntek sokkjánál. Hogyan győzhette le különben az élet a halált?”⁹

Válaszában Lüdemann nem hajlandó belátni, hogy miután ő részletesen megpróbálta indokolni a víziót, az cáfolható lenne ilyen odavetett mondatokkal, mint a „ködszűrálás”. Ebeling is azt mondja, hogy „a vízió afele mutat, amit nem az ember idéz elő magában, hanem ami megtörténik valakivel”.

Lüdemann szerint Ézs 53-ban is a tanítványok csak valamilyen „felforgató” tapasztalat nyomán tudták Jézust az Úr szenvedő szolgájává azonosítani. Szerinte Hirschler nem vette tekintetbe a könyv első két fejezetét, bár abban igaza van, hogy ő csak fáradtságosan teremt viszonyt a kereszttel és feltámadással, mint üdveseménnyel. Ezt azonban a könyv célkitűzése is tekintetbe veszi. A gondolatkísérlet a kereszt

és a feltámadás egyházi értelmezését visszavezette a názáreti Jézushoz, és örömeire felfedezte, hogy Jézus igehirdetésében Péter és Pál húsvéti hitének minden lényeges eleme megvolt. A liberális teológia által felvetett kérdéseket szerinte túl hamar elintéztnek tekintették, az egyre jobban látható gyengesége a jelennek. A tudományos teológia iránti lelkiismeret miatt nem tehet mást, mint hogy nyíltan beszél az őskeresztyénség történetéről, akkor is, ha a racionalizmus vagy „az elobjektíváló tudományos eros” kritikáját vonja magára.¹⁰

„Szép, ha könyvem a püspök megrovását váltja ki”. Ugyanakkor ajánlja neki, hogy foglaljon állást az evangéliumi teológusok ama kijelentésével kapcsolatban, hogy Jézus feltámadása „az antik kor történetileg legjobban alátámasztott eseményei közé tartozik”. „Ha egy ilyen mondat, amelyet csak butítási kísérletnek tudok nevezni, továbbra is érvényes lenne, úgy a keresztyénség a barbársággal és a tudomány a hitelenséggel járna együtt. Mivel azonban ez a fundamentalizmus nem kívánatos, nem marad más, mint hogy bátran elviseljük a tudomány és hit feszültségét.”¹¹ — Valóban, „csak” az a kérdés, hogy mi hit mi tudomány, és mikor valódi a feszültség.

Június 23-án a göttingeni egyetemen nyilvános vitára került sor Lüdemann és Pannenberg között. Pannenberg előadásának bevezetésében arról szolt, hogy Jézus feltámadásával nem lehet a profán történettudomány keretein belül foglalkozni, hiszen az mindig is kihívást jelentett egy olyan világban, ahol a halottak „normális” körülmények között nem szoktak feltámadni... Lüdemann érdeme, hogy történeti életalkotás tárgyává tette a húsvéti hagyományt. Az újszövetségi megjelenési tudósítások elemzésé messzemenően követni lehet.

Helyes, hogy a Pálnak való megjelenés felől próbál közelíteni a többihez, hiszen ő az utolsó a sorban. Az egyéb páli látomásokkal azonban óvatosan kell bánnunk. Azzal is, hogy csak a Péternek (és Pálnak) való megjelenés volt eredeti kinyilatkoztatás, a többi pedig következmény. Honnan tudjuk ilyen pontosan? — kérdezi. 1Kor 15,3-11 szerint is az Úr volt a megjelenések kezdeményezője. A „ragályos vízió” (Sz. P.) csak akkor lenne magyarázat, ha feltételezzük, hogy tisztán belső mechanizmusok hívták elő ezeket a víziókat. Ez viszont már *petitio principii* lenne.¹²

Pannenbergnek nincsen elvi kifogása az ellen, hogy történeti rekonstrukciókban pszichológiai megfontolások is szerepeljenek. Ezek azonban óvatosságra intenek, nem kényszeríthetnek bele egy bizonyos pszichológiai sémába. Lüdemann felcseréli az okot és az okozatot, ha szerinte a krisztofánia csak a bűntudatból üdvbizonyosságba való átcsapás következménye. Feuerbach módján a vallásos tapasztalat tárgyszerűségét a vallásos tudat kivetítésének tekinti. Ezt az eljárást nem igazolják a Yorick Spiegel könyvéből vett példák sem. Ha a meghaltak megjelenése a gyászolóknak egészen általánosan összekapcsolódna a halottak feltámadásának gondolatával, akkor mindenhol, de különösen is a zsidó hagyományban állandóan találkozhatnánk halottak feltámadásáról és megjelenéséről szóló beszámolókkal. A feltámadott Jézus megjelenéséi

¹⁰ Gerd Lüdemann antwortet Kritikern seines „Auferstehungs-Buches” — „Das Christentum mit der Barbarei und die Wissenschaft mit dem Unglauben”. Evangelische Zeitung, 41/1994. (okt. 16.) 3. o. — Hans Walter Wolff, Jesaja 53 im Urchristentum, Ev. Verlagsanstalt, Berlin 1950² világosan leírja, hogy miért magának Jézusnak kellett uatnia rá. Dióhéjban összefoglaltam a „Tanítványok” című könyvemben 134. o.

¹¹ Uo.

¹² Wolfhart Pannenberg, Die Auferstehung Jesu — Historie und Theologie. Zeitschrift für Theologie und Kirche 91/1994/3. 318–328. o. 318 kk

⁹ I.m. 9kk. V.ö. Gerhard Ebeling, Dogmatik des christlichen Glaubens, Bd II. J. C. P. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen 1979, a feltámadásról: 281–319. o. a történeti Jézusról: 369–408. o., a „vízió”: 299. o.

azonban rendkívüli, analógia nélküli eseményként maradtak ránk.¹³

Sokkal kifogásolhatóbb Pannenberg szerint az üres síról szóló hagyomány elemzése.¹⁴ Már von Campenhausen is Bultmannal szemben Mk 16,1–8-ról megállapította: egy apologetikus legenda szerint — a későbbi evangéliumokhoz hasonlóan a tanítványok fedezték volna fel, hogy a sír üres, nem pedig asszonyok, akik a zsidó jog szerint nem voltak alkalmas tanúk. Ha Galileában történtek az első megjelenések, akkor a harmadik nap is csak így magyarázható.

Pannenberg, szintén von Campenhausen nyomán helytelennek tartja, hogy Lüdemann Mk 15,46 mögött a méltatlan temetés „elkendőzésének” szándékát látja. Józsefnek talán állandóan új vasznat kellett volna magával hordania, minden eshetőségre készen? — kérdezi. Jn 19,31 nincs ellentétben az arimáthiai József általi temetéssel, de ApCsel 13, 29-cel sem, miszerint zsidó ellenfelei „sírba tették”. (Szerintem e vers alapján nem egyértelmű, hogy Jézust hívei vagy ellenfelei temették-e el — evangéliumában Ik már úgyis részletezte.) De mivel Lüdemann szerint sem volt tanítvány, ez nem az ő felfogását támasztja alá, ebből az következik, hogy Jézus ellenfeleinek ismerniük kellett a temetés helyét. Miért csak az ellenfelek lettek volna kíváncsiak a temetés helyére, ha Lüdemann szerint is Pál és az ösgyülekezet a testi feltámadásban hitt?¹⁵

Az üres sírt még a hallucinációkat elősegítő tényezőnek is tekinthetjük. Ebben az esetben nem Galileában, hanem Jeruzsálemben kellett az első megjelenésnek történnie. Ha viszont az első megjelenések Galileában történtek, akkor konvergenciájuk a jeruzsálemi sírhagyománnyal döntő a történeti megítélés szempontjából.¹⁶ (Pannenberg — hozzám közel álló — szemléletével szemben is meg kell jegyezni: ez az örömdetes konvergencia akkor a legnagyobb, ha a feltámadott a kivégzés helyén mutatkozott először. Ebben az esetben sem neki, sem másnak nem kellett nyilatkoznia a megjelenés „halasztásáról”).

Lüdemann, mint írja, nem tud mit kezdeni Pannenberg konvergencia-elméletével. Nem a szekuláris dogma miatt, hogy halottak nem támadnak fel, hanem mert fantasztikus: „Hogyan képzeljük el konkrétan, hókuszpókusz nélkül?” Nem véletlen, hogy az utóbbi években csak kevesen csatlakoztak véleményéhez — mondja.¹⁷

Állítása szerint a vita kiváltó oka: „A kollégák azt mondják: Jézus feltámadása nem történeti tény. Ez pozitívan töltöttem ki azzal a kijelentéssel: a holttest elporladt. Ami pedig a megjelenéseket illeti: a tanítványok a feltámadási víziók nyomán

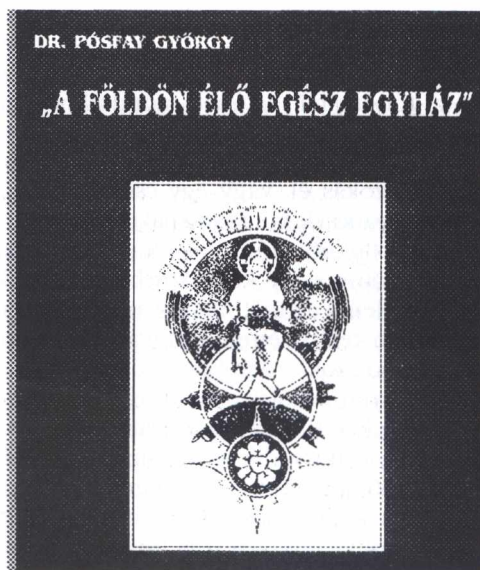
jobban megértették, hogy Jézus mit akart. Valahogy úgy, mint ahogy az özvegyen maradt házastárs is másképp tekint vissza az elhunyra, utólag jobban megérti.”¹⁸ (Hadd jegyezzem meg: az özvegy nem kénytelen élőnek képzelné az elhunyt házastársat ahhoz, hogy utólag jobban megértse.)

Lüdemann a pódiumvita során is azt mondta, hogy a feltámadás ilyen felfogásával „emberibb” lett. Ez pedig azt jelenti, hogy sokkal komolyabban veszi Jézus emberségét, ezért saját magát is. „Nem látom be, milyen más módja van ma Jézus megértésének ezen emberi szempont érvényesítésén kívül.”¹⁹

¹⁸ „Durch die Visionen konnten die Jünger Jesus verstehen”. Jan von Lingen, Ev. Zeitung, 27/1994. 3. o.

¹⁹ Uo. A vita körülményeiről azt olvashatjuk, hogy a szervezés és a lebonyolítás nem volt tisztességes. A cikkről szerint Joachim Ringleben dékán nem hirdette előre, hogy Pannenberg vendéglődése Lüdemann könyvével lesz kapcsolatos. Pannenberg egy órát kapott, Lüdemann egy felet. Úgy tűnt, hogy a kar tárgyalást rendezett, ahol (az azóta nyugalomba vonult) Hans Hübner (szintén Újszövetség-professzor) többször is nevetésre ingerelte a hallgatóságot. A középkori disputa, egyenlő időtartamú, váltakozó szózással sokkal alkalmasabb lett volna, olvashatjuk. Streitkultur, R. Freudenberg, uo.

Dr. Szentpétery Péter

Dr. Pósfay György
„A FÖLDÖN ÉLŐ EGÉSZ EGYHÁZ”

Reuss András előszavainak mondataival ajánljuk Pósfay György kötetét Olvasóink szíves figyelmébe:

A kezünkben levő tanulmány évtizedes kutatómunka eredményeinek összefoglalása. Első összegzése 1969-ben készült el, amikor Pósfay György angolul foglalta össze svédországi és amerikai teológiai tanulmányainak eredményeit. Gyűjtő és kutató munkáját azután is, különféle egyházi szolgálatait mellett tovább folytatta, anyagát újra és újra felülvizsgálta, kiegészítette. Doktori értekezéséül nyújtotta be 1991-ben az Evangélikus Teológiai Akadémián. Most — elsősorban jegyzetanyagát tekintve — rövidítve vehetjük kézbe.

A téma aktualitása az elmúlt viszonylag hosszú idő ellenére sem fakult meg. Az evangélikus egyház és a Luther-kutatás még mindig szembe kell nézzen azzal a régóta hangzottatott bírálattal, hogy a hit általi megigazulás hirdetése az evangélikus egyházat egyoldalúvá és az ökumené iránt érdektelenné teszi. Jelen tanulmány ezt a sokszor elhangzó vádat veszi vizsgálat tárgyává Luther műveinek tanulmányozásával.

¹³ I.m. 322k

¹⁴ I.m. 324. o., v.ö. Hans Frhr. von Campenhausen, Der Ablauf der Osterereignisse und das leere Grab, 2. Abhandlung Heidelberg 1958² 12kk, 21kk Andreas Angerstorfer, Wovon befreite Jesus die jüdische Frau — Rückfrage an neutestamentliche Exegese, Befreiungstheologie und feministische Theologie, in: Kirche und Israel, 2/93 o. tanulmányában arra figyelemzett, hogy a keresztyén teológiában gyakori az elhamarkodott általánosítás a nők helyzetéről a Jézus korabeli zsidóságban. Hamis az az állítás, hogy nő a törvény előtt egyáltalán nem tanúskodhatott. Két nő tanúskodása legalább annyit ért, mint egy férfié. Főbenjáró bűnök esetében volt szükség két férfi tanúskodására. (A Talmud valamelyest szűkítette a nők tanúskodási jogát, azt azonban nem tiltotta meg, hogy bírák legyenek. I.m. 163. o. Pannenbergnek tehát az általánosítás ellenére is igaza van. Aligha képzelhető el, hogy Jézus perében nők (hamis) tanúskodásával megelégedtek volna. Azt pedig végképp semmilyen törvénykönyv nem írta elő, hogy a kivégzett istenkáromló feltámadását hány nőnek kellett volna tanúsítania...

¹⁵ I.m. 327. o. ld. v. Campenhausen, 59/ jegyzet

¹⁶ Uo.

¹⁷ Ld. 55/ jegyzet *

Kontextuális teológia kell

Mindenki által belátható megállapítás, hogy valamely szövegrészt csak összefüggésében, azaz együtt tanulmányozva és megismerve lehet valódi értelmében felfogni. Ha tehát kiszakítjuk az összefüggésből, ha nem ismerjük a szöveggörnyezetet, akkor nem értjük meg vagy éppen félreértjük az adott szöveget. Egy-egy mondat vagy szövegrész más környezetben vagy más összefüggésben az eredetitől eltérő értelmet, de legalábbis más hangulati-érzelmi töltést kap. Ez az állítás nemcsak a Bibliára vonatkozatható, hanem mindenféle szövegre, kötetlen társalgásra, tudományos előadásra, parlamenti vitára, törvényekre, szépirodalmi műre vagy éppen családi veszekedésre. Bevett szóhasználat, hogy az előtérben levő szövegrészt textusnak, szövegösszefüggését, szöveggörnyezetét pedig kontextusnak nevezzük.

A kontextus fogalmát azonban nemcsak szövegekkel kapcsolatban használjuk, hanem általánosságban is. Mindazt a történelmi háttérrel, gondolkodásbeli előzményt, a társadalmi vagy egyéni konkrét helyzetet, amelynek összefüggésében egy-egy gondolat megszületik, valamely szokás él, vagy egy cselekedet, egy folyamat elindul ugyancsak kontextusnak nevezzük.

Az elmondottakból kézenfekvően következik, hogy ha az evangéliumot új kontextusban hirdetik, akkor tekintettel kell lenni az új kontextusra, hogy az üzenet, a mondanivaló, a textus értelme ugyanaz legyen. Vonatkozik ez a külső szokásokra éppen úgy, mint a szavakra, vagy a keresztyén erkölcsre és életfolytatásra. S vonatkozik mindenekelőtt természetesen a kortárs világgal való viszonyra. A huszadik század második felében számos olyan teológiai erőfeszítés ismert, amely a világ egy adott részének kontextusára való tekintettel értelmezte az evangéliumot: a felszabadítás teológiája a szegények tömegeinek helyzete által érintetten Latin-Amerikában, a fekete teológia az afro-amerikaiak öntudatra ébredésére-ébresztésére az Egyesült Államokban, a faji elnyomásra, a szociális igazságtalanságra, a gyarmati sorból való kilépésre tekintve az afrikai és a saját hagyományokra, kultúrára, történelemre figyelve az ázsiai teológia különböző kísérletet. A sort folytatni lehet a többi teológiákkal, így a forradalom teológiája, vagy éppen a feminista teológia, amelyek mindegyike korunk-világunk valamely problémáját érzi át és karolja fel, s arra való tekintettel igyekszik megfogalmazni az evangéliumot. Ebben a sorban lehet megemlíteni, amint Alfred Jäger tette 1987-ben, a diakóniai teológiát is (Jäger, Alfred: A keresztyén, népe és társadalma. Lelkipásztor 1987. 3, 130–140). Valamennyiük közös vonása — kimerítő értékelésre most nincs lehetőség —, hogy tudatosan akartak szembenézni az adott kontextus kérdéseivel és azokra keresztyén választ adni, ezért is nevezik ezeket összefoglalóan kontextuális teológiáknak.

Az Ágostai Hitvallás VII. cikkének egyházfogalmához tartva magunkat, a tiszta tanítás, a *pura doctrina* fontosságát hangsúlyozva, vagy a *sola Scriptura* elve alapján a Szentírást tekintve egyedüli mértéknek a keresztyén hit és élet dolgában, a kontextus figyelembe vétele és ezért

a kontextuális teológia szempontja fenyegető veszedelemnek tűnik. Joggal lehet kérdezni, vajon a kontextus figyelve nem fenyeget-e az asszimiláció veszélye, nem kell-e attól tartani, hogy az evangélium feloldódik a kontextusban, hogy a kontextus elnyeli a textust? A vallások és nézetek elvtelen keveredésének a korában, a kontextusra figyelés nem azt jelenti-e, hogy nem az „egészséges tanítást” hirdetjük, hanem azt, amire a hallgatók vágnak, amire viszket a fülük (2Tim 4,3)? Nem szolgál-e elég tanulsággal az ún. német keresztyének, a Deutsche Christen példája és a velük, róluk folytatott teológiai viták melynek egyik nevezetes dokumentuma a barmeni teológiai nyilatkozat? Nincsen-e elég sok tapasztalat arról nézve, hogy ha a hit és élet dolgában engedékeny teológia, akkor nincs megállás, omladozni kezd az egész épület?

Mindezzel szemben áll az a közismert tény, hogy négy különböző evangélium maradt ránk. Teológusok gyönyörűsége feladata megismerni ezt a különbözőséget és újra meg újra felfedezni, hogy az nem a véletlen műve nem is a szerzők kénye-kedvéből van így, hanem az eltérő kontextusból: más és más hallgatók előtt, tehát más és más kontextusban szólaltatták meg ugyanazt az evangéliumot. Utalni lehet az újszövetségi levelekre is, amelyeket vizsgálva — esetleg anélkül, hogy a levelek maguk kifejezetten közölnék — eléggé egyértelműen megállapíthatjuk, milyen környezetbe, milyen embereknek, milyen aktuális problémákra tekintettel, azaz milyen kontextusba írták azokat.

Tévednénk azonban, ha azt gondolnánk, hogy a kontextualitás az evangélistákkal vagy apostolokkal kezdődött el. Jézus is egy meghatározott korban és arhávaló tekintettel szólt és cselekedett. Szavait, alakját, életét lehetetlenség lenne más történelmi korban, más földrajzi helyen, más nép között elképzelni. Mária énekének, a Magnificatnak Luther által is hangsúlyozott tartalma — kissé talán merésznek tűnő asszociációval — azt mutatja, hogy maga Isten is kontextuális, azaz tekintettel van az ember környezetére és helyzetére: a hatalmasokat le-dönti trónjaikról, a megalázottakat pedig fölemeli (Lk 1,52). Ha Isten kontextuális, akkor ez ítélete és irgalma, amelyben ő mindig Atya. Ha Jézus Krisztus kontextuális, akkor úgy, hogy ő mindvégig a szeretett Fiú, akiben az Atya gyönyörködik (Mk 1,11), aki az emberi szenvedés mélységében és magányában is azt viszi végbe, ami az Atya akarata (Jn 19,30), aki emberekhez lett hasonlóvá, megalázta magát és engedelmeskedett az Atyának mindhaláláig (Fil 2,7–8), aki hozzánk hasonlóan kísértést szenvedett mindenben, kivéve a bűnt (Zsid 4,15). Egyetlen mondattal: úgy hajolt egészen a bűnös emberhez, hogy egészen az Atyáé volt, úgy volt kontextuális, hogy a textus, a gyógyító evangélium nem vészett el. Ezt rögzítette 451-ben a khalkédóni zsinat az ismert kifejezésbe: valóságos Isten, valóságos ember.

Amikor emberek szólaltatják meg az evangéliumot a maguk kontextusában és viszik el másokéba, akkor mindig fennáll annak a veszélye, hogy keveredik az evangélium valami mással, hogy az új kontextusban, a

fordítás során elvesz maga az evangélium, hogy a kontextus szólal meg a textus helyett, és nem a textus a kontextusban.

Gyanakodva tekintünk azokra, akik kontextuális teológia szükségességéről beszélnek, hiszen ezek az emberek nem egyedül az igére figyelnek, hanem mellette még valami mást is fontosnak tartanak! Kézenfekvő azonban, hogy kontextuális teológia nemcsak másutt van és más időkben, s nemcsak ott, ahol a kontextuális teológiát jelszóként vagy programként vagy akikre nézve elmarasztalóan emlegetik. Minden teológia a maga kontextusába beágyazódva szólal meg és működik. Nem az a helyzet, hogy nálunk van meg az evangélium és a tanítás a maga tisztaságában, másutt pedig mindenütt csak veszélyeztetve. Inkább az a helyzet, hogy mi magunk sem vesszük észre, mennyire keveredett gondolkodásunkkal, szokásainkkal, ünneplésünk külső jegyeivel, egész kultúránkkal. Észre sem vesszük, hogy szinte észrevétlenül magunkhoz igazítjuk Isten ígését, és nem a fordítottja történik, nem Krisztus ígéje formál bennünket Isten képeire. Az ember még arra is képes, hogy mintegy „háziassítsa”, domesztikálja, vagyis a saját szolgálatába állítsa Isten ígését. Akkor persze az már régen nem Isten ígéje, legfeljebb hangzásában, de semmiképpen sem tartalmában. A keresztyénséget más, számunkra idegen kultúrában látva vesszük talán csak észre, hogy az evangélium nálunk is mennyire keveredik a kultúrával, hogy igehirdetésünk mennyire nem alakítója, hanem inkább foglya a kontextusnak.

A keresztyénség ismételtelen szerezhetett tapasztalatot erről története során. Ismételtelen kellett utóbb észrevenni, hogy kishitűek voltunk, nem reméltük a változásnak szinte még a lehetőségét sem, kérni sem mertünk és nem volt bátorságunk a fennálló rendet határozottan kritizálni. A németországi protestáns egyházi vezetőkhez hasonlóan, akkor nincs más lehetőség, mint őszinte bűnbánatot tartani és mondani, amint ők tették 1945-ben Stuttgartban: „vádoljuk magunkat, hogy nem tettünk bátrabban hitvallást, nem imádkoztunk hűségesebben, nem hittünk vidámban és nem szerettünk forróbban”. Vagy mondhatjuk zsinatunknak 1991. november 24-én elfogadott nyilatkozatával: „terhelnek bennünket azok az egyházunkban és egyházunk nevében elkövetett bűnök, törvénytelenések és méltatlan esetek, amelyekkel egyházunk annyiszor szégyent hozott Urára, és amelyek akadályozták küldetése teljesítésében. Bánjuk, amit elkövettünk, szánjuk, amit elmulasztottunk, fájjaljuk, hogy egymást nem tudtuk eléggé erősíteni és megtartani. Kevés mentség, hogy külső nyomásra cselekedtünk, hiszen nem szerettük Isten teljes szívünkéből, és nem szerettük felebarátunkat, mint magunkat.”

Olyan időszakok után, amikor a keresztyén egyházat és teológiát a túlzott alkalmazkodás, a vitatható simulékonyság, a kényelmes konformizmus, röviden: az aszimilálódás valamely foka kísértette, természetes korrekciós törekvés, hogy az elkövetett hibákat ne ismételjék meg, ne alkalmazkodjanak, ne legyenek simulékonnyak, ne legyenek tekintettel az elvárásokra, ne keressék a társadalom elismerését, röviden: elszakadjanak és elszigetelődjenek, vagyis az izoláció a kísértés.

Tételek, hogy a keresztyén egyháznak és teológiának ma az elszigetelődés, a kontextus figyelmen kívül hagyása a nagyobb veszélye annak ellenére, hogy a világhoz való hasonulás veszélye is fennáll.

A kontextualitás feladatának nem eleget tenni — megfutamodás az evangélium hirdetésének elkötelezése alól.

A nyáron Indiában egy konferencián vettem részt. A mindössze egyhetes ott-tartózkodás csak futó bepillantást engedett e nagy országnak a kultúrájába és helyzetébe. Csak villanásszerű, élményszerű lehet az így szerzett benyomás. Ami először szembeötlött, az a szegénység. A repülőtérré érkezett a forró és párás trópusi levegővel egyszerre éri a koldusok és a baksisért egymással vetekedő önkéntes hordárok hada. Rosszul táplált emberek, nyomorúságos viskók sokasága, a járdán mindenfelé alvó férfiak, nők és gyerekek. Tessék elképzelni a Bosnyák teret a késő délelőtti órákban az alkalmi árusokkal, az ott folyó étellel és szeméttel, Budapestnek ezt a kis szigetét csak éppen világvárosi méretekben. Vasárnap pedig a skóciai presbiteriánus templomok mintájára épült templomban összejön a keresztyén gyülekezet: csupa nem éhező, csupa jól öltözött, csupa olyan ember, akinek — úgy tűnik — biztonságban van a megélhetése. S énekeljük azokat az énekeket, amelyeket Skóciában és Angliában, Németországban és Magyarországon is éneklünk, köztük azt, amelyet még én is tanultam a vasárnapi iskolában, ha jól emlékszem Miss Priestől: „Engem szeret Jézusom, Bibliámból jól tudom...” Ennek a templomnak a szószékén hasított belém a gondolat, hogy mennyire nem lehet itt ugyanúgy hirdetni az ígét, mint Skóciában vagy Budapesten. Hirdethetjük ugyan ugyanúgy, de nem lesz-e a meg nem változtatott bibliai ígének az értelme mégis egészen más. Azt mondjuk ugyan, hogy úgy szerette Isten a világot, de valójában mindenki nem egyszerűen személyesen magára érti, hanem csak és kizárólag saját magára, a többivel pedig nem foglalkozik?

Vajon mi a helyzet nálunk, Magyarországon? A dél-afrikai Gedeon Josua Rossouw-nak a Vigilia ez évi márciusi számában megjelent tanulmányára kellett gondolnom (Rossouw, Gedeon Josua: Gazdaságtan: hová tűntek a keresztyének? Vigilia 1997 (62), 3, 177–191.). Ő a gazdaságtanával kapcsolatosan teszi fel a kérdést: hová tűntek a keresztyének? Meglátása szerint a közép-korban mindenki természetesnek találta volna, hogy igennel válaszoljon a kérdésre: „Részt kell-e vennie az egyháznak a gazdasági élet dolgaiban?” Ma ez a kérdés vitát váltana ki és feltehetően igen sokan nemmel válaszolnának. Az persze helyes, hogy egyházi és világi, egyházi és gazdasági hatalom ne keveredjék. Ez azonban semmiképpen sem jelentheti, hogy a keresztyén etikának nem kell foglalkoznia a gazdasági élet kérdéseivel, sem azt, hogy a keresztyének ne legyenek nagyon is aktív szereplői a gazdasági életnek. Az egyház szava a világban, akár szószéki igehirdetésben, akár oktatásban, akár dialógusban vagy vitában kell hogy tárgyalja ezeket a kérdéseket és hasson, hatni törekedjék templomlátogató hívőkre és kívülállóakra egyaránt.

Foglalkozunk persze ezekkel a kérdésekkel, de nem megfelelően. Sokszor inkább csak prédikációk illusztrációja a világ, illusztráció arra, hogy milyen nagy a bűn és hogy az embernek mennyire szüksége van az igére és az egyházra. Megkockáztatom annak állítását is, hogy a világtól való ilyen elzárkózás, elszigetelődés, a világnak csak mintegy páholyból való nézése lehetetlenné teszi számunkra akár a bűn nagyságának, mélységének, hatalmának a meglátását, de éppen ezért az Isten túlradó és megújító kegyelmének a megértését is.

Félelmetesnek és végzetesnek, hallatlanul veszélyesnek tartom a kontextusnak, a bennünket körülvevő világnak a semmibe vételét, a keresztyénség — egyház és teológia — elzárkózását — ha ilyen tapasztalható.

A Credo idej első számában még Andorka Rudolf vázolta fel Magyarország szociális helyzetét: a szegénység növekedése, az egyenlőtlenségek fokozódása, hátrányos helyzetbe került kisebb falvak, a szegényebb családából származó fiatalok hátrányai, a népesség romló egészségi és mentális állapota (Andorka Rudolf: Szociológia — a szegények oldalán álló tudomány. Credo (III.) 1997, 1–2, 49–53.). Meg kell említeni még a kábítószerfogyasztás szélesedő problémáját, amely tőlünk távol csak statisztikai adat, de az érintettet és hozzátartozóit gazdaságilag és lelkileg pusztító járvány. Ide tartozik az időskorúak helyzete, akik a társadalom peremére szorulnak gazdaságilag is, emberileg is, mert a kereső korú társadalomnak nincs elég ideje, megfelelő lakása és igen sokszor kedve, szeretete sem a velük való foglalkozásra. Külön előadás témája lehetne a társadalom szempontjából is életbevágóan fontos értékek, erkölcsi, de nemcsak erkölcsi, hanem emberi, humánus értékek elvesztése is. Az is, hogy mennyire gyermekellenes a mi társadalmunk.

Nemcsak a gazdaságetikával, hanem mindezekkel kapcsolatosan fel kell tennünk a kérdést: hová tűntek a keresztyének? S amikor ígét hirdetnek, szólnak-e ezekről a problémákról? S amikor viszont gyakorlatilag segíteni akarnak, figyelnek-e Isten ígéjére, komolyan veszik-e?

A kontextus azonban nemcsak ezeknek és az ezekhez hasonló problémáknak a tengere, hanem az is, hogy sokféle alapról kiindulva, sokféle érdekből, sokféle elgondolással folytatnak emberek erőfeszítést megoldásukra. A meglevő sok emberi tudás és emberi segítőkészség is Isten gondviselésének eszköze. A világot kutató emberi értelem és ismeret is Isten ajándéka. Elegendhetlen ennek ismerete, a tudományok ismerete, és ennek alapján a velük folytatott kritikus párbeszéd.

Értelmünket arra kaptuk, hogy használjuk. Használjuk akkor is, ha hiszünk és amikor hiszünk Isten hatalmában és irgalmában. Maga Jézus (Lk 17,11–19) nemcsak gyógyította a tíz leprást, de a papokhoz is elküldte őket, hogy igazolják a gyógyulást. A kontextus és Isten ajándékainak vétkes semmibe vétele, ha szembeállítjuk a hitet és az értelmet, ahelyett hogy felismernénk mindkettőnek a sajátos területét és szerepét. Hiszem, hogy lehet hit által, csodálatos módon is gyógyulni, de nem a hit gyengesége, ha csak a gyógyulás után hagyom el a gyógyszert. Jézus Krisztus bárányokként farkasok közé küldte a tanítványokat, de nem úgy, hogy ne vegyenek tudomást a világról, mint valami Don Quijote vagy Móra Ferenc Gergője, aki bátorságot merít a széles kajla kalapból és nekiesik a nagy Cintulának. Jézus tanítványa nem kámiaké, akinek értelmetlen és kilátástalan harcban kell áldozatot hoznia. A feladatunk nem az, hogy hívő hálykovácsokat képezzünk ki.

A tanítvány nem is akkor tanítvány, ha naiv ember, aki mondja a magáét, fel sem fogva, hogy milyen veszedelmek és kísértések leselkednek rá. Az Efezusi levél erről a harcról azt mondja, hogy „nem test és vér ellen folyik [ez már önmagában is éppen eléggé embert próbáló], hanem erők és hatalmak ellen, a sötétség világának urai és a gonoszság lelkei ellen” (Ef 6,12).

A problémák roppant változásában, a világ hallatlan mozgásában, az életmód hihetetlenül gyors átalakulásában nem lehetünk úgy az örök ige hirdetői, hogy egyre csak ugyanazokat a szavakat és kifejezéseket hajtogatjuk. Nem lehetünk úgy az örök ige közvetítői, hogy nem veszünk tudomást arról a világról, amelyben mi is, kortársaink is élnek. Nem lehetünk úgy az örök ige ismerői, hogy ha nem ismerjük meg, milyen külső és

belső problémákkal vívódott a keresztyén teológia és egyház az évszázadok során. Nem készülhetünk úgy igehirdetésre, és nem folytathatunk másokkal párbeszédet úgy, hogy nem törődünk azzal, mit és hogyan értenek az elmondottakból partnereink.

Emberi szempontból félelmetes, a Krisztus egyháza szempontjából végzetes, ha Isten ígéjének textusát és a mi világunk, emberlétünk kontextusát szembefordítjuk egymással. Hit és értelem összetartoznak.

Oscar Cullmann, a neves francia teológus, a Theologiai Szemle idej márciusi számában megjelent írásában is erre hívja fel a figyelmet. Pál apostolra hivatkozva mondhatja, hogy a hitnek szüksége van az értelem ellenőrző és elmélyítő funkciójára. Nem azért, mintha az értelem lehetne a hit abszolút mértéke, hanem azért, mert az értelem is Isten ajándéka és szolgálhatja Istent. Egész élesen fogalmaz: „Ha valaki az igazi teológia ellen szól, az a Lélek ellen beszél. A Szentlélek elleni bűnök közé tartozik ez is” (Cullmann, Oscar: A teológia szükségessége az egyház számára az Újszövetség alapján. Fordította Papp Judit. Theologiai Szemle (Új folyam, 40, 1997, 3, 131–137.).

Az új tanévbe azzal a hálaadással indulok, hogy a világ sokféle változásán, a történelem annyi fordulatán keresztül hangzik közöttünk magyarul Isten ígéje, hogy Isten ma is elhív embereket, hogy követői legyenek. Hálát adok azért, hogy egyetemünk több évszázados történetének viszontagságai ellenére ma is folytathatunk teológiai munkát és teológiai képzést, hogy egyházunknak van ereje ennek feltételeit biztosítani és ehhez a magyar állam segítséget nyújt, hogy gyülekezeteink várokozással, érdeklődéssel és hiszem, imádsággal kísérik munkánkat és az igehirdetők munkáját, amelynek jele minden évben Osztein Katalin alapítványtevőnk lapja, aki nem köszönetet vár, hanem üdvözetet ír: „Hálaadással köszönöm Gondviselő Istenünknek végtelen kegyelmét, hogy ez új tanévben is indul és folytatódik a lelkészképzés áldott, gyönyörű munkája, valamint a fáradt lelkészek „elismerése”. Akik az „aratás” után boldogan cipeljék „kévüket” hálaadással és örvendezve...”

Ez az üdvözet is kontextusa a mi munkánknak, a gyülekezetek támogatásával együtt, valamint munkatársaink megfeszített és áldozatos nyári munkájával, akik mindent elkövettek, hogy az új tanévben is zavartalanul foglalkozhassunk a teológiával.

Oscar Cullmann említett tanulmányának szavaival várom előadásomat: „A teológia, ahogyan ezt az Újszövetség érti (...) nem halott elmélet, miután az a Lélek ihleti, aki az élet egyik eleme, s mivel folyamatosan az élő hit termékenyíti meg. Vigyázzanak az olyan szólamokkal, melyek — egy hamis aktivizmus nevében — megvetik a teológiát. Jó értelemben vett teológia elvezet a jó értelemben vett gyakorlathoz, mivel mindkettőben a Lélek munkálkodik. Szeretném Önökkel érzékeltetni a teológiai munka szépségét, közvetíteni azt a szeretetet, tiszteltet, rajongást (az entuziazmus szó eredeti értelmében) a teológiai munka és kutatás iránt, melynek egységbe kell vonni tanárt és diákot, s amely ebben az épületben is Krisztus egyházának nevében, és Krisztus egyházáért folyik”.

Dr. Reuss András

(Elhagzott az Evangélikus Hittudományi Egyetem tanévnyitó ünnepélyén 1997. szeptember 19-én.)

K I T E K I N T É S

D. DR. NAGY GYULA:

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

VIII. ÉVFOLYAM 12. szám

— 1997. október —

A reformáció havának kiemelkedő ökumenikus világeseményei között különösen kettőre hívjuk föl itt a figyelmet. Az egyik az Egyházak Világtanácsa vezető testületének, a Központi Bizottságnak a jubileumi világgyűlést (1998) megelőzően Genfben tartott, utolsó ülése volt. Itt érthetően a legújabb ökumenikus világhelyzet és a világszervezet évezredvégi nagy reformja állt a középpontban. A másik, a világkeresztyénség jövője vonatkozásában is fontos eseményt a 144 afrikai egyházat átfogó Összafrikai Egyháztanács 7. Nagygyűlése jelentette Etiópiában. Ezen fontos személyi változások is történtek a legtöbbet szenvedő kontinens ökumenikus szervezetének életében.

A nagyvilág egyházi hírei közül kiemeljük a közeledő őrsváltást Németország 28 milliós Protestáns Egyházszövetségének élén (EKD), a sokat vitatott, új vallásügyi törvény elfogadását Oroszországban, Franciaország római katolikus püspöki karának föltűnést keltő bűnbánó nyilatkozatát a „holocaust” ügyében, valamint a minden eddiginél nagyobb, vallásos férfítüntetést Washingtonban.

Ezzel a számmal Egyházi Világhíradónk IX. évfolyamának kezdete előtt áll. Ezért újra közöljük a világ-ökumené benne jelentkező egyházi híreinek fő forrásait.

(A híryanag lezárása: 1997. október 31.)

I. Egyházi Világszervezetek

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

**Az Egyházak Világtanácsa
Központi Bizottságának ülése
Genf, 1997. szeptember 11–19.**

Az idei nyár sűrűn egymást követő, nagy ökumenikus eseményei után — az európai egyházi nagygyűlés Grazban, majd Hongkong és Debrecen evangélikus és református világgyűlései — tartotta meg az Egyházak Világtanácsa vezető testülete utolsó ülését az EVT jövő évi, jubileumi világgyűlése előtt. Szokás szerint ezúttal sem a világ valamelyik távoli részében, hanem a Világtanács központjában, Genfben gyűlt össze a 150 tagú Központi Bizottság.

A kilencnapos, *nagy érdeklődéssel várt ülés-sorozat főbb témái*

ezek voltak: az ökumenikus mozgalom mai világhelyzete — az Egyházak Világtanácsa sok éven át előkészített, nagy reformjának részletei — az egyházak között súlyos feszültségeket okozó „prozelitizmus” megvitatása — a jövő évi világgyűlés — az EVT pénzügyi krízise.

Ökumenizmus és az Egyházak Világtanácsa reformja

A megnyitás napján *Aram Keshishian*, a Központi Bizottság elnöke, libanoni örmény ortodox katolikosz, egyfelől az ökumenikus világszervezet *fontos hídépítő szerepét* méltatta a világ egyházai és népei, kulturái között, évszázadunk legnehezebb évtizedeiben. Ugyanakkor — és ez keltett igazán föltűnést — *éles kritikával* illette az Egyházak Világtanácsa működését, mert szerinte abban főleg a nyugati protestáns egyházak kérdései és

teológiája állt előtérben, a nagyszámú ortodox tagegyház rovására. A ma oly sok feszültséget okozó, prozelitizmus körüli vita ellenére fő üzenete mégis az volt, hogy *az ortodox tagegyházaknak töretlen hűséggel tovább kell munkálkodniuk* az ökumenikus világszervezetben. Ennek érdekében azonban sok változás szükséges az Egyházak Világtanácsa életében.

Az ökumenikus világszervezet gyökeres reformja kérdésében, amely egyik fő témája volt a genfi tanácskozásnak, három jelentős változás került előtérbe. (1) Az EVT ezután elismeri, hogy csupán *egyik része* és jelentős eszköze a nagy ökumenikus világmozgalomnak a keresztyénségben. (2) Ezért a jövőben *sokkal szorosabb közösgégre* kell lépnie a konfesszionális világszervezetekkel (LVSZ, RVSZ stb.), a Vatikánnal és karizmatikus-evangelikál közösségekkel. (3) Végül, sok eddigi programját és

tevékenységét *át kell adnia* tag-egyházainak és a regionális ökömenikus szervezeteknek. A reformok kérdésében a végleges döntést majd a jövő évi világgyűlésnek kell meghoznia.

Feszültségek a prozelitizmus kérdésében — partneri viszony a Vatikánnal

A legutóbbi évek során az Egyházak Világtanácsa egyik legérzékenyebb belső kérdésévé lett a *prozelitizmus ügye*, főleg a volt Szovjetunió és Kelet-Európa ortodox egyházaiban. A genfi ülésen V. *Chaplin* orosz ortodox delegátus gyakorolt éles kritikát főleg egyes nyugati evangelikál csoportok, „ál-misszionáriusok” agreszív módszerei fölött. Végül is az EVT-ülés fölhívta tagegyházait, hogy álljanak ellen minden olyan kísérletnek, amely más egyházak tagjait akarja „elcsábítani” anyagegyházától, és missziói tevékenységükben az „egymással versengő evangelizálás” helyett keressék a „közös tanúságtétel” útját. A genfi ülés elfogadott egy hivatalos, közös dokumentumot is ezzel a címmel: „*A közös bizonyágtétel felé*”. Ebben elismeri, hogy főleg Kelet-Európában és a „harmadik világban” egyes egyházak és missziói csoportok misszionáló módszerekkel súlyos károkat okoznak egymásnak és a keresztyén egység ügyének. Ezért világos kritériumokat állít föl a „közös missziói megbízatás” gyakorlása és az elfogadhatatlan „prozelitizmus” módszerei között.

A genfi tanácskozás során J. *Mutiso-Mbinda* a Vatikán képviselőjében kifejezte, hogy a *Vatikán az Egyházak Világtanácsa partnerének tekinti magát* az egyre mélyülő ökumenikus együttműködésben. Üdvözölte az EVT javaslatát egy világméretű „konciliáris tanácskozás” előkészítésére az évezredforduló után. Kijelentette azonban, hogy egy régi értelemben vett, *egyetemes keresztyén zsinat* megtartásának jelenleg még sok akadályja van, és annak megvalósulása az ökumenikus mozgalom további fejlődésétől függ.

Jubileumi világgyűlés — az EVT pénzügyi helyzete

A jövő decemberi VIII. *Jubileumi Világgyűléssel* kapcsolatban a

testület elhatározta, hogy az 50 éves fönnállás nagy ünnepségeit egész évben, így Hararéban is megtartják. A fő ünnepséget azonban a jövő év szeptember 19–20. napjain rendezik meg, az első világgyűlés és a megalakulás színhelyén, Amszterdamban. Az ünnepségek középpontjában az egyházak „újraelkötelezése” áll majd az ökumenikus mozgalom mellett.

A genfi ülés örömmel állapította meg, hogy az EVT kritikus pénzügyi helyzete ebben az évben megszilárdult. De elkerülhetetlen a tagegyházak nagyobb hozzájárulása az EVT föntartásához. A költségek nagy részét eddig négy nagy tagegyház viselte. A jövőben ez még a legnagyobb takarékoság mellett sem tartható fenn — mondta K. *Raiser* főtitkár.

Végül a vezető testület 3 új *tagegyházat* fogadott az EVT tagjai közé. Ezzel a tagegyházak létszáma 332-re emelkedett az öt kontinensen. Az új tagegyházak: Argentína Bibliái Egyháza (pünkösdistá egyház 30 ezer hívővel), valamint Pápua Új-Guinea és a Salamon-szigetek két egyesült egyháza, 600 ezer, illetve 45 ezer hívővel. Az EVT ezenkívül 20 *nemzetközi, ökumenikus jellegű szervezettel* lépett szorosabb közösségre, köztük keresztyén missziói és ifjúsági szervezetekkel, az ökumenizmus közös szolgálata érdekében.

ENI — lwi de — epd-w

Az Egyházak Világtanácsa Világmissziói Osztályának folyóirata (*International Review of Mission*) nyári számában beszámolót közöl — történeti visszatekintéssel és a világ számos részében érvényesülő *együttműködés* részletes beszámolóival — az egyházak együttműködéséről a világmisszió munkájában. Az egyes cikkek, tanulmányok ismertetik, mi történt a legutóbbi három évtizedben a világ egyházai közötti és az egy országon, régióon belüli közös külmissziói tevékenység területén.

IRM

LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG

Válaszolva a Református Világszövetség főtitkára, *Milan Opocensky* Debrecenben tett javaslatára a két világszövetség közötti

szorosabb együttműködésre, *Ishmael Noko* LVSZ-főtitkár a Világszövetség nevében üdvözölte a javaslatot, mert — mint mondta — „*a léggör alkalmas (right) a világméretű evangélikus-református együttműködésre*.” De ugyanakkor figyelemmel kell lennünk arra a tényre is, hogy a világ különböző régióiban egymástól különböző szinten van az LVSZ és RVSZ tag-egyházainak viszonya egymáshoz. Fölsorolta például a már létező uniált egyházak tényét, vagy az egymással már „egyházközösségre” (szószék-, úrvacsora- és lelkeszi szolgálati közösség) lépett nagyszámú egyház szövetségét, főleg Európában és Észak-Amerikában. De vannak ettől eltérő viszonyulások is a két testvéregyház között a világ más részeiben.

Az LVSZ főtitkára ezért azt javasolja, hogy a *világ evangélikus és református egyházai legelőször is készítsék el a közöttük már meglévő egyházközösségi és együttműködési formák világhatalogusát. Ez egyfelől megmutatná a két egyház között már megvalósult szorosabb egységet. Másfelől pedig példát adhatna a további és teljesebb egységre másutt is, egyezményekkel vagy anélkül.*

VATIKÁN

II. *János Pál* pápa legújabb tengerentúli útja október elején Brazíliába vezetett. *Brazília* a maga 161 millió lakosával nemcsak Latin-Amerika legnagyobb országa, hanem itt él a világ legnagyobb lélekszámú római katolikus nemzeti egyháza is. 1970-ben a hatalmas ország lakosságának még 85 százaléka tartozott a római katolikus egyházhoz, mára azonban ez az arány 65 százalékra csökkent. A legutóbbi 40 év során viszont a protestáns hívők számaránya 4,5 milliőről 20 millióra nőtt. Köztük is a legnagyobb növekedést — főleg a szegények közt — a pünkösdistá gyülekezetek mutatják.

A pápa braziliai látogatásának *legfontosabb témái* közé tartozott a család védelme, az ifjúság és a fiatalok nevelése és a felpogány szekták rohamos terjedése fölötti aggodalom. Rio de Janeiroban részt vett a pápa a II. Család-Világkonferencián. *Brazília* római katolikus egyházának égetően nagy szüksége van a papság növe-

kedésére is, mivel jelenleg átlagosan 10 ezer gyülekezeti tag jut egy-egy lelkipásztorra.

Huberto Kirchheim, a Brazíliai Evangélikus Egyház elnöke, levélben köszöntötte a pápa látogatását, kifejezve reménységét, hogy szolgálata sok áldást hoz Brazília népének. „Rio de Janeiróban való tartózkodása számunkra is nagy öröm, mivel Brazília népe azt reméli, hogy üzenetei erősítik a keresztyén hitet és szeretetet egymás iránt” — írta levelében.

A pápa négynapos látogatása szabad ég alatt tartott misével zárult Brazília volt fővárosában, amelyen mintegy másfél millió hívő vett részt. Egyébként ez volt II. János Pál pápa nyolcvanadik tengerentúli missziói útja 1978, pápává választása óta.

EURÓPAI EGYHÁZAK KONFERENCIÁJA

Szeptember elején vette át Genfben főtitkári hivatalát *dr. Keith W. Clements* baptista lelkész, az EEK ez év elején megválasztott új főtitkára. Elődje *dr. Jean Fischer*, 10 éven át vezette a 123 európai egyházat átfogó szervezetet, a világon legnagyobb lélekszámú regionális ökumenikus szervezetet.

Clemens főtitkár a *második baptista lelkész* az Európai Egyházak Konferenciája élén. Annak megalapítója és igazi megszervezője a kettészakított Európában *dr. Glen G. Williams* lelkész-teológus volt több mint 20 éven keresztül, akit egyházunk is tiszteletbeli teológiai doktorává fogadott. *Clemens főtitkár* egy baptista misszionárius-család gyermekeként Kínában született. Természettudományos, majd teológiai stúdium után lett az Egyházak Világtanácsa munkatársa Genfben, majd a Brit Egyháztanács egyik vezető tisztségviselője. Saját kijelentése szerint *Dietrich Bonhoeffer* és a Német Hitvalló Egyház teológiai követőjeként kívánja végezni széleskörű európai ökumenikus szolgálatát.

CEC Monitor — epd-w

II. A Világ Egyházai

NÉMETORSZÁG

Az evangélikus, református és uniált protestáns tartományi egy-

házak szövetsége, a legnagyobb lélekszámú egyház (EKD) Németországban, különösen fontos ülést tart november 2–7. között Wetzlarban. *Hat év után az EKD Tanácsa, a legfőbb vezető testület új lelkészi elnököt és 16 tanácstagot választ* a következő, már a harmadik évezredbe átvezető időszakra.

Hat évi szolgálat után távozik az EKD éléről *Klaus Engelhardt* püspök, aki elérte a nyugdíjkorhatárt (65). A tanács elnöke nyilatkozott az elmúlt hat év eredményeiről és küzdelmeiről. Kiemelte a nyugati és kelet-európai német protestantizmus újraegyesülésének rendkívüli jelentőségét, de nagy nehézségeit is. Szólt az egyházak megnövekedett helyzetéről, a támadások növekedéséről az egyházak addigi vezető társadalmi tekintélye ellen az új, pluralista világban. Ugyanakkor méltatta a növekvő ökumenikus közeledés fontosságát, a római katolikus egyházzal való megerősödött együttműködést a német társadalmat ma foglalkoztató nagy kérdésekben (ld. közös evangélikus - római katolikus szociáletikai dokumentumok ezeken a területeken).

Az EKD legfőbb tisztségére a következő hat évre *jelöltek* között vannak: *Maria Jepsen* hamburgi püspöknő, *Wolfgang Huber* berlini és *Volker Kress* szász püspök. A Tanács új tagjainak tisztségére 14 férfi és 9 női jelölt van, köztük lelkészek és nem-lelkészek egyaránt.

epd-w

Az egyházból — főleg anyagi okokból történő — *kilépések száma az elmúlt esztendőben jelentősen csökkent*. Az EKD jelentése szerint 1995-ben 300 ezer volt a kilépők száma, míg 1996-ban ez a szám 20 százalékkal esett vissza az EKD tagegyházaiban. De ugyanakkor évenként mintegy 60 ezer új belépő egyháztaggal növekszik az egyháztagok lélekszáma.

LM

A Német Evangélikus Egyházban (VELKD) melegen ünnepelték *Gottfried Klapper* ny. egyházfőtanácsost, aki most töltötte be 80. életévét. Ő volt 1962 és 1982 között a német LVSZ Bizottság vezetője és a külügyi kapcsolatok irányítója a kisebbségi evangélikus

egyházakkal. Hazánkban is sokan emlékeznek hálával segítő szeretetére egyházunk iránt az elmúlt, nehéz évtizedekben.

Ugyanakkor súlyos veszteség érte a német evangélikus egyházat *Peter Schellenberg* (61), a Martin Luther Bund főtitkára korai halálával. 1974 óta állt a világ evangélikus kisebbségeit, különösen is a közép- és kelet-európai kisebbségi egyházakat segítő német egyházi szolgálat élvonalában. Hazai egyházunk tiszteletbeli teológiai doktora volt. Hálával emlékezünk önfeláldozó segítő szolgálatára.

epd-w

FRANCIAORSZÁG

Franciaország római katolikus püspöki kara nagy föltűnést keltő, bűnvalló nyilatkozatot tett a holocaust véres tragédiája ügyében. A nyilvános bűnvallás színhelye a volt koncentrációs tábor volt Drancy mellett, 30 római katolikus püspök, a francia zsidóság vezetői és 2 ezer meghívott jelenlétében. A féléves, megrázó nyilatkozatot *O. de Berranger*, a körzet római katolikus püspöke olvasta föl, arra kérve az egész zsidó közösséget az országban, hogy „hallják meg bűnbánó szavunkat”. A bűnvallás kifejezte, hogy bár voltak ugyan lelkészek és egyszerű hívők is, akik életük kockáztatásával védtek az üldözötteket, az akkori egyház vezetői és nagy többsége közömbös és tétlen maradt a deportálások, a koncentrációs táborok, majd Auschwitz véres tragédiája idején. Auschwitzben 73 ezer francia zsidó áldozat halt meg a II. világháború alatt.

Sokak véleménye szerint a francia bűnvalló nyilatkozat is része annak a *II. János Pál pápa* által kezdeményezett folyamatnak, hogy az ezredforduló előtt az egész római katolikus egyház tartson bűnbánatot a középkori inkvizíció, a keresztes hadjáratok és az újkori vallásháborúk véres kegyetlenségei miatt, valamint a rabszolgaságnak az egyház által is megtűrt embertelenségeiért.

ENI

IZLAND

Új püspököt választott Izland evangélikus egyháza *Karl Sigurbjörnson* rejkjaviki lelkész

(50) személyében. A 100 lelkészből és 30 laikus egyháztagból álló választótestület már az első menetben megválasztotta új vezetőjét. Az Izlandi Evangélikus Egyház a kis szigetország nemzeti egyháza, 264.922 egyháztaggal.

Iwi de

PORTUGÁLIA

Közép-Európában keveset tudunk Portugália egyházi életéről. Ezért is tarthat számot érdeklődésünkre a bajor Martin Luther Bund lapjának beszámolója a 10 milliós ország egyházi életéről.

A tradicionálisan római katolikus országban csak a 19. században alakultak meg az első evangélikus és református gyülekezetek, a 20. században pedig baptista, metodista és pünkösdista gyülekezetek is. A legújabb statisztika szerint ma Portugália lakosságának kétharmada római katolikus. A szárazföldön, valamint Madeirán és az Azori-szigeteken szétszórva mintegy 40 kis protestáns gyülekezet él. Ez a lakosság 2 százaléka. Ezek a protestáns gyülekezetek semmilyen támogatást és jogi elismerést nem kapnak az állam részéről.

Jelentős lépés történt 1994-ben: megalakult a *Keresztyén Egyház-tanács* a többségi római katolikus egyház és a kis protestáns egyházak részvételével. Az Egyháztanács évenként tanácskozik az egyházak közötti ökumenikus kapcsolatok szorosabbra fűzéséről a történelmi múltú Portugáliában.

LD

CSEHORSZÁG

„Hidakat építeni, akadályokat legyőzni!” — ezzel a központi témával tanácskozott az ősz elején Prágában az *„Európai Karizmatikusok Konzultációja”*, amelyen közel 400 delegátus vett részt, számos római katolikus, protestáns és ortodox, de főleg pünkösdista résztvevővel. A karizmatikus mozgalmak az egyházakban a Szentlélek működésére és a kegyelmi ajándékok mai jelentőségére kívánják fölhívni a figyelmet. A prágai találkozás alkalmat kívánt adni a *történelmi egyházak és a karizmatikus közösségek közötti*

dialogusra. A karizmatikus közösségeket fölhívta a történelmi egyházak iránti megbecsülésre; a történelmi egyházakat viszont a „gyülekezeti és egyházi bázis” megbecsülésére, a laikus egyháztagok nagyobb szerepére szólította föl.

epd-w

OROSZORSZÁG

Az új orosz állam és az orosz ortodox egyház közös történelmi múltjának nagyszabású ünnepe volt *Moszkva város 850 éves fönnállásának jubileuma*. Szeptember elején *II. Alekszij* pátriárka, *Jelcin* államelnök és *Luzskov* főpolgármester együtt vett részt a számos nagy ünnepségen, együtt Moszkva sokmillió lakosával.

A jubileumi ünnepségek egyik központja az 1931-ben Sztálin parancsára fölrobbantott és most teljes szépségében újjáépülő *Megváltó Krisztus Székesegyház* volt. Az öt aranyozott hagymakupolával koronázott, fehér márványból épült óriás katedrális Moszkva szívében közvetlenül a befejezés előtt áll és a főváros központjának egyik legkiemelkedőbb, legszebb építménye lesz.

ENI

Az új orosz vallásügyi törvény körüli nagy vitáról és annak Jelcin elnök által visszaküldött új, kompromisszumos szövegéről a Lelkipásztor előző számában (VIII. évf. 11. szám) már tudósítottunk. Azóta az új szöveget az orosz parlament mindkét háza elfogadta és az — Jelcin elnök aláírásával — életbe is lépett.

Az új törvény kétségtelenül kiváltságos helyet biztosít az ortodox egyháznak Oroszországban. Törvénné vált, hogy más egyházak és vallási közösségek csak abban az esetben nyerik el a teljes szabadságot, ha már legalább 15 éve gyakorolják hitüket és élnek az állam területén. Ez a föltétel nyilvánvaló módon az újonnan alapított és 1991 óta ott tevékenykedő szekták és vallási mozgalmak ellen irányul. De biztosítja a szabad vallásgyakorlást mind a római katolikus, mind a történelmi protestáns egyházak számára.

Az új törvényt ebben a formában is sok *kritika* éri, mégpedig

mind az orosz ortodoxok, mind a tradicionális és nacionalista pártok részéről. A kritika szerint „kedves a nyugati egyházak iránt”, a hagyományos oroszországi vallások rovására. Ugyancsak bírálják az új vallásügyi törvényt a kis egyházak és számos nyugati emberjogi mozgalom tagjai is.

ENI

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

A nyugati sajtó és televízió is nagy teret szentelt annak a hatalmas vallásos megmozdulásnak, amely október 4-én ment végbe Washingtonban. Sokszázezer — egyes források szerint egymilliónál is több — férfi vett részt ezen a tömeggyűlésen a főváros szívében, amely a hírek szerint eddig a legnagyobb volt Washington történetében.

A tömeggyűlés szervezője az a *konzervatív-evangelikál férfi-mozgalom* volt, amely magát a „*Promise Keepers*” (*fogadalom-őrzők*) névvel jelöli. Fő célja az, hogy szembeszálljon az amerikai társadalomban jelentkező morális romlással (családok szétbomlása, abortusz, erkölcsi libertinizmus, erőszak, pornográfia, prostitúció stb.). Ugyanakkor pedig küzdjön a társadalom megújulásáért, mégpedig a férfiak spirituális megújulása és „biblikus vezető szerepének helyreállítása útján”, mind az egyházban, mind a társadalom életében.

Clinton elnök üdvözölte ugyan a mozgalom készségét a családi élet és a társadalom erkölcsi értékei védelmére, de *számos kritikus állásfoglalás* óvott a „fogadalom-őrzők” szélsőségesen konzervatív, a férfiak „vezető szerepének helyreállítására irányuló”, hierarchikus szervezkedésétől. Ezt a mozgalmat *Bill McCartney* volt neves futballtréner alapította 1990-ben. Központja ma Denverben van, 300 munkatárssal. Eddig az USA államaiban rendeztek nagyszabású tömeggyűléseket és bejelentésük szerint a 2000. év elérékéig hasonló nagyszabású megmozdulásokat kívánnak szervezni az Egyesült Államok mind az 50 tagállamában.

ENI — epd-w

ETIÓPIA

Október elején Addis Abebában tartotta VII. Nagygyűlését az *Ósszafrikai Egyháztanács* (AACC), amelynek 144 egyház a tagja Afrika egész területén. A nagygyűlésen 200 delegátus mellett 500 megfigyelő vett részt a tagegyházakból.

Ezen a tanácskozáson búcsúzott el elnöki minőségében *Desmond Tutu* dél-afrikai anglikán érsek, „Afrika legismertebb keresztyén vezetője”, valamint *José Chipenda*, az Egyháztanács főtitkára (Angola).

Etiópia államelnöke, *dr. Negassa Gidada*, a megnyitó ülésen üdvözölte az afrikai egyházak küldötteit, kérve őket, hogy az egyházak spirituális tekintélyét mindenütt használják fel a küszködő afrikai társadalmak lelki-erkölcsi erősítésére. Ugyanakkor Tutu érsek elnöki válaszában arra figyelmeztetett, hogy Afrika egyházainak meg kell őrizniük lelki függetlenségüket az állami hatalomtól.

Az afrikai ökumenikus egyházszervezet új elnökévé *Kwesi Dickson* ghanai metodista teológiai professzort, új főtitkárává pedig *Clement Janda* szudáni származású, ma zambiai anglikán lelkészt választották meg.

A nagygyűlés befejezése előtt úgy döntött, hogy levelet küld Afrika minden államfőjének. Az egyházak ebben elkötelezik magukat az afrikai társadalmak életének jobbítására, de kifejezik, hogy fenn tartják jogukat az államfők és kormányok kritikájára is. „Az egyháznak Krisztus egyházainak és nem emberek egyházainak kell lenniük” — mondta az új elnök a nagygyűlést követő sajtókonferencián, utalva a sok súlyos válságra és véres eseményre, politikai küzdelemre Afrika számos államában.

ENI

AUSZTRÁLIA

Fontos döntéseket hozott az október elején tartott *egyetemes zsinatán* az Ausztráliai Evangélikus Egyház (LCA), amely a múltban meglehetősen tartózkodó volt ökumenikus és nemzetközi evangélikus kapcsolataiban.

Nagy többséggel elhatározta, hogy *csatlakozik az Ausztráliai*

Egyházak Tanácsához, amelynek már 13 nem-katolikus egyház a tagja. A 105 ezer hívőt számláló evangélikus egyháznak ez az ökumenikus lépése követte 1994-ben történt csatlakozását a Lutheránus Világszövetséghez. Ugyanakkor a zsinat megbízta az egyház Teológiai Bizottságát, hogy foglaljon állást *a nők lelkésszé szentelése* ügyében, jelentését terjessze a 2000. évben tartandó zsinati ülés elé és ez döntson majd a kérdésben. A harmadik fontos téma volt a zsinaton az *ausztráliai bennszülött őslakosság* között végzendő egyházi szolgálat ügye. Határozatban mondták ki, hogy „a rasszizmus rettenetes bűn”, amely a gyarmati időkből maradt fenn és az őslakokat alsóbbrendű lényeknek tekinti. Az egyháznak erősítenie kell minden szolgálatát a mintegy 6 ezer bennszülött egyháztag között.

A zsinati ülés újabb három évre megválasztotta egyházi elnöké *Lance Steicke* lelkészt, aki záróbeszédében fölhívta a zsinat tagjait az ifjúsági munka erősítésére és az őslakosság bevonására a szolgálatba az egyházi élet minden területén.

lwi de

JEGYZET

Az Egyházi Világhíradó legtöbbet használt forrásai:

ENI (Ecumenical News International). Az Egyházak Világtanácsa, a Lutheránus és a Református Világszövetség közös, kéthetenkénti angol nyelvű hírszolgálat, Genf.

IRM (International Review of Mission). Az Egyházak Világtanácsa Missziói Osztályának negyedévi folyóirata, Genf.

Iwi de (Lutheran World Information). A Lutheránus Világszövetség hivatalos, kéthetenkénti, angol és német nyelvű sajtószolgálat, Genf.

LWF Today. A Lutheránus Világszövetség osztályainak közös tudósítója tevékenységükről, Genf.

RWA Update, Angol és német nyelvű nemzetközi sajtótájékoztató negyedévenként, Genf.

CEC NEWS, CEC MONITOR (Conference of European Churches). Időszakonként, Genf.

epd-w (Evangelischer Pressedienst – Wochenausgabe). A Németországi Protestáns Egyházszövetség hivatalos sajtószolgálatának heti kiadása, Frankfurt/Main.

LM (Lutherische Monatshefte). Német evangélikus országos havi folyóirat, Frankfurt/Main.

MD (Materialdienst – Konfessionskundliches Institut – Bensheim, Németország)

LD (Lutherischer Dienst). A bajor Luther Márton Szövetség sajtótájékoztatója, negyedévenként, Erlangen

Erős Vár – Az Észak-amerikai Magyar Evangélikus Konferencia negyedévi, magyar nyelvű lapja. Cleveland, OH, USA.

KÖNYVAJÁNLÓ

Fasang Árpád:

A (MAGYAR) ÉRTELMSÉG HIVATÁSA

Fasang Árpád terjedelmes, elemző tanulmányt írt az értelmiség hivatásáról. Kritikát, együttgondolkodást, választ várva elküldte hatvan vezető értelmiséginek és negyven szerkesztőségnek, ügyelve arra, hogy „a politika és világnézeti színpaletta lehetőleg minden árnyalata képviselve legyen.”

A Mundus kiadó gondozásában most egy kötetben jelent meg tanulmány és válaszok. A válaszadók között találjuk Andorka Rudolfot, Andrásfalvy Bertalant, Bibó Istvánt, Bíró Zoltánt, Csoóri Sándort, Ember Máriaát, Glatz Ferencet, Hafenschner Károlyt, Karátson Gábort, Réthelyi Miklóst, Sólyom Jenőt, Makovecz Imrét, Nemeskürty Istvánt – és a sor hasonlóan érdekes nevekkal folytatható.

Szeretettel ajánljuk a könyvet Olvasóink figyelmébe.

Közös Nyilatkozat a Megigazulástanról

Pasztorális konzekvenciák

Edward Idris Cassidy bíboros előadása

Elhangzott a Lutheránus Világszövetség IX. világyűlésén Hongkongban (1997. július)

(1) Örömmel tölt el, hogy Önökkel lehetek a Lutheránus Világszövetség kilencedik világyűlésén. Annál is inkább, mivel ma jelentős arányú ökumenikus fejlődésről beszélhetünk. Nevezetesen arról a tényről, hogy a történelem ezen időszakában, a huszadik század előttünk álló éveiben egy nagyon pozitív eredmény elérésének küszöbén állunk, amely azért történelmi jelentőségű, mert egy olyan alapvető ellentét elrendezését veszi célba, amely elválasztott bennünket a XVI. század óta. Természetesen a megigazulástanról szóló Közös Nyilatkozatról beszélnek, amelyre közösségeink hivatalosan is figyelmet fordítanak, és amely mindkét fél reményei szerint kedvező fogadtatásra talál majd rövid időn belül, talán 1998-ban, de legkésőbb ennek az évtizednek a végéig.

AZ ELÉRT EREDMÉNY JELENTŐSÉGE

(2) Milyen jelentős dolog lesz evangélikusoknak és római katolikusoknak egyaránt, ha meg tudjuk erősíteni a világ előtt, hogy a hit általi megigazulás közös értelmezésében osztozunk. Ez először is azt fogja jelenteni, hogy – mindenekelőtt – Jézus Krisztust tiszteljük, az egyetlen szabadítót és közbenjárót Isten és az emberi nem között, a Megváltót. Az ő eljövételének kiemelkedő évfordulója közvetlenül előttünk áll 2000-ben. Azt fogja jelenteni ennek a központi vitának az összefüggésében egészen mély értelemben, hogy odakötöttük magunkat, Krisztussal együtt valóban bekapcsolódva, az ő saját imádságába, amelyet az Atyának mondtak, amikor tanítványai egységéért imádkozott, ahogyan János evangéliuma mondja nekünk. Tanítványaiért mondtott imádságának alapja Atyjával való kapcsolata volt: "hogy mindnyájan egyek legyenek úgy, ahogyan te, Atyám, énbennem, és én tebenned, hogy ők is bennünk legyenek" (Jn 17,21). Minden erőfeszítésünkben, amellyel előmozdítjuk a keresztyén egységet, Krisztusnak az Atyához, tanítványai egységéért elmondott imádságába törekszünk bekapcsolódni.

(3) Célunk elérése valami fontosat jelent majd az egész ökumenikus mozgalomnak is. Ha mi, evangélikusok és római katolikusok együtt tudjuk megvallani a világnak, hogy a hit általi megigazulást egyazon értelemben valljuk, és ezért a kölcsönös elítélés, amelyet egymásra kimondtunk a XVI. században, ma már nem érvényes, nem lenne ez hatalmas bátorítás az egész ökumenikus mozgalom számára? Amióta a hit általi megigazulás felőli nézetkülönbség Luther Mártonnak a XVI. századi egyházi hatóságokkal kialakult konfliktusának a szívébe került – nem lesz az óriási bátorítás a keresztyén egység keresésére, hogyha a XX. század végére mi, evangélikusok és római katolikusok ebben a tantételben konszenzust vallunk? Nem adja-e majd a reménység megújuló kontextusát, ha az egység keresése folytatódik a XXI. században, egy új keresztyén évezred kezdetén? Személy szerint meg vagyok győződve, hogy igen.

AZ ELŐTTÜNK ÁLLÓ, FOLYTATÓDÓ KIHÍVÁS

(4) Ugyanakkor emlékezni kell arra, hogy a hit általi megigazulás tantétele felől elvégzett munka nem áll

önmagában. Nem szabad azt leértékelnünk, de túlértékelnünk sem. Ez valójában egy szélesebb folyamat része, egy folytatódó kihívás, amely előttünk áll, az evangélikusok és római katolikusok közötti kiengesztelődés és egység keresésében.

(5) A közösségeink közötti szeparáltságnak és elidegenedésnek az öröksége, amely a XVI. századból maradt ránk, sajnos nagyon összetett. Más élő összefüggéseket is érint, amelyekről szintén folytatnunk kell a megbeszéléseket a kiengesztelődés felé vezető utunkon. Ezek a vonatkozások nem is egyszerűen emberi eredetűek. Inkább magának Krisztusnak az akaratával állnak kapcsolatban. A központi téma ezek között a Krisztus által alapított Egyház természete és missziója. Ez a téma maga is számos más területet érint, amelyekről már elkezdünk beszélni a nemzetközi és nemzeti szintű megbeszéléseken. Például magában foglalja a Szentírás és a hagyomány viszonyának értelmezését és a szolgálat kérdését. Ezekben a témákban néhányra már találtunk a párbeszéd során konvergáló pontokat. További előrelépést remélhetünk a dialógus folytatása során. De ezt a folyamatot türelemmel kell megközelítenünk, amelyet a Jézus Krisztus és az egymás iránti szeretet jellemez, amikor a még létező különbségek megoldását keressük, a közöttünk megvalósuló látható egységet.

(6) A folyamat, amely mellett elköteleztük magunkat számos területen jelent kihívást: a fennmaradó teológiai problémák megoldásában a párbeszéd útján; az évszázadok során bennünk lerakódott keserű emlékekből való kigyógyulásban, hogy új megvilágításban láthassuk egymást; az út megtalálásában, amelyen legalább annyiban eljuthatunk a másik életébe, amennyire ez most lehetséges, hogy egyre fokozódó erővel tudjunk tanúságot tenni az evangéliumról a megosztottság botrányából eredő hátrányok nélkül. De annak az eredménynek, amelyet a hit általi megigazulás tantételéről szóló megállapodásban elértünk, döntő szerepe van ebben a folyamatban.

EGYÜTTES NÖVEKEDÉS KRISZTUSBAN

(7) Annak, amit a hit általi megigazulásról folytatott dialógus során elértünk, és a teológiai megállapításoknak, melyek megfogalmazása lehetővé teszi számunkra, hogy a hit kérdésében elért konszenzusról beszéljünk, egyházaink szívébe, gyülekezeteink és egyházközösségeink gyakorlati életébe is be kell, hogy kerüljenek. Ezeknek a megállapításoknak elő kell segíteniük a hívek értelmi és szívbeli megújulását, a párbeszédet az egymáshoz való viszonyunkban. Ezért néhány megvalósítható pasztorális lépésre teszek javaslatot, hogy segítsenek bennünket a Krisztusban való együttes, egymáshoz közeledő növekedésben.

(8) Először is azt kell mondanom, hogy a pasztori elfogadásnak, amely a jelen kihívása a számunkra, abban a folyamatos meggyőződésben kell gyökereznie, hogy a keresztyén egység keresése olyan dolog, amelynek át kell járnia egyházaink életét. II. János Pál pápa 20., *Ut unum sint* kezdetű enciklikájában, amely az ökumenizmus mellett elkötelezés, ezt mondja:

(9) "Egyértelműen fakad belőle ugyanis, hogy az ökumenizmus, a keresztények egységét támogató mozgalom *nem egyszerű "függelék"*, amit az Egyház hagyományos tevékenységéhez csatolunk. Épp ellenkezőleg, szervesen tartozik az Egyház életéhez és

tevékenységéhez, következésképpen az Egyház egészét át kell hatnia, s olyannak kell lennie, mint egy egészséges és viruló, a teljes kifejlődés felé tartó fa gyümölcse." (20.)

(10) Ebben a szellemben kell megtenni a pásztori lépéseket Közös Nyilatkozatunknak megfelelően. Ezek talán már folyamatban is vannak. De hadd tegyek néhányra javaslatot, amelyek meggyőződésem szerint hasznosak lennének.

(11) 1. *Biblia-tanulmányozási programok.* A Közös Nyilatkozattal való foglalkozásunkat össze kell kapcsolni a Biblia tanulmányozásával. Azok az anyagok, amelyeket a Lutheránus Világszövetség és a Keresztény Egység Pápai Tanácsa már közösen kidolgozott a nemzetközi dialógus harmadik fázisáról szóló jelentéssel kapcsolatban "Egyház és megigazulás: az egyház értelmezése a hit általi megigazulás fényében" címmel, nagyon hasznosak lehetnének, különösen most. Bátoríthatnánk arra, hogy foglalkozunk a hit általi megigazulásról vallott közös nézetünkkel kapcsolatos kulcskérdésekkel a Szentírás jellegzetes textusaival való foglalkozás összefüggésében.

(12) 2. *Keresztény képzési programok.* Lehetőséget találhatnánk arra, hogy a hit általi megigazulásról folytatott evangélikus-római katolikus párbeszédünk eredményeit bedolgozzuk mind a papságnak, mind a laikusoknak szervezett keresztény képzési programokba, beleértve például a papság és a laikusok folyamatos képzési tanfolyamait, amelyeket a helyi egyházmegeye vagy zsinat szponzorál, vagy különleges képzési programokat, amelyeket gyülekezetek és egyházközségek szerveznek.

(13) Ez megvalósítható lenne mindkét fél számára külön-külön is a folyamatos képzési programokban. De nem tudnánk módot találni arra, hogy néhány programot együtt szervezzünk? Például szomszédos evangélikus és katolikus gyülekezetek együtt szervezhetnének előadás-sorozatokat erről a témáról. Szemináriumi, kollégiumi és egyetemi előadás-sorozatok – megfelelő támogatásunk mellett – remélhetőleg feldolgozzák majd ezeket a témákat a tanmenetükben.

(14) 3. Ez felveti az *ökumenizmus építésének* ide vonatkozó kérdését. Teljesen tudatában vagyunk annak, hogy a papság és a laikusok körében az ökumenizmus építésére állandó figyelmet kell fordítanunk. Nem várhatjuk, hogy egyháztagjaink úgy fogják tekinteni az ökumenizmust, mint az egyház életének és munkájának organikus elemét, hacsak egyházaink nem találnak mindenkor módot arra, hogy az embereknek az ökumenizmus tartalmához és jelentőségéhez való viszonyulását formálják és gondozzák. De most, amikor az evangélikus-katolikus kapcsolatokban jelentős áttörés küszöbén állunk, különösen is szükséges biztosítanunk az informálást és az interpretációt arról a teológiai konvergenciáról és konszenzusról, amely párbeszédünk során formálódik ki, hogy ezeket megfelelően meg lehessen vitatni, és végül el tudják fogadni az egyházak.

(15) 4. Fontos segítő eszköz az *igehirdetés*. A vasárnapi liturgiában az emberek Isten ígéjének a hallgatására gyűlnek össze. Ez nagy lehetőség a papoknak, hogy megvilágítsák, az egymással való kiengesztelődés kérdésében elért eredményünkben kifejezetten Urunk és Megváltónk munkájával azonosulunk, amellyel kiengesztelődést hoz Isten és az emberi nem között, amikor Krisztus megváltó művéről prédikálnak a Szentírás alapján. Annak, aki a szószéken áll, lehetősége van megmutatnia az egység és a misszió, a keresztény egység és az Egyház missziója közötti összefüggést. Amikor a keresztyének elkülönülnek egymástól, az Egyház missziója kárt szenved. Az igehirdető emlékeztetheti a gyülekezetet Urunknak az Atyához a tanítványaiért elmondott imádságára: "hogy mindnyájan egyek legyenek...hogy elhiggye a világ..." (Jn 17,21).

(16) 5. *Az egységért mondott imádság* mindig fontos. Fontos, különösen most, hogy bátorítsuk az egységért való imádkozást mind a saját egyházainkban, mind együtt az

ökumenében, elsősorban a hálaadásban mindazért, amit Isten megengedett, hogy elérjünk, és a reménységben, hogy további előrelépés érhető el.

(17) Az egységért mondott imádság egyben emlékeztet bennünket is a spirituális ökumenizmus elsőségére. Az ökumenizmusról szóló dekrétum (8.) megerősíti, hogy "a szívnek ezt a megváltozását és az élet szentségét a keresztyéneknek az egységért mondott közös és egyéni imádságával együtt úgy kellene tekinteni, mint az ökumenikus mozgalom lényegét, és ezt valóban 'spirituális ökumenizmusnak' lehet nevezni". Nem félek kimondani, hogy ha ökumenikus erőfeszítéseinket nem mély spirituális alapra építjük, amely abból az imádságból táplálkozik, amelyben együtt könyörgünk Isten segítségéért és a megosztottságunk feletti bűnbánat kegyelméért, nem érhetünk el haladást.

(18) 6. Végül legyünk *kreatívak és praktikusak*. Tudjuk, hogy már vannak különböző kreatív programok, amelyekben – a párbeszédben való előrelépés nyomán – evangélikusok és katolikusok elkezdtek a közös tanúságtételt, ami csak az utóbbi néhány évben vált megvalósíthatóvá, s amelyek inspirálhatnak bennünket. Például különböző területeken szerződéses kapcsolatok vannak római katolikus egyházmegyék és evangélikus zsinatok, vagy közeli katolikus gyülekezetek és evangélikus egyházközségek között. Legutóbbi chicagói utam során tapasztaltam, hogy a chicagói érsekség és az evangélikus zsinatok közötti megállapodás nyomán a római katolikus és az evangélikus általános iskola tanárai és tanulói megállapodást kötöttek egymással, elkötelezve magukat az együttműködés és a megértés mellett. Legalább két imagyűjtemény elkészítésében működtek együtt: *Adventi imádságok: két közösséget egybefűző imalánc* és *Imádságok negyven napra* címmel, az utóbbi egy böjti könyvecske. Így osztoznak fontos liturgiai időszakokban személyes imádságaikban. Ugyancsak vállalták, hogy közösen munkálják a közjó dolgait, közös programok és foglalkozások szervezését, amelyek segítik a diákok és a tantestület továbblépését a nagyobb egység felé az iskolák között, és az egységért és az egyházaik közötti teljes megbékélésért mondott imádságot. A két iskola olyan lehetőséget hozott létre, amely által a gyerekek figyelmét odafordítják a katolikusok és evangélikusok egységre törekvésének szükségessége felé. Úgy vélem, hogy egy kis leleményességgel számos más kreatív projektet lehetne kidolgozni ugyanezt a célt szem előtt tartva.

(19) Ez tehát hat pasztorális lépés, amelyet meg lehetne fontolni.

TÜRELMESEN MUNKÁLKODVA ISTEN IRÁNTI ENGEDELMESSÉGGEL

(20) Most örvendeznünk kellene, hiszen valami fontos történik. De *realistának* is kell lennünk, és *Krisztusban gyökerező türelemnek* kell lennie bennünk. Hiszen ugyanakkor, amikor egy olyan vitában érkeztünk a megoldás küszöbéhez, amelyről századokon át úgy hittük, hogy elválaszt bennünket, új különbségek bukkantak a felszínre közöttünk. Miközben megtettünk egy lépést az egység felé, nem tűnik úgy, hogy már az egység is a küszöbön áll. Ahogyan korábban említettem, a párbeszédnek folytatódnia kell, még ha az elért eredményeket ünnepeljük is.

(21) De ez a türelem, amelyre szükségünk van, Krisztusban való életünk része. "A szeretet türelmes," mondja Szent Pál, "mindent elfedez, mindent hisz, mindent remél, mindent eltűr" (1Kor 13,4.7). Nekünk, evangélikusoknak és katolikusoknak meg kell felelnünk Krisztus elhívásának, hogy az ő szeretetében éljünk, akkor is, ha ez könnyű, akkor is, amikor próbára teszi a türelmünket.

(22) Ismét Szent Páltól: "A szeretet soha el nem múlik" (1Kor 13,8). Imádkozom, hogy a tovább folyó párbeszédben és az erőfeszítésben, hogy a látható egység elérése érdekében legyőzzük a még megmaradt akadályokat, az a tény motiváljon bennünket, hogy az Úr akaratának kell

megfelelnünk, az Úrénak, aki elküldte Lelkét, hogy elvezessen bennünket minden igazságra.

(Fordította: Korányi András)

VALLÁSSZABADSÁG ÉS AZ ÚJ VALLÁSI MOZGALMAK, ÖKUMENIKUS KONFERENCIA

Manréza, Dobogókő
1997. szeptember 21–25.

A „Vallásszabadság és az új vallási mozgalmak” című ökumenikus konferencián a közép- és kelet-európai római katolikus, orthodox és protestáns egyházak mintegy 80 képviselője vett részt nyugat-európai szakértőkkel együtt. A konferenciát, amelyet a Római Katolikus Püspöki Konferencia és a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa közösen hívott össze, az Ökumenikus Tanulmányi Központ rendezte, az Egyházak Világtanácsa Nemzetközi Ügyekkel Foglalkozó Bizottsága és a Pápai Válsákos Dialógus Tanácsának támogatásával.

A téma fontosságát kiemelte a különféle szakértők (szociológusok, pszichiáterek) részvétele, valamint az előadások: *Thomas Gandow* (igazgató, Berliner Dialog) átfogó összefoglalást adott a mai Európa új vallási mozgalmairól; *Dr. Michael Nüchtern* (igazgató, Protestáns Kutatóközpont) teológiai értékelést nyújtott azokról a kihívásokról, amelyek az egyházakat érik ezen mozgalmaknak a részéről; *Dwain C. Epps* (igazgató, Egyházak Világtanácsa Nemzetközi Egyházi ügyekkel foglalkozó Bizottsága) áttekintette a vallásszabadságról való gondolkodás ökumenikus fejlődését, kiemelve a meglévő nemzetközi szabályokat, és ezt az emberi jogot a mai Közép- és Kelet-Európa kontextusába helyezte; *Johanne Aagaard* (professzor, elnök, Aarhus-i /Dánia/ Nemzetközi Dialógus Központ), részletesen tárgyalta a fenyegetettséget, amelyet néhány új vallási mozgalom jelent a társadalom számára.

A munkacsoportokban a problémák teológiai, jogi, társadalmi és lelkipásztori szempontjait tárgyalták és számos gyakorlati ajánlást tettek az egyházak további munkájához.

„Az új vallási mozgalmak” (UVM) ilyen vagy olyan formában mindig jelen voltak a történelemben, mivel az emberek egyéni és közösségi életükben is keresték életük értelmét és célját, de ezeknek a radikális mozgalmaknak az elmúlt 30 évben a nyugaton megjelenő hirtelen emelkedése — különösen az Egyesült Államokban — példánélküli ebben a korszakban. Az is rendkívül zavaró, hogy jelen vannak olyan mozgalmak is, amelyek veszélyeztetik azt a társadalmi struktúrát, amelyet századokon keresztül az egyházak és más történelmi vallások, valamint az állami intézmények türelmesen szöttek. A neoliberais gazdasági modellekkel együtt — amelyeket ezekben a gazdaságilag meggyengült országokban bevezettek — az UVM közül egyesek új erővel járultak hozzá a társadalmi szétszakadozottsághoz és destabilizációhoz, kihasználva azoknak a népeknek a lelki sebezhetőségét, akik megpróbálnak kigyógyulni az agresszív ateizmus, a történelmi egyházak hivatalos üldözése, valamint történelmi hitelveik szervezeti megnyilvánulásainak évtizedes sérelmeiből.

A konferencia ugyancsak felhívta a figyelmet az ún. keresztény misszionáriusoknak, keresztény szektáknak és álkeresztény mozgalmaknak Közép- és Kelet-Európába való majdnem ellenőrizhetetlen beáramlására, amely fenyegeti azoknak az egyházaknak a szolgálatát, amelyek a kommunista hatalom okozta sérülésekből kívánnak kigyógyulni. Minthogy a társadalomban sok ember nehezen tesz különbséget az építő és a destruktív UVM-ek között, a keresztény bizonyágtétel hitelessége is egészében megkérdőjelezhető. A konferencia ismételtan ökumenikus együttműködésre szólította fel a Kelet- és Közép-Európán belüli, és a többi társegyházakat, hogy ebben a régióban közös erőfeszítéseket tegyenek a népek nyomasztó szociális és lelki szükségleteinek megoldására.

Ez az elképzelés állt a konferencia megnyitó istentiszteletének középpontjában, melyben *Harmati Béla* püspök, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának elnöke és *Seregély István* érsek, a Magyarországi Római Katolikus Püspöki Konferencia elnöke teológiai és bibliai áttekintést adott a mai társadalomban élő egyházak missziójáról és bizonyágtételéről.

A vendéglátó ország egyházainak az ökumenikus együttműködésben mutatott elkötelezettségét hangsúlyozta *Paskai László* bíboros is, aki fogadta a konferencia résztvevőit Esztergomban, a magyarországi kereszténységnek ebben az ősi központjában.

A konferencia felismerte annak fontosságát is, hogy az állammal hatékony együttműködést kell kialakítani a vallásszabadság társadalmi tekintélyének visszaállítását illetően, és örömmel üdvözölte *Platthy Iván*, a Magyarországi Miniszterelnöki Hivatal egyházi kapcsolatokkal foglalkozó államtitkárának jelenlétét, aki a konferencia nyitó ülésén beszédet intézett a jelenlévőkhöz.

A jelenlevők Ausztriából, Boszniából, Csehországból, Dániából, Finnországból, Németországból, Magyarországról, Lengyelországból, Romániából, Oroszországból, Szlovákiából, Szlovéniából, Svájcban, Ukrajnából, a Vatikánból és Jugoszláviából jöttek és a római katolikus, orthodox és protestáns (református, metodista, evangélikus és baptista) felekezeteket képviselték.

A záró istentiszteletet *Mayer Mihály* magyarországi római katolikus püspök tartotta. A konzultáció utolsó programja a Magyar Újságíró Szövetség központjában rendezett sajtókonferencia volt Budapesten. Elhatározták, hogy a konferencia teljes anyagát több nyelvű könyv formájában kiadják.

FIGYELŐ

A paksi Országos Evangélikus Találkozó dokumentumaiból II.

A teológus hallgatók referátuma

Korányi András: Hiszünk teológus hallgatókként az imádság erejében. Hiszünk teológus hallgatókként a Szentlélek erejében. Hiszünk a közösség erejében, és hiszünk abban, hogy az evangélikus egyháznak van mondanivalója és van jövője.

Mesterházy Balázs: Nagyon jó, hogy újra meg tudunk fogalmazni hitvallásokat és vissza tudunk térni ahhoz, ami hiszem, hogy a tiszta lutheri tanítás. Ahhoz, hogy hiszünk, én még szeretném hozzátcsolni azt is, hogy igenis hiszek a szentségek erejében. Abban, hogy mindannyian meg vagyunk keresztelve, hogy itt vagyunk, és hogy közösen vehetünk úrvacsorát. Hiszünk mindannyian teológus hallgatókként a szentségek erejében.

Holecska Anikó: Lépünk tovább a szentségeken, mondjuk el azt is, hogy hiszünk a hirdetett ige és a hallott ige erejében. S én vallom azt, hogy sokkal több és sokkal közelebbről megszólító az az ige, amit itt hallunk. Sokkal nagyobb dolog a hallgatásnál, a csendnél, hogyha magunk is továbbadunk, akár egy mondattal valamit. Hiszünk a hallott és a hirdetett igében.

Kendeh-Kirchknopf Péter: A jövő egyháza akár akik itt ülünk, akár akik ott ülnek; ott ültök lent, ebből fog állni, ebből fog felépülni. Az áhítatban előkerült ez a Pál apostoli idézet, hogy a világ sóvárogva várja az Isten fiainak a megjelenését. Kérdés, hogy mi leszünk-e azok, akik itt voltunk együtt ezen a két napon; vagy mondjuk így, szintén egy bibliai szóval: Istennek a kövekből kell teremnie utódokat?

A jövő egyháza a lelkész szemével

Néhány nap eltéréssel 20 évvel ezelőtt vehettem fel a Luther-kabátot. Lehet azt mondani, hogy ez sok idő, lehet azt mondani, hogy kevés. Mégis ezzel a 20 éves lelkeszi tapasztalattal hoztam néhány gondolatot, néhány morzsát arról, milyennek látom, gondolom, képelem, szeretném a jövő egyházát.

Úgy mondom: olyannak látom, amilyenek most! És ugyanakkor mégsem olyannak.

Ahhoz, hogy beszélhessünk a jövő egyházáról, kikerülhetetlen a jövő világgal szembenézni, kikerülhetetlen a jövő emberét nézni, és azt, hogy ma milyen a világ, ma milyen az ember.

Így gondolom: két szélsőséget kellene feltétlenül elkerülni. Az egyik furcsa kifejezéssel élve: a „jövősokk”. Mit értek ezen? Mikor előre nézünk a jövőbe, akár saját életemet, sorsomat nézve, akár országunkat, társadalmunkat, a politikai helyzetet, vagy egyházunkat nézve azt mondom: Nem érdekel ez az egész, nem érdekel, mert hiábavaló minden, minden jóakarát, igyekezet, nem érdekel az egyház, a gyülekezetem, nem érdekelnek a vezetőim vagy beosztottaim; nem akarok ezzel foglalkozni. Nem érdekel a jövő. Sokkos állapotba kerülhet az

ember, vagy akár bármilyen közösség is! Vigyázni kell, hogy ezt a szélsőséges állapotot elkerülje az ember. Nagyon nagy a kísértés.

A másik szélsőséges állapot: amikor rajongó módon azt mondom, hogy minden csodálatos, minden csodálatos lesz. Netán úgyis, ha engem követsz, ha azt követed, amit én mondok, azt a stílust, amit én képviselek, ha azt a rendet követed, amit én, ha azt az eszmét vallod, amit én követek, akkor számodra kinyílik az új világ, nem lesz probléma, nem lesz baj. Rajongás. Egy lelkésznek — és 20 év lelkeszi szolgálatában volt ilyen is — nagy-nagy fájdalom, ha látja, hogy gyülekezete tévúton jár. Amikor a lelkésznek kiáltani kell, vigyázz, te bárány, vigyázz, te nyáj, tévúton jársz! Nem veszed észre a báránybőrbe bújít farkast!? A lelki veszedelmet? Amikor te magadat is bezárod és másokat is bezársz!? Nem vagy hajlandó másról tudni! Tévéton jársz! Tévéton járhat lelkész is, gyülekezet is.

Évek óta szívemben hordom ezt a gondolatot: vágyom egy egészségesebb egyházra. Vágyom az egészséges egyházat. Vágyom az egészségesebb gondolkodásra, egészségesebb cselekvésre, hitre, arra az egészséges

testre, ami a Krisztus teste: az egyház.

Milyennek látom az egyházat? Sokszor olyanak, ahol nem igazán számítanak az értékek. Megdőböntő tapasztalatom. Nem igazán érték az egészséges beszéd, gondolkodás, nem igazán érték a nyílt magatartás, tiszta, erkölcsös élet.

Éppen ezért a jövő egyházát szeretném úgy látni, hogy mégis fontosak az értékek, mégis fontos, lényeges.

Az egyházat sokszor úgy látom magam előtt, mint fuldokló egyházat: fuldokló lelkész, gyülekezetek, fuldokló lelkészcsalád, fuldokló emberek. Fuldokolnak az ár sodrásában, kétségbeesetten, riadtan néznek fölfelé, kapaszkodót keresnek. Fuldokló egyház a világ sodrásában, a jövő felé sodrásában. Úgy látom az egyházat, mint ami mégis fennmarad az árnak sodrásában, a hajó biztonságosan úszik és reménységben.

Az egyházat olyanak látom, ami küldetését nem tölti be, ugyanakkor olyanak, ami betölti.

A jövő egyházát látom: ahol megbecsülik a lelkészt és a lelkész is megbecsüli önmagát. Ahol nem kényszerítik bele kisebbségi komplexusokba, mert megbecsülik a lelkészt, szolgálatát, mindazt, amit képvisel, s a lelkész tud ezzel élni, s önmagát is becsüli, becsüli mindazt, amit képvisel, amit vállalt.

Egyház: ahol megbecsülik a gyülekezetet. A lelkész is megbecsüli a gyülekezetet, s a gyülekezet is megbecsüli önmagát.

Úgy látom az egyházat, hogy megvalósul a só és világosság szolgálata. Sóvá és világossággá kell lennetek! Nem csak egyszerűen azok vagytok, só és világosság, hanem hangsúlyozottabban azzá *kell* lennetek!

Úgy látom az egyházat, ahol ez a mai nap is ünnep. Ünnep az istentisztelet, ünnep az Isten igéjének hallgatása, ahol mindenkinek helye van: gyermekeknek, fiataloknak, időseknek, egészségeseknek, betegeknek is.

Olyan egyházat látok magam előtt, amelyik *megszólal*. Az egyháznak megszólaló egyháznak kell lennie, bizonyágtévő egyháznak, ahol megszólalnak az emberek. Nem csak a hivatalos alkalmakkor, nem csak a hivatalos szolgálatban, hanem megszólalnak az emberek, az egyház, mindenhol ott, ahol valaki hordozza a Krisztus nevét.

Olyan látom az egyházat, amely csendben is tud lenni. A hallgatni tudó egyházat is látom magam előtt. Amikor az egyház nem kotnyeleskedik, vagy a hívő ember nem kotnyeleskedik, hanem tud csendben lenni, tud hallgatni, tud odafigyelni nyitott füllel és szemmel egymásra és Istenre.

Olyan egyházat látok, amely jól szervezett egyház. Tevékeny gyülekezet, tevékeny egyház küzd és harcol a szervezatlenség ellen. A szervezatlenség nem csak magamra üt vissza, nemcsak nekem lesz káros, hanem káróssá lesz a másik ember és a közösség számára is.

Olyan egyházat látok és gondolok: ahol bár vannak konfliktusok — ó mennyi van, mennyi gyülekezetben, presbitériumban, lelkészi életekben, vezetők között —, ami önmagában még nem baj, de akkor lesz bajja, amikor a

konfliktust nem tudjuk feloldani.

Olyan egyházat látok, amelyik nem magányos. Noha magányosan vándorol e földön és végzi szolgálatát, s maga magányos a benne élő, az egyházat felvállaló ember.

Egyház, amelyben valóság a lelkészi, testvéri közösség, lelki közösség lelkész és gyülekezet között érzékelt szeretetben.

Kereső egyház a jövő egyháza! Mindig kereső egyház úgy hogy átéli a megtalálhatóságot is! Az egyház megtalálható egyház legyen, találja meg egymást, találja meg küldetését és megtalálhatottként éljen és szolgáljon.

Olyan egyházat látok és szeretnék, amely nem céltalan. Evilági és örökkévaló célja. Olyan egyház, amelyben nem azt mondom — ó mennyien mondják —, nem érzem magam! Nem érzem jól magam ebben a gyülekezetben, ebben az egyházban, nem érzem jól magam, mint lelkész, mint gyülekezeti tag, vezető és sorolhatnám tovább.

Tehát azt az egyházat szeretném megtalálni, amelyben érzem magam. Őszintén kívánom, teljes szívemből, hogy az egyház olyan legyen! Amelyben lehetnek ugyan pillanatok, amikor nem érzem jól magam, de ne adjam, mert vannak testvérek, akik segítenek, mert ez az egyház, ahogy hallhattuk a teológus hallgatóktól — tisztán és igazán hirdeti az Isten igéjét. Ez az az egyház, ahol jó lehet éreznünk magunkat valóságosan.

Még egy záró gondolat ebből a néhány morzsából: legyen az egyház kész a változásra. Egy családban, egy házasságban is borzasztó dolog az, ha az egyik vagy mindkét fél nem kész, nem készséges a változásra. Nem kész az, aki hogy befogadja a másik gondolatát, nem kész arra, hogy bűnbánóan változzon. Változzon a magatartása, ha a helytelen, változzon a gondolkodása, változzon a kapcsolatrendszerre. Legyen ez az egyház, amely a mi családjunk, a mi családunk, ami meghatároz bennünket. Amikor én nem érzem jól magam, mégis megtalálom békességemet, hiszen e nélkül az egyház nélkül már nem lehetnék önmagam. Belém ivódott, a zsigereimbe ivódott minden, gyermekkoromtól, születésemtől kezdve az, ami ezt az egyházat jelenti. Kitoröhlhetetlenül. Emberi erővel kitoröhlhetetlenül. Ez az otthonom, ez a családom, ami vagyok, ami meghatároz, ami megtart. Mint ahogy beszélünk csodálatos nemzeti érzéssel, hazaszeretettel szülőföldről, a szülőházáról, ugyanúgy élem át és érzem, hogy ez az egyház is ilyen közösség, a bölcsőm, az élet. Legyen tehát ez az egyház olyan, amelyben jól érzem magunkat, amelyben kész mindenki, minden szív és lélek változásra, kész az Isten élő igéje általi változtatásról engedni hatni a Szentlelkét, aki munkálkodik, hirtelen megújuljon ez az egyház.

Köszönöm, hogy eljöttök, házigazdaként hadd mondjam ezt, s kívánom, hogy ez az egyház mindannyiunknak otthoni közössége legyen, amelyben jól érzi magát, megtalálja helyét, a szolgálatát, a hitét és reménységét.

Szabó Vilmos

A jövő egyháza — az egyházmegyei felügyelő szemével

Gyülekezeteink életét a 40-es évekig döntően meghatározta a tradíció, a múltban gyökerező közösségi életforma, gondolkodás és hitélet. A gyors urbanizációt követően a korábban gyülekezethez tartozó emberek, családok távol maradtak a városi közösségektől. A tradíció önmagában kevés volt ahhoz,

hogy ez a réteg keresse a kapcsolatot a számára közelebbi közösséggel. Ezeknek az embereknek az életét hiányzott a Jézus Krisztust követő személynél elkötelezettség.

Mielőtt a jövő egyházáról szólnék, lépünk vissza időtengelyen 2000 évet. Arról a jeruzsálemi gyülekezetről

szertnek néhány vonást fölvezetni, amely a jövő egyháza szempontjából is modellértékű. Lukács nem egy idealisztikus közösséget mutat be, amelyet bűn nélküli „szentek” alkotnak, hanem olyan emberek, akiknek az életét átfogta, megújította a föltámadott Jézusról szóló híradás. (ApCsel 2,42-47)

Mindennapi kenyér volt számukra Isten ígéje. A közösségi alkalmak nem csupán a vasárnapi összejövetelben merültek ki. A gyülekezetben nemcsak egy ember dolgozott, hanem sokan megtalálták a szolgálati területüket. A közösség napról-napra növekedett, ugyanis komolyan vette a missziói parancsot. Nem voltak felesleges gondjaik, mert életük megújulását áldozatvállalásuk is követte.

Kedves Testvérek!
Most ennek a modellnek a segítségével szeretném fölvezetni a jövő egyházát egy felügyelő szemével.

A jövő egyháza és a megújulás, mint alapkérdés

Az egyház jövője, illetve a jövő egyháza számomra elképzelhetetlen belső megújulás nélkül. Ezt nem a külső feltételek kedvező alakulása, hanem egyedül a Szentlélek Úr Isten életújító munkája végezheti el bennünk és közöttünk. A reformáció egyháza vagyunk, de vajon készek vagyunk-e újra re-formálódni, a föltámadott Krisztus elkötelezett követőivé lenni? Megújulásra, új elszánásra mindnyájunknak szükségünk van: lelkészeknek, felügyelőknek, presbitereknek és gyülekezeti tagoknak. Csak akkor lesz vonzó, Krisztusra mutató a keresztyén életünk, ha abban láthatóvá, elérhetővé lesz a Jézusban megtalált öröm. Fásultan, szüggeden, gondjainkba temetkezve nem építhetjük a jövő egyházát. Fialjaink nem kérnek a megszáradt, kanyarú kenyérből. Ha csak ezt tudjuk nyújtani nekik, akkor messze elkerülük közösségeinket.

Ahhoz, hogy megelevenedjenek a gyülekezeteink, változtatni kell a meglévő gondolkodásmódon, mely ma még nagyrészt jellemző. Sajnos az elmúlt időszak kitermelte azt a torz szervezetet, amelyben a lelkész a gyülekezet mindenésévé vált. Építkezést irányított, prédikált, gyermek- és ifjúsági munkát végzett, hitoktatott, gazdasági ügyeket intézett, családát látogatott és a felsorolást lehetne tovább folytatni. Nem csoda, ha ez a megfáradáshoz, a szolgálat elszegényedéséhez, a gyülekezeti élet megszűléséhez vezetett.

Az ok kétpólusú. Egyrészt valóban hiányoznak az aktív, szolgálatra kész laikusok, másrészt a lelkészek egy része különböző okok miatt nem kezdeményezi egy ilyen munkatársi közösség létrejöttét. Pedig Krisztus megbízása nem korlátozódik egy különleges csoportra, hanem az egész egyházra érvényes. Minden keresztyén kapott adományt és elhívást, „hogy hirdessétek annak nagy tetteit, aki a sötétségből az ő csodálatos világosságára hívott el titeket” (1Pt 2,9). Kinek-kinek adományával és hite mértéke szerint szolgálni kell (Rm 12,3). Az ilyen megbízásban és szolgálatban az ősgyülekezet keresztyéneinél nem volt rangkülönbség.

Az új egyházi törvény jelzi ennek a fontosságát, amikor külön fejezetben tárgyalja a nem-lelkészi szolgálatot. Vallom, hogy a jövő egyháza a szolgálatot vállaló és végző nem-lelkészek nélkül elképzelhetetlen. Azok a gyülekezeteink fognak megelevenedni, ahol a közösség életét átjárja a lelkészi szolgálat mellett a nem-lelkészek szolgálati is. Ahol nem félnek ettől az aktivitástól, hanem elkarolják azt.

A jövő egyházában a presbitériumot sem csupán egy

döntést előkészítő és döntést hozó testületként tudom elképzelni, hanem olyan közösségként, melynek tagjai a gyülekezeti szolgálat egy-egy területének felelősei (gyermek, ifjúsági, karitatív, zenei, sajtó, gazdasági, épületfenntartási, missziói).

Azokban a gyülekezetekben, ahol ezeknek a kezdeményezéseknek a csírái megjelentek, ott már a gyümölcsök is láthatók.

A jövő egyháza és a misszió

A ma egyháza elfeledkezett a missziói parancsról. Túlságosan beszorultunk a templomaink falai közé. Természetesen tudom, hogy az utóbbi időben ezen a területen történtek bizonyos változások. Vannak gyülekezetek, ahol komoly belmissziói munkát végeznek. Iskolákban, elsősorban a városokban a hitoktatáson keresztül több megkereszteletlen, egyházi közösséghez nem tartozó fiatal lehetett elérni. Ifjúsági táborokban is előfordul egy-egy „külsős” fiatal. Szolgálataink helyet kaptak a rádióban és a televízióban. Mindez nem változtat azon a tényen, hogy elsősorban helyi szinten hiányoznak azok a formák és utak, amiken keresztül a keresztyén közösséghez nem tartozó mai ember megszólítható. Pedig ma is igaz Pál megállapítása: „a teremtett világ sóvárogva várja az Isten fiainak a megjelenését”. (Rm 8,19) Ehhez a missziói szolgálathoz nem elég egy vagy két ember, a gyülekezeteinknek kell ilyen lelkületűvé formálódniuk.

Jézus megbízása mindenkire szól, lelkészekre és nem-lelkészekre egyaránt. A gyülekezeti létszám folyamatos leépülésével vagy szinten tartásával nem lehet a jövő egyházát építeni. Arra a jézusi energiára van szükségünk, amely nem hagy magunk körül forogni, és amely a hit leleményességével segít megtalálni az utat a ma emberéhez. A hit egyedül a Szentlélek Isten ajándéka.

A jövő egyháza és a diakóniai munka

Itt most nem az intézményes diakóniai szolgálatra gondolok, melynek intézményei az ország területét többé-kevésbé lefedik. Ezek működtetése jelenleg az állami normatívából és a bekerülési adományokból általában finanszírozható. Ami az ősgyházi modellhez képest a gyülekezeteink életéből hiányzik, az a szociális felelősség belső gyakorlása. A jeruzsálemi gyülekezetben senki sem szűkölködött. A rászoruló kapott „ahogyan éppen szüksége volt rá”. (ApCsel 2,45)

A 3. században a római gyülekezet a tagjaitól befolyt összegből pénzadománnyal rendszeresen 1500 özeget és rászorulókat támogattott.

Egyházmegyénkből erre vonatkozóan csak két jelentősebb példát tudok felhozni, egy gyülekezetet és egy egyházmegyét. Egyik gyülekezetünk pénzalapot hozott létre a nehéz anyagi helyzetben lévő tagjainak a támogatására. Egyházmegyénkben pedig az egyházközségek rendszeres hozzájárulásából főiskolán vagy egyetemen tanuló rászoruló fiatalokat támogattunk évenként 100 ezer Ft összeggel.

A jövő egyházából nem hiányozhat a közvetlen környezete felé irányuló felelős szociális gondoskodás. Az ilyen egyházra igaz: olyan, mint a hegyen épült város. Az ilyen egyház sugárzó fényével vonzza és nem taszítja a kívülállókat.

A jövő egyháza és a finanszírozás kérdése

Jelenleg hosszabb távon is biztosítottnak látszik azon területek állami finanszírozása, ahol az egyház közcélú

tevékenységet végez. A hitéleti tevékenységnél viszont nem számíthatunk jelentősebb külső támogatásra.

Az előzőekben már szoltam a jövő egyházának missziói és szociális felelősségéről. Ehhez anyagilag stabil gyülekezetekre és egyházra van szükség. Tudom, hogy gyülekezeteinkben több a nyugdíjas, mint az aktív dolgozó. Közülük sokak szinte erőn felüli áldozatkészsége megszégyenítő.

Küldetésük teljesítését is meghatározza az, hogy az egyház anyagilag is talpra tud-e állni. Az erősek tudják-e támogatni a szórvány helyzetben lévőket. Sokat tanulhatunk több kisebb egyháztól, ahol a közösséghez tartozás anyagi áldozatvállalást is jelent. Szeretném kihangsúlyozni az *áldozatvállalás* kifejezést, mely általában a jövedelem 10%-át jelenti. Az anyagilag is működőképes egyház tudja biztosítani azokat a feltételeket, amelyek a misszióhoz, a szeretetszolgálathoz, a jól működő gyermek- és ifjúsági munkához szükségesek.

A jövő egyháza és a struktúra

Ne gondoljon senki arra, hogy a már hatálybalépett és az új egyházkerületről szóló 2001. január 1-jén hatálybalépő törvényünk ellenében próbálok egy új struktúrát felvázolni. Arról szeretnék röviden szólni, ami

a törvényeinkben megfogalmazódott és ami medret biztosít egy korszerűbb szervezet kialakításához. Minden már részben szoltam a gyülekezeti lelkészkezelési struktúra lebontásával kapcsolatban. Ahhoz, hogy a gyülekezeteiben a krisztusi közösség életjelenségei megtalálhatóak legyenek, elengedhetetlenül szükséges az aktív szolgálatot vállaló nem-lelkészek és csoportok köz-

A jövő egyházában a döntési mechanizmust decentralizálni kell. Ehhez biztosított a törvényünk olyan feltételeket, melyben feladat, szolgálat és döntés vonatkozásban az egyházközség nagyobb önállóságot kap.

Törvényünk az eddigiekénél „erősebb” egyházmegyei vezetésre irányul, melyhez többértékes feladatot és nagyobb hatáskört rendelt. Itt egyrészt olyan munkatársakra van szükség, akik szakértelmükkel és elkötelezettségükkel képesek felvállalni a nagyobb közösség szolgálatát. Másrészt bízom abban, hogy a feladat és lehetőségek aktivizálja a számbajöhető erőket.

Az egyházmegyei presbitériumok törvényben megfogalmazott összetétele már jelzi azt az igényt, ami a jövő egyházközségi presbitériumoktól is elvárható, hogy legyen a presbiter, aki felelőse egy adott szolgálati területnek.

Sztruhár András

A jövő egyháza az ifjúság szemével

Kedves Nagyszülők, Szülők, Fiatalok!

Most valahogy úgy érzem magam itt, mint amikor a Lánchídon a hangya odaszól az elefántnak: hallod, hogy dübörgünk?

Nem könnyű fiatalként ide kiállni és olyanok előtt beszélni, akiknek köszönhetjük, hogy megkeresztelték és a gyülekezetbe kerültek. Nekünk fiataloknak nem csak szabad, hanem — azt gondolom — kell is álmódni. Természetesen nem baj, ha tisztában vagyunk azzal, hogy az álmoknak csak egy része valósul meg és mi ültethetünk, öntözhetünk, de a növekedésért imádkoznunk kell!

Hat éve foglalkozom főállásúként fiatalokkal és ebből öt évet az Evangélikus Egyházban, ahol a Fabiny Tamás vezette ifjúsági bizottság munkáját segítem. Ez idő alatt nagyon sok korábbi álmot sikerült megvalósítania a lelkes csapatnak. Rendszeresen folynak ifjúsági vezetőképző tanfolyamok, az ifjúságnak saját lapja van és jövőre második alkalommal kerül megrendezésre a Szélrózsa találkozó. Nagy eredmény volt, hogy az elmúlt évtől külön tudtuk teljesen választani a gyermek- és az ifjúsági munkát. Így a gyermekmunkával főállásban Csozászky Márta foglalkozott, akivel nagyon jó volt megosztani a terheket. Ezúton szeretnék tőle elbúcsúzni és megköszönni munkáját mindannyiunk nevében és a teológiai tanulmányaihoz sok kitarást és áldást kívánni.

Rövid mondanómat két szóban tudnám összefoglalni:

Gyenes és felelősség

Vagyis, ma a fiatalok hogyan élik meg gyülekezeti és egyházi tagságukat, valamint, hol van még az előző nemzedékeknek feladatuk, csiszolgatnivalójuk. Mindehhez a saját tapasztalataim túl kérdőíven is megkérdeztem néhány témában a fiatalokat.

Gyenes — ez az a szó, amely ma minden evangélikus fiatalnak jelent valamit, akkor is, ha volt és akkor is, ha nem volt lehetősége ott részt venni a konferencián.

Gyenesdiás az a hely a Balaton partján, amely összeköti nagyszüleinkkel, akik valaha szintén ott töltötték nyarukat. Gyenes egy fogalom, amely túlnő a helyen és magát konferenciát jelöli. Azt, amely évről-évre a barátokkal Istennel való találkozás, feltöltődés lehetőségét adja. Az közösséget, amelyet a gyülekezetben 4–8 fiatal nem tud megélni. Amikor közel húsz éve ismét elkezdődhetek konferenciák — akkor még csak évente egy- a szervezők érezték, hogy az ott megfordult fiatalok kovászként térjenek vissza a gyülekezetbe, ott segítsék az ifjúsági és a gyülekezeti munkát. Ugyanígy a '88–89-ben megalakult MEVISZ és KIE is elsődleges céljának tekintette, hogy a fiatalok Isten munkatársai legyenek.

Mert mi Isten munkatársai vagyunk, ti pedig Isten szántóföldje, Isten épülete vagytok. Az Istentől nekem adott kegyelem szerint, mint bölcs építőmester, alapot vetettem, de más épít rá. Vigyázzon azonban mindenki, hogyan épít rá. Mert más alapot senki sem vehet a meglévőön kívül, amely a Jézus Krisztus. 1Kor 3,9–11

Fontos cél volt, hogy a gyülekezeti munkában keresni szerep mellett segítséget kapjanak a fiatalok az egyedüli Alapítvány elfogadásában. Természetesen évezredek óta nem változtak azok a kérdések, amelyek a 13–25 éves fiatal foglalkoztatási problémákból való kiszakadás, szerelem, pályaválasztási problémákból való családalapítás, esetleg alkohol, kábítószer vagy a szexuális kérdése. A Biblia és az egyház által adott válaszok se nem változtak. Viszont nem szabad elfelejtenünk, hogy az erkölcs normák társadalmi megítélése nagy mértékben liberalizálódott. Az e kettő közötti szakadék már tragikus szélességűre nőtt. A kérdés, hogy ezt a távolságot a jövőben hány fiatal tudja lelki merettel megélni.

Kérek mindenkit, hogy gondolkozzon el azon, hogy mi jelent egy keresztyén hitet megélni akaró fiatalnak bejárni a jelentett munkahelyen dolgozni, vagy azt látni, hogy érkező felnőttek követelik a halálbüntetés visszaállítását.

Gyenes — hat nap keresztyén burkot jelent a fiataloknak, ahol ezekről a kérdésekről együtt nyíltan beszélgethetne

Talán érthető, hogy legtöbbször a kérdőíveken azt jelezték, hogy maradjon meg Gyenes!

Ma az egyetlen európai színvonalon működő egyfunkciós konferenciaközpontunk Piliscsaba. Balatonszárszón és Gyenesdiáson az egyházi alkalmazottak üdültetése és a konferenciák iránti igény együttes kielégítése okoz gondot. Nagy előrelépést jelent a révfülöpi oktatási és konferencia központ majdani üzembe helyezése.

Még egyszer szeretném hangsúlyozni, Gyenes — egy találkozó típusú jelent, amely lehet Szárszón, országos felnőtt, Nagyvelegén egyházmegyei konferencia, vagy Váralján országos ifjúsági találkozó. Korábban hivatkoztam már Pál apostol gondolatára a munkatársi szereppel kapcsolatban. Ezt beszésem akkor is, amikor Péter első leveléből idézek:

„Ki milyen lelki ajándékot kapott, úgy szolgáljatok azzal egymásnak...” 1 Pét 4, 10.

Azt gondolom, hogy egyházunk jelenét és jövőjét — Krisztus jelenlétének természetességén túl — a gyülekezetek tagjainak aktivitása kell, hogy meghatározza.

Ez az aktivitás a gyülekezeti alkalmak látogatásán túl ki kell, hogy terjedjen más gyülekezeti aktivitásra is. Illetve arra, hogy ki-kik saját munkahelyén vagy környezetében meglássa, kik azok a személyek, akiktől segítségre lehet számítani.

A Budapesti Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet tagjai között többen vannak, akik szemínáriumi, sőt szakdolgozatukat egyházunkat is érintő témából írják. Ezen igen örvendetes szemléletbeliségnek homlokegyenest ellentmond egy idei gyenesi konferencia 13–18 éves fiataljainak véleménye.

A már korábban említett kérdőív zárókérdése ez volt:

„Hol érzed az egyházban a helyed, Te milyen szerepet tudnál vállalni?”

A többség a gyülekezet egyik tagja kíván lenni. Csupán hárman írták, hogy az ifjúsági munkában segítenének és az egyikük a lelkesítő szolgálat vállalásán gondolkodik.

Szintén magáért beszélőnek tartom, hogy a gyülekezeti és országos struktúra megváltoztatásával kapcsolatban feltett kérdésre alig érkezett válasz. Az értékelhető válaszokból az alábbiak szólnak:

– Legyen minden évben Szélerőzsa-találkozó.

– Maradjon meg Gyenes!

– Csökkenjen a távolság az egyházi vezetők és a rájuk bízottak között.

– A gimnáziumokat jobban kellene támogatni.

Tapasztalataimból és a kérdőívekből is látható, hogy a fiatalokat az érdekli, hogy az őket érintő programok megtartására kerüljenek, de hogy ehhez milyen szervezet és struktúra tartozik, ez számukra másodrendű. Ez konkrét elszomorodásra csak akkor ad okot, ha belegondolunk, hogy egy-két évtizeden belül ez a korosztály kerül vezető pozícióba és ők alkotják egyházunk többségét majd.

Kedves Szülők és Nagyszülők!

Most jutottam el odáig, hogy érthetővé tegyem az előadásom elején használt megszólítást. Először néhány szót a nagyszülőkhöz:

Kedves Nagyszüleink!

A történelem olyan helyzet elé állított minket, hogy 1948-ig konferenciákon és együttléteken tapasztalhattátok meg Isten csodálatos szeretetét, és így az egyháztól már senki földi elválasztani nem tudott benneteket. Másképpen történt ez a Ti gyermekeitekkel, a mi szüleinkkel, akiknek már sokkal rosszabbak voltak a lehetőségeik. Érthető ebből, hogy ma az egyházunk többségét Ti alkotjátok. Kérlek Benneteket, buzdítsátok gyermekeiteket és unokáitokat az Isten keresésére és az egymás iránti felelősség gyakorlására, úgy ahogy ezt megéltétek és megélték.

Kedves Szülők!

Kérlek, ne vegyétek le a kezeteiket rólunk még, ha mi sokszor azt is kívánnánk, hanem azzal a kitartó szeretettel vezessetek be a gyülekezetbe, ahogyan a Ti szüleitek tették a nehéz időkben.

Egy ember addig fiatal — korától függetlenül — amíg álmodni tud. Így engedjék meg, hogy harmincként együtt álmodjak a negyvenes Hafenscher Károllyal. Álmodjunk együtt, amihez Isten áldását és szeretetét kérem!

Álmodom egy olyan egyházzal, ahol szeretik egymást az emberek.

Vezetők és vezetők, vezetők és beosztottak, testvérek.

Álmodom egy olyan egyházzal, amelyben az emberek komolyan veszik egymást. Előítéletek, skatulyák, címkék nélkül.

Álmodom egy olyan egyházzal, ahol mindenki tudja a feladatát — nem a másikat. A sajátját, s azért él, azért ég.

Álmodom egy olyan egyházzal, ahol őszintén meg lehet beszélni mindent, mert nem választanak el sérelmeink, prekoncepcióink, hátsó gondolataink falai.

Álmodom egy olyan egyházzal, ahol egyenletesebben viselik a terheket. Az egyik nem szakad meg, a másik nem lógatja a lábát, hanem együtt húznak; s a csapatmunka nem csak beköszönítő ígéret, hanem lehetőség és valóság.

Álmodom egy olyan egyházzal, ahol nincsenek csoportérdekek, csak egy érdek van: az egyház érdeke. Krisztus ügyének az érdeke.

Álmodom egy olyan egyházzal, ahol elesés után is lehet újrakezdeni, mert nem csak prédikálunk a megbocsátásról, hanem élünk is vele.

A zsolotáros arról szól, hogy álomban ad eleget az Úr annak, akit szeret. Úgy hiszem szeret, mert sokat adott, s ha mégis mindig nyugtalan és elégedetlen vagyok, akkor az azért van, mert nem gyűlöletesen is, s amíg még van, később is álmodó, jobbról álmodozó gyerek szeretnék lenni. Isten gyermeke.

(Hafenscher Károly: A nagy fazekas című ügéhirdetésekből)

Marton Tamás

Az evangélikus pedagógus helye a jövő egyházában

A mikor készültem a paksi találkozóra, megfogalmazódott bennem a témával kapcsolatban sok-sok gondolat, és ezt próbáltam meg tíz percre behatárolni. Mivel a második nap utolsó hivatalosan feltöltött előadója voltam, mire sorra kerültem, a rengeteg új benyomás és a mély megrendülés arra készítetett, hogy — eltérve az eredeti és szépen megfogalmazott szövegtől — a saját belső meggyőződéseim és hitem által vezérelve, kissé kilépve a hívős keretekből — önmagamot adjam. Így hozzászólásom kissé fésületlenre és rendszertelenre sikerült. Most megpróbálom újra átélni azokat az órákat, percekét — Jézus Krisztus nyilvánvaló jelenlétét akkor és abban a közösségben.

„Ez a másfél nap felborított bennem mindent. Én is álmodtam Szabó Lajos testvérünkkel együtt, és látom a jövő egyházát. De álmodtak itt sokan, s ezek az álmok vagy összekapcsolódtak vagy erősítették egymást. Az előadások mellett a bibliakörön egy idős kiskőrösi nő-testvérünk hitvalló imádsága fogott meg talán a legjobban. Akkor azt mondtam magamban: nekem is bizonyosságot kell tennem!

Nagyon sok szépet tudok elmondani a pedagógiáról. Hiszem és vallom, hogy keresztyén pedagógia létezik és nagyon sok hívő keresztyén pedagógus is él és dolgozik egyházunkban, de nekem magamnak itt és most kell megvallanom, hogy volt az életemnek egy pillanata,

amikor erre a szolgálatra elhívott az Isten.

Amikor azt a pillanatot visszaidézem, érzem annak az estének a hangulatát, az illatát, a késő őszi alkonyat varázsát. Utólag le tudtam pontosan mérni, hogy ez volt az én elhívásom pillanata. Azóta hat év telt el, sok-sok örömmel, gondnal, de soha, egyetlen egyszer nem kétkedtem akkori döntésem helyességében.

Győrben dolgoztam igazgatóként, megbecsült pedagógus voltam, az iskolámnak is jó híre volt a városban. 1991 tavaszától segítettém az evangélikus iskola újraindításának előkészítését. A gyülekezet elnöksége több esetben megszólított, nem vállalnám-e az iskola vezetését. Mindig azt mondtam, hogy nekem ott, abban az iskolában dolgozom van még, felelősséggel tartozom a rámbízottakért. Nagyon szívesen vállalnám a feladatot, de nem tudok elszabadulni. (51 éves voltam akkor, négy évem volt a nyugdíjig.)

És akkor, azon az estén, abban az előbb említett pillanatban megszólalt bennem egy hang: Mekkora a felelősség az egyházzal iránt? Amit az életed során nehezen, küszködve, de mégis elértél, amit a gyakorlatban, a munkád során megtapasztaltál és magadba szívtál, az talán mind azért történt, hogy ezt a feladatot, most már nem fiatalon, elvállald. És ezek után nem volt többé kérdés, mit kell tennem.

Hat éve történt mindez, ami nem nagy idő, és a magam és munkatársaim példáján azt tudom mondani, hogy igen, keresztyén iskolára, evangélikus iskolára szüksége van a ma társadalmának, szüksége van a mai gyerekeknek, szüksége van az egyháznak! Igen, szükség van ránk!

Ha a szülő, a pedagógus, a lelkész, a gyülekezet gyerekek nevelésére vállalkozik, a jövőben bízva vég munkáját, hiszen a gyermekekben érik a jövő. Ez nagy a felelősségünk mindnyájunknak, hogy a rá bízott kinccsel hogyan sáfárkodunk. A szülő, a lelkész, a pedagógus élete példájával nevel. Gyermekünknek kell örökítenünk önmagunkból mindazokat az értékeket — a biblikus keresztyén hívő ember értékrendjét — amelyeknek igazságáról és megtartó erejéről meg vagyunk győződve. Ezt az elhívást az Úrtól kaptuk, és aszerint is kell tennünk a dolgunkat.

Emberré próbáló feladat a mai élet ellentmondásai között arra vállalkozni, hogy intézményes keretek között vagy mindenkinek a saját munkaterületén pedagógusként eleget tegyünk a ránk bízott szolgálatnak. Ha hittel, alázattal, szeretettel, kitartással végezzük a munkánkat, biztosra veszem, hogy azzal egyházunk jövőjét építjük.

Befejezésül ide kívánczok Dr. Gyökössy Endre szolgálati imádsága:

„Atyánk, te megkerestél bennünket, embereket Fiaid által. És mi elfelejtkezünk arról, hogy nekünk is meg kell keresni az elveszett juhok, az elgurult drachmát, embernek az embert. Taníts bennünket erre a szolgálatra. Szent Lelked által készíts föl. Adj erőt, hogy erőt tudjunk sugározni mások felé. Te tudod, hogy mire van legnagyobb szükségünk. Uram, kérünk, készíts fel bennünket, mert készületlenül talált egy új kor, egy új valami, a Lelked tanácsolj bennünket, hogy cselekvő, szolgáló, ember megkereső, mai tanítványaid legyünk.”

Jancsó Kálmán

Igehirdetés a záróistentiszteleten

Jel 1,9–18

Az ókori testvéreinket nagyon is érdekelte a jövő. Nem a pillanatnak éltek, s mert hittek Istenben, tudták, hogy fontos a jövő. De az a jövő, ami Jézus Krisztus visszajövetelére tanít. Mert nagyon várták Jézust.

Mert látnunk és belátnunk kell: két világkorszak áll itt egymással szemben és egymás után, ez a mostani és az eljövendő. Ez a mostani korszak az istentelenség, igazságtalanság, a démonok és a sátán uralmának a korszaka, az az eljövendő pedig ezzel szemben az üdvösség, az öröm és a betegség és halál nélküli élet korszaka lesz. Jövőorientált tehát ez a könyv. Nem árt meg nekünk sem, ha időnként mi is egy kicsit jobban jövőorientáltak vagyunk: ha nemcsak a mával és holnappal, meg a holnaputánal törődünk, hanem az örök sorsunkkal is: korunk egyik szellemi betegsége, hogy még a sírig sem lát el. Mindenki úgy tesz, mintha örökké élne ezen a földön... mintha ezen a földön élne örökké. Hazahozták a súlyos beteget a kórházból. Mert már kiadták, nem akarták az elfekvőben tartani, a hozzátartozók vállalták szeretettel. De előtte nem szóltak állapota súlyosságáról. Jött a lelkész látogatóba, mivel fogadja ez a súlyos beteg? Erőlködve felkönyökölt és így suttozta: látja tisztelendő úr, én már nem halok meg, ezért engedtek haza... Érdemes nekünk tanulni ősi testvéreinktől, az ógyháztól jövőorientáltságot, azaz érdekünk elgondolkodni az örök jövőnkön. Nagy baj az, amikor az ember beszűkíti a gondolkodását erre a világra. A Jelenések

könyve és olvasói várakozásban éltek. Őket áthatotta az a tudat, hogy majd Isten egyszer csak elhozza azt a jövő korszakot. „Mikor lesz ez végre?”

Tagadhatatlan, a mai olvasó számára nehezen érthető a Jel könyve. Sok minden zavaró benne a mi modern értelmünk számára. Nehéz megértenünk a felvázolt képeket. A szemléltető eszközök nekünk idegenek lehetnek. Itt egy különös ábrázolásról van szó: részletes ábrázolása Isten trónusának, a mennyei trónteremnek és az angyalok udvartartásának és hatalmas szolgálatkész sergének. A sátán gonoszságát egy tüzes, négyfejű és négyszarvú sárkány ábrázolja, és a farkával a mennyei csillagok egyharmadát lesöpri. Kétségtelen vannak képek, amiket mi már nem tudunk elképzelni. Pl. egy olyan állat, amelyik egyszerre olyan, mint egy párdúc, egy oroszlan és egy medve — már szörny. És éppen ez az a benyomás, amit a látnok közvetíteni akar. Számára a képek jelentése a fontosabb, és nem az, hogy azok „stimmeljenek”. Idegen az apokaliptikai stílus nekünk szimbólumok, fedőnevek és számok. Mert Isten titka ez, csak kevesek részesülnek benne.

1. Jézus Krisztussal megkezdődött a világtörténelem utolsó felvonása!
2. De a világvége időpontját, dátumát nem keresi, a világ állapotából tudja, hogy közel.
3. Krisztus az Ura és irányítója ezeknek a végső eseményeknek (is). Az utolsó ítélet kritériuma a Hozzá való viszonyulás. Attól függ örök sorsod, milyen vi

szonyban vagy Jézus Krisztussal. Engeded-e, hogy át-
öleljen? Hogy átszögezzet kezeivel megmentsen?

Szektás veszély: a világtörténelem forгатókönyvét akarják benne látni, és arra tesznek kísérletet, hogy egyes történelmi eseményeket azonosítsanak be, és hogy a világra állását lássák. Ezek az értelmezések önkényesek és csak fantáziálások. Nem járulnak hozzá ahhoz, hogy a Jel könyvének igazi értelmét megértsük.

Óvakodni kell a szektáktól! A legegységesebb igei igazságokat is eltorzítják és az igazság bajnokainak állítják be magukat. Veszélyesen rombolják a gyülekezeteinket!

A 2000 éves egyháztörténelem során többször volt olyan időszak, amikor nagyon aktuálisnak látszott a Jelenések könyve. A bizonytalanságok és szorongások, a háborúk vagy politikai terrorok idején — amiket tipikus „apokaliptikus időknek” nevezünk.

A kisázsiai gyülekezetek a címzettek: akiket fenyeget és üldöz az államhatóság. Néhány gyülekezeti tag már mártíriumot szenvedett. Az üldözési hullám tovább tart. Lehetetlennek látszik a római állammal szembeni lojalitás. Ugyanis a keresztyénektől azt követelték, hogy kultikus aktus során adják meg a császárnak az Istennek kijáró tiszteletet. Kormeghatározást olvastak ki ebből a tényből: Domitianus idején íródhatott tehát ez a mű, azaz Kr. u. 95 körül.

Ebből a látószögből kiindulva kell értelmezni a könyvet. Világos a szándék: a nyomorgatott gyülekezet helyzetének teológiai megvilágítása és annak tudatosítása, hogy most kell döntenie az Isten és a sátán között. A művet átítatja a figyelmeztetés a hit hűségére, vagyis a hűséges hitre. Ebben és ebben a nehéz helyzetben hűség! Nem kellene, hogy ugyanez a gondolat ma újra átjárja a szívünket? Ma, amikor befejezzük ezt a két napot: magunkhoz vesszük az Úr Jézus testét és véréát — ezzel ünnepeľjük a közösséget, hogy jaj de jó itt együtt... sokan vagyunk... ezáltal kapjuk a bűneink bocsánatát, jaj de jó, hogy megbocsáttatnak a bűneink... de van még valami: vegyed és egyed és vidd Őt magaddal... Vidd haza. És maradj hozzá hűséges otthon is! Maradj hűséges! Nem pusztán ehhez a két naphoz, hanem Jézus Krisztushoz. Az ígéje kér erre! Legyen ez a szentségünneplés újra elkötelezettség. Legyen ez újra hűségeskü! Mondd a szívedben, mond a lelkedben, amikor veszed magadhoz: mond neki, hogy 'Uram, hűséges akarok lenni hozzád.' — vagy kérd erre a hűségre. Mert Ő hűséges hozzád, de arra kér, légy te is hozzá. Otthon is.

Az első vízió: 1,9–19.

1. Ekszázis — a János nevű látnok megkapja a feladatot, hogy mindazt, amit látni fog, írja meg egy könyvtekercsben és azt küldje el hét kisázsiai gyülekezetnek. Először csak megbízójának a hangját hallja. Majd megfordulva felismeri a megdicsőült Krisztust, aki úgy mutatkozik be neki, mint aki halott volt és most élő. A látó leírja az Ő megjelenését (ruházatát, tekintetét, szimbólumokat), hogy így érzékeltesse a fenségét és hatalmát. A látvány hatása olyan hatalmas, hogy föltre zuhan.

Testvéretek és társatok vagyok — mondja János — Jézussal a szenvedésben, de akkor a királyságban és állhatatosságban is.

2. Elragadtatás. Patmosz szigetén: háta mögött az Úr Hangja — meg kell fordulni, megszólít az Úr, meg kell fordulni.

A leírás az Úr fenségét illusztrálja:

hét arany gyertyatartó
köztük az Emberfia hosszú palástban
mell aranyövén,
feje és haja fehér, hófehér, mint a gypjú
szeme, mint tűz lángja
lába izzó aranyérc
hangja, mint a nagy vizek zúgása
jobb kezében hét csillag
szájából kétélű éles kard
tekintete: a nap teljes erejével fénylik

3. Leborul előtte — mert ez az egyetlen és helyes magatartás (nem hanyatt esni — leborulni)

4. Mit mond Jézus:

Ne félj, én vagyok! Sokan mondják, hogy nem vagyok. De én vagyok! Az út, az élet és az igazság. Vagyok! Veled vagyok! Én vagyok!

– Ne félj! Én vagyok az első és az utolsó (a kezdet és a befejezés), az élő: pedig halott voltam (utalás a golgotai kereszthalálra). Íme élek — a halál ellenére. Tehát ne félj, mert legyőztem a halált — úgy, amint ismeritek a passióban.

– Ne félj! Nálam vannak a halál és pokol kulcsai — akinél a kulcsok, annál a hatalom. Modern korunk ezt a képet nehezen érti: ma a kulcsmásolatás gyerekjáték. De akkor nem az volt. Akinél volt a kulcs, az számított. Az rendelkezett azzal, amihez kulcsa volt.

Tehát itt Jézus két okra hivatkozik, hogy ne féljünk: Ő legyőzte a halált — és Ő nekünk is legyőzte a halált.

Talán mi úgy éljük meg, hogy bekerít bennünket a halál, minden oldalról támad — nézz fel Jézusra és ne félj! Mert akinél a kulcs, annál a hatalom.

Ne a halálra nézz, hanem arra, amivel megbízlak!

Itt Jánosnak hangzik el a biztatás, hogy ne féljen — hiszen János is félhetett az üldözőktől, mártírok egész sora igazolta, hogy a halállal számolni lehet és kell — és ezért éppen a halálfélelemben szólal meg az Úr Jézus, a legnagyobb veszedelem közepette: ne félj a haláltól, mert én legyőztem, és neked is legyőztem, és ne azzal töltsd az időt, hogy a haláltól félsz, hanem végezd hűségesen azt a munkát, amit bízam rád!

Itt Jánost azzal bízza meg, hogy majd mindazt írja le, amit látott — vagyis azzal bízza meg, hogy végezze el a munkáját. Ne a halállal törődjön, azt Jézus elintézte — a golgotai kereszten az Ő halála a halál halála. Ezért nézzünk fel a keresztre, halljuk meg az Úr Jézus nekünk szóló üzenetét: ne félj, én vagyok az élő, pedig halott voltam (a rómaiak még be is biztosították, amikor szíven szúrták) — a halál és pokol kulcsai nálam vannak (és ebben az esetben csak nála, nem osztja meg a kulcsok ezen hatalmát semmiféle sötét alakkal)... éppen ezért te ne törődj a halállal, pokollal, azt végezd, amit én rád bízam!

Kinek mi a feladata — egyházvezető, püspök, esperes, lelkész, presbiter, gyülekezeti tag — képviselni az Úr Jézus Krisztust ebben a világban. Az már részletkérdés, hogy hogyan. De képviselni.

A halálbörtön és a pokolbörtön kulcsai nála: nála tehát a szabadság — bűntől és haláltól!

Mindent Jézus Krisztustól kapunk: a közösséget (vele és egymással), a bűnbocsánatot (mert Ő valódi bűnösök valódi Megváltója) a küldetésünket (még mindig a tanítványai lehetünk, Péteri tagadások után is)!

A LELKIPÁSZTOR BESZÉLGETÉSE DR. FRENKL RÓBERTTEL

Lp.: *Az egyházaknak minden időben konkrét feleletet kell adniuk arra a kérdésre, hogy mi végre vannak a világban, milyen konkrét feladataik vannak adott időben az adott társadalomban. Felügyelő úr hol látja azokat a belépési pontokat, ahol az egyházak ma megszólíthatják, megközelíthetik a magyar társadalmat?*

F.R.: Érdekes, hogy az alapkérdésekre a válasz mindig nagyon egyszerű. Az egyháznak van egy hitbeli üzenete - megigazulás hit által - ami valójában lelki üzenet. Ezt a társadalom szellemi életében való részvétellel lehet hitelesíteni. Az egyik gondom az, hogy a lutheránus értelmiség ma nincs jelen úgy a magyar társadalom életében, a közéletben, mint a korábbi évszázadokban, vagy akár csak a II. világháborút megelőző időszakban volt. Pedig a szellemi élet mint misszió nagyon fontos dolog.

Ma a világban a nagy integrációs gondolatok ébredését látjuk. Olyan dolgok férnek meg egymással, sőt feltételezik, kiegészítik egymást, amit korábban elképzelhetetlennek tartottunk. Ilyen például a liberális teológia és a pietizmus. Ez ugyan abszurd, de mégis így van, mert a misszióknak szüksége van a legegyszerűbb technikákra, el kell érnie az utca emberét, ugyanakkor el kell érnie azokat, akiknek a gondolkodásában a liberalizmus meghatározó, de ez nem jelenti azt, hogy okvetlenül elhárítják az egyházat. El kell vállalni az evangélium üzenetét. Nekem megvan az a talán szánalmas igényem, hogy ha egy ige hirdetést hallok, és nincs benne evangélium, legyen az akármilyen veretes szellemiségű, hiányérzetem van - a műfaj miatt. Az evangéliumot el kell vállalni. Másik oldalról fel kell venni a második évezred végi szellemi kihívást. Az egyháznak egyszerűen nem lehet nem magas szinten artikulálni a véleményét a szellemi, társadalmi élet kérdéseiben. Nem lehet nem ott lenni a tudományokban. Nem lehet nem ott lenni a véleményét kell mondani, hanem az evangélium embereinek kell tudni megfelelő szellemi színvonalú véleményt alkotni.

A másik lehetőség a diakónia. A diakóniai teológiától való ódzkodásunk és annak ideológia volta miatti hátrításunk után a diakónia kihívásával drámaian szembesült az egyház. A társadalmi-politikai rendszerváltozás következményeképpen szükség van a szó minden értelmében megértő szeretetre; arra, hogy meghallgatunk embereket; fizikailag segítünk szegény embereket. Nagyon sok felügyelői jelentést kellett írnom, közülük a legfontosabb három a 10 évvel ezelőtti déli kerületi felügyelői beiktatás, a '89-es országos felügyelői és a harmadik a zsinati nyitóbeszéd '91 nyarán. Ez utóbbi után mondták lelkészek és nemlelkészek egyaránt, hogy megdöbbenő,

mennyire a diakóniáról szólt, mégsem jut eszébe senkinek, hogy a diakóniai teológiára gondoljon. Tehát ma '91-ben is rettenetesen aktuális volt a téma, '97-ben még inkább.

Mind a két területen - mind a lelki-szellemi életben mind a diakóniában - valódi deficitünk van, és ez nem kötelező szerénység. Akkor is szerénynek kellene lennünk, ha sokkal jobbak lennénk, de itt most igazi deficittel rendelkezünk.

Lp.: *Úgy gondolom, hogy nem keressük eléggé a korszerű műfajt, a korszerű stílust egyik említett összefüggésben sem. Nem reagálunk érzékenyen, gyorsan azokra a változásokra és kihívásokra, amelyekkel szembesülünk.*

F.R.: Megpróbálom ezt az egész kérdéskört összefoglalni, mert minden mindennel összefügg. Valahol ott látom a lényegét, hogy az egyház elkényelmesedett. Elkényelmesedett azért, mert 1948-89 között reális célkitűzés volt a túlélés. A puha diktatúrában semmi sem veszélyeztette. A kemény diktatúrában fogalmazódott meg az ötéves terv mellet az ötvenéves terv, sőt tudjuk, hogy még rövidebbre tervezték az egyház felszámolását. Mire jött a Kádár-rendszer, addigra már megváltozott a koncepció, és szó sem volt az ötvenéves tervről és az egyház fölszámolásáról, sőt - cinikus vagyok - azt mondom: a történelem folyamán soha nem élt ilyen biztonságban az egyház. De ez sokkal többet rombolt, mint az üldözések szoktak rombolni. Igaz, az üldözések többet rombolnak fizikailag, de ez a lényegét, az egészséges gyökeret metelyezte meg. Az egyháztól teljesen idegen gondolkodásmód vált irányadóvá a túlélés kapcsán, mint az egyiptomi hűsoszakoknál: ha mócsing jutott, az is valami. A gyülekezetekben nem volt szellemi mozgolódás, beletörődtek a templomba bezártságba és abba, hogy azért van a lelkész, hogy szolgáljon, a világiak pedig ne nyüzsgöjenek. Ez fordított folyamat volt, mint a társadalomban. Nem érvényesültek a gyenge, de mégis meglevő civil kezdeményezések, ez volt ugyanis az ára, hogy az egyház biztonságban legyen - anyagilag is. Az ÁEH egyik oldalán rövid pórázon tartotta az egyházakat, a másik oldalán viszont, ahogy az lenni szokott - gondoltam a budai pasa is barátkozott a néppel - hiú is volt arra, hogy mit segít és hogyan gondolja, hogyan törődik vele. Tehát létezett egy "húzd meg, ereszd meg" politika. Nem tudtuk '87-'89-ben, hogy ez milyen mélyen rombolt. Ez az elkényelmesedés egyik vonala. Ez sajátosan tartott tovább, hiszen a rendszerváltozáskor úgymond felszaba-

dultak az egyházak. Volt olyan liberális trend, hogy "szabad állam, szabad egyház", ez azt szorgalmazta, hogy az egyháztól vonják el az állami támogatást, és a hívek tartsák el, ahogy akarják az egyházakat. Jól tudjuk a választ, hogy erről szó sem lehet, mert az egyházakat megfosztották a vagyonuktól. Előbb állítsuk vissza a korábbi viszonyokat, utána történjék meg lényegesen a szétválasztás. Ez a helyzet máig sem változott. Az egyház három alapvető anyagi forrása közül - állami támogatás, külföldi segítség és saját erő - még mindig elenyésző a harmadik az előző kettőhöz képest. Nem lebecsülhető, tisztességes, de elenyésző. Fől sem merül, hogy a maihoz hasonló életszínvonalat tudna magának az egyház biztosítani saját erőből, de hát soha nem is tudott. Valamennyire mindig arról volt szó, hogy egy vagyont hoztak létre azok, akik szerették az egyházat, előbb földesurak, aztán polgárok. Ez amióta a világ világ, így volt. Nem lehet ezt egyértelműen negatívan szemlélni, csak ez magával hozta, hogy az elmúlt hét év egyházakormányzói törekvéseinek jelentős része az anyagi konszolidációra ment el az új viszonyok között. Ma is ebben élünk.

Lp: *Mi kellene a tempóváltáshoz és a szemléletváltáshoz? Idő csupán vagy esetleg a körülmények radikális megváltozása?*

F.R: Azt gondolom, hogy elsősorban közmegegyezés kellett volna és kellene. Az egyházban sokkal szelídebben, sokkal egyházhoz méltóbban zajlott le a rendszer-változás, és ebben nem szeretném saját érdemeimet kiemelni, mert lehet, hogy ez hibaként is felfogható. Ezt még értékelni kell, de nyilvánvalóan nem nekem. Elvállalom, hogy én pozitíven élem meg, de azért engem is emészt, hogy nem tudtunk elérni közmegegyezést. Mi volt az igényünk? A kontinuitás és az elhatárolódás. Valósítsuk meg, hogy ami az egyházi életben érték volt az elmúlt fél évszázadban, és ami egyébként is egyetemes egyházi érték, és nincs kitéve semmiféle társadalmi rendszerek, azt ne kérdőjelezzük meg. A másik oldalon talán sikerült az elhatárolódást is megvalósítani. Nem annyira látványos ez az egyházban, tehát nem köröztük le a társadalmat, nem teljesítettük túl, de lényegében nem is maradtunk el tőle. Nem tudtuk viszont elérni azt, hogy minden lelkész és egyházi csoport között minimális konszenzus legyen. Ha nincs konszenzus, az nem azért nagy baj, mert nem lehet dolgozni - hiszen lehet dolgozni - hanem azért nagy baj, mert fölmentést ad a kényelmességre. Emberek azért nem dolgoznak többet, mert nem tudják, hogy kinek dolgoznak. Ez rettenetes nagy szociológiai probléma, identitászavar - főleg a lelkészeknél.

A '87-es beiktató beszédemben legtöbbet a lelkészekkel foglalkoztam. Számomra evidens volt, hogy a világi élem feladata segíteni a lelkész munkáját. Nem a rivalizáció a cél, hanem az együttműködés. De megdöbbenem azon, hogy nemcsak klerikalizálódott az egyház, mert ez egy kényszer volt, hanem ezt meg is szokta. Később jöttem rá, hogy milyen mértékig destruálódott a lelkészek identitása. Senki sem arra készült, hogy egy ateista társadalomban legyen lelkész. Mindenki arra készült, hogy szolgálhassa szabadon az Úristent. Igaz, hogy nem lehet összemosni, ahogy nagyon hangzatosan '89-90-ben mondták egyesek, az áldozatot és a gyilkost. De lényegében mindenki áldozat volt, mert Káldy Zoltán sem arra készült, amikor jeles evangélikázator volt, hogy szocialista püspök lesz. Úgy élte meg, hogy feláldozta magát bizonyos értelemben az egyházért - még akkor is, ha ezt sokan egészen másként látják. Két-

ségtelen, hogy így élte meg. És valóban: bizonyos értelemben mindenki áldozat volt. Arról már persze szó sincs, hogy mindenki gyilkos volt, a kifejezés is szerencsétlen, de valamilyen büntudat mindenkiben volt, hiszen a lelkészek - fel kell tételeznünk - érzékenyebb, spirituálisabb lények, mint az átlag. Aki szolgált, nehéz kimondani - mind az ÁEH-nak is az alkalmazottja volt. Mindenhez kellett az ÁEH beleegyezése, ahhoz is, hogy egy lelkész valahova megválasztathassék vagy kinevezethessék. Ilyen értelemben mindenki valamennyire kollaboráns volt. Talán ez a jó szó. Ezt a kollaboráns érzést mindenki másképp dolgozta fel. Valaki rögtön átállt arra, hogy ítélkezik, mert ő evidens módon "tisztá" volt. Személyisége vagy kapcsolatai vagy valamilyen múltbeli cselekedete révén kikiáltotta magát tisztának, és elkezdett ítélkezni. A többiek érezték, hogy azért ez nem így van, nem álltak oda emellé a zászló mellé, így ez a torz gondolat nagyon kevés embert tudott tömöríteni. Ezek az identitás-küzdelmek sok energiát emésztettek fel. Itt a nagy probléma: az egyháznak megvan az identitása, a lelkészek teljesen nem nyerték vissza. Nem váltak igazán szabaddá a szolgálatra. Mindenki egyértelműen áldozat, és nem egyformán bár, de mindnyájan kollaboránsak voltunk. Itt látom a problémát az elkényelmesedésben. Sokan nyalogatják még mindig a sebeket, keresik az identitásukat és helyezkednek a többiek előtt.

Lp: *Hol lát esélyt? Min kellene változtatni, hogy kikapcsoljuk a fékező és leterhelő szempontokat?*

F.R: Az egyház nem a lelkészek egyháza, mégis a lelkész a meghatározó szereplő. Ugyanúgy, mint az egészségügy nem az orvosoké, de orvosok nélkül nem működik. Ha csak az orvosok határoznák meg az egészségügyet, akkor elég reménytelenné válna, de ha nem az orvosok a meghatározóak, az is reménytelen. Így látom az egyházat is. A klerikalizmus miatt vált élessé a helyzet, amibe az egyház belekényszerült, tehát nem tehet róla, csak most már változtatni kellene. A kényelmességhez hozzátartozik, hogy nem változtat az egyház. Az egészséges működés nem állt helyre. Mert a kényelemhez ragaszkodunk. Nem akarom nagyon leegyszerűsíteni, de azért 90%-ig ez a döntő. Miről van szó? Sokkal egyszerűbb a lelkészeknek eldönteni a kérdéseket, mint megbeszélni a presbitériummal, vagy egyáltalán a presbitériumot egészségesen működtetni. Sokkal kényelmesebb országos egyházi, kerületi, egyházmegyei ügyeket is hagyományos klerikális úton megoldódni hagyni, mint a megoldást lazán vagy keményen befolyásolni. Szét kell választani a szakmai és a sajátos egyházi kérdéseket. A lelkész nem egyszemélyben mindentudó az építkezéstől az oktatás-nevelésen át a sajtóig. Regenerációra lenne szükség, amiben a nemlelkészek meghatározó szerepet játszanak. Van erre egy szép politikai fogalom: hatalom-megosztás. Úgy nem lehet bekapcsolni embereket, főleg vezető értelmiségieket egy intézményrendszerbe, hogy ministráns szerepben vannak. Meghatározóbb szerepre van szükségük, bár nehezen tudnék a hogyanra jó választ adni. A levelező teológiát végzettek mindig azt mondták, hogy mindenki szívesen prédikál, de a lelkészre háruló egyéb feladatokat nehezebben vállalják. Nyilván van egy ilyen csapda másutt is. Nagyon örülök, hogy a Deák téri gyülekezetben a presbiterek olvassák az oltár előtti igét és a hirdetést. Több gyülekezetben van ilyen gyakorlat, hogy bekapcsolják a nemlelkészeket a szolgálatba. Ez addig jó, amíg aktív gyülekezetet, presbiteri közösséget szimbolizál, de önmagában kevés.

A klerikalizmussal együtt megmaradt a hierarchizmus is. Erősebb a püspöki kötődés, mint ami egészséges. Ez abban is megnyilvánul, hogy bármennyire is a törvényes utat, a szolgálati utat járják be a papok és a nem papok, ha igazi ügy van, rögtön szaladnak a püspökhöz. Ez nem baj principiálisan, de mégis baj. Az már humor, hogy a püspök akkor küldi vissza az ügyet szolgálati útra, ha nem tetszik neki a kérdés. Markánsabban kellett volna a múlttól való elhatárolódást megejtenuk. Elég összetett ez az átmeneti korszak. Mentegetni azzal tudom magamat, magunkat, hogy azért az értékörzést elég jó színvonalon csináltuk. A személyi és tárgyi értékek megőrzését és az új lehetőségek által adott sanszokat, az iskolaügyet, a templomépítéseket, ingatlanrendezési ügyeket. Ezeket azért nem lehet lebecsülni. Még ha nem is a legjobban végeztünk mindent, én is hiányolom a nagyobb szakszerűséget bizonyos esetekben, de mégis elég jó határfokkal dolgoztunk ebben az összefüggésben. Ebből a körből ez fog megmaradni az utókor számára.

Lp: *Hogyan értékeli Felügyelő Úr beszélgetésünk témájának szempontjából a zsinatot? Segített-e lépéseket tenni egy megújulás, korszerű egyházi élet és megjelenés felé?*

F.R: Azok közé tartozom, akik pozitívan ítélik meg. Ez teljesen a közéletiségemből adódik, nem a szellemi igényemből, mert a szellemi igényem jegyében mosolyognék a hatéves teljesítményen. De a zsinat nem egyetem, a zsinat egy közéleti fórum. A zsinat mint jogalkotó sem lebecsülhető. A jövőkép, ami a zsinati törvényekből következik, enyhén szólva nem tökéletes, ezt be kell vallani. Vita zajlott, hogy próbáljunk meg egy jövőkép alapján törvényeket alkotni, vagy nyúljunk vissza a korábbi törvényekhez, állítsuk helyre a törvényességet, töltsük meg tartalommal a '66-os kerettörvényeket (amiket én sokkal jobbnak tartottam, mint a közvélemény, mert nem is ismerik. A '66-os törvényekkel az volt a baj, hogy azokat sem tartották be, az egyház egyszerűen leszokott a törvényes működésről). Kompromisszum született: a '66-os kerettörvények alapján, visszanyúlva a régi törvényekhez, egy kicsit azért a mai kihívásokat is figyelembe véve valójában nem keletkeztek jobb törvények. Ezek a törvények valóban nem a jövőről szólnak, hanem egy tisztességes jelenről. Hogy tovább lehessen építkezni. Azt mondom, azért zsinatolunk, hogy elfogadjuk a többségi véleményt. Ez nem biztos, hogy minőségileg jobb, mint a kisebbségi, de aktuálisan ez fejezi ki a reprezentációt, a többségi gondolkodást.

Lp: *Valóban többségi döntésnek érzi az utolsó időszakban született határozatokat? Vannak, akik úgy gondolják, kapkodó döntések voltak, amelyek valójában már nem tükröztek közakarátot.*

F.R: Nem, szó sincs erről. Lényegében a zsinaton végig megvolt egy 55-70% közötti többség, amire lehetett számítani. A kisebbség vagy az adott kérdésben nem volt partner, vagy úgy érezte, hogy nem elég fölkészült ebben az ügyben, így tartózkodott. Úgy láttam tehát, hogy volt egy reális többség. Rólam közismert, hogy hozzám legközelebb az egypüspökös, decentralizált, 8 főesperes rendszer állna, ahol főesperesek végzik azt, amit ma a püspökök, kivéve a reprezentatív kapcsolatok dolgát és az országos intézmények felügyeletét. A lelkészavató (szentelés) is megvalósítható a szuperintendánsi szinten. Hagytam magam meggyőzni arról, hogy Magyarországon még szükség van a püspöki szolgálat fokozottabb voltára. Ezt naponta tapasztalom is, bár-

mennyire nem tetszik. A társadalom is rosszul van specializálva, a társadalom is hierarchikus, nemcsak az egyház. Hogy ezt nekünk ki kell-e szolgálni vagy nem, nem tudom. Szerintem azért ennyire nem kellene. De ha ez szempont, akkor logikusabb a három püspöki megoldás. Engem nem zavart ez a két kerület, bár kezdetetlen, valóban a szocializmus struktúrája. Megkérdeztem egyszer Cseh-Szombathy László akadémikustól, a szociológus, mélyen hívő református testvérünktől, elnevette magát arra a kérdésre, hogy ez a két kerület egyáltalán kerület-e. Hát hogy lenne az? Nyíregyháza és Sopron, Békéscsaba és Zalaegerszeg. Semmi közülük sincsen ezeknek a gyülekezeteknek egymáshoz. Milyen rendező elv van ezekben a kerületekben? A püspöki kerületben. Innen kezdve miről beszélünk? Vagy egy egyházi kerületben gondolkodom, kisebb, szociológiailag is kezelhető egységekben, és akkor a három egyházkerületet nem lehet elvitatni. Ennek megvolt az abszolút többsége a zsinaton kezdettől fogva. Nüanszokban lehetett különbség. A zsinat nagy szocializációs jelentőséggel bír, mert az a dialógus, ami a zsinaton létrejött különböző egyházi nemzedékek, csoportok, nemek, világiak, papok között az sehol sincs az egyházban. A zsinat demokráciára tanított. Most a zsinat után a legnagyobb kérdés nem az, hogy mi lesz a törvényekkel, hanem hogy betartjuk-e. Nem a törvények minőségén van a hangsúly, hanem a betartásukon. Ha elkezdődik egy válogatás - tetszik, nem tetszik -, akkor vége van. De az a gondolkodás sem működik, hogy majd a következő zsinat visszacsinálja az ami rossz volt. Most az egyházkormányzásnak az a feladata, hogy a zsinati törvényeket végrehajtsa, s ehhez nyerve meg az egyház támogatását. Van egy átmeneti időszak '97 és 2000 között, hogy felkészüljünk a zsinati által preferált új struktúrára úgy, hogy már az új törvények szerint működnek a gyülekezetek jogi formában: az iskolák, az egyházmegyék, és 2000 őszén kell végrehajtani az összes szinten a választást. 2001-ben indulhat meg egy felfogásom szerint új csapat, új nemzedék, amelyben természetesen a korábbi emberek is helyet kaphatnak, tehát senki nincs kizárva, nem is szabad kizárni. Mégis az a reménység, hogy az új választási törvény, mely hatéves ciklusokban gondolkodik, kivéve a püspöki szolgálatot, amely nincs ilyen ciklusokhoz kötve, élénkséget hoz majd az egyházi életbe. Nem a struktúra újítja meg az egyházat, de azért mégis fontosak.

Lp: *Tíz évvel ezelőtt hármast üzenettel fordult szolgálatot végzők felé: több szeretetet, több értelmet, több felelősséget. Jól értettem, hogy ezt a három kulcsfogalmat ma úgy fogalmazta, hogy tempóváltást, konszenzust és laikusok tágabb és aktívabb bevonását?*

FR: Igen. Ez az előző háromnak az aprópénzváltása. A tempóváltás énnálam elsősorban a szeretetvonalat érinti. A missziót is jelenti a tempóváltás. A több értelmet elsősorban a konszenzus jelenti. Az egyház nem engedje meg magának, hogy belső feszültségei uralkodjanak, mármint nem teológiai vagy tanításpolitikai hanem személyi ellentétek. A harmadik: a több felelősséget. Ez azt jelenti, hogy az alsópapság is kapjon igazi döntési kompetenciákat a maga területén, az új törvény is elősegíti ezt. És a nemlelkészek is kapjanak valódi feladatokat, kompetenciát. Ez is a több felelősség.

Óvás a lelkészi pályától

Lelkészség: álomhivatás vagy rémálom ?

A kelet-német tartományi egyházakban — jóllehet nem csak ott — a gazdasági körülmények kényszerítő hatására szervezeti és más reformintézkedéseket fontolgatnak az egyházvezetésben. Kérdés, hogy sikerülhet-e stabil „vállalkozássá” tenni az egyházat és ugyanakkor „betölteni Krisztus parancsát”?

Kit ne nyomasztanának a vidék szociális fejlesztésének gondjai, a munkanélküliség, az egyre szélesebb szakadék szegények és gazdagok között? Emellett megfigyelhetjük, hogy az egyházat és a lelkészeket állandóan szemmel tartják, hiszen - mivel itt prédikálnak az erkölcsről - innen várnak angyalhoz méltó hozzáállást és megoldást. Sokan csalódtak az egyházban és kemény szemrehányásokkal illetik: túl magas az egyházi adó és azt is elherdálják; a lelkészeknek szemérmetlenül magas a fizetésük, közalkalmazotti státusuk van; házat, kertet (parókiát, szolgálati lakást) kapnak és „mindezért nem csinálnak semmit.” Mind az egyházvezetést, mind a lelkészi bűnbaknak kiáltják ki a tehetős gyülekezeti tagok, amikor az egyházból való kilépésüket indokolják.

Igazság szerint megszokott, hogy a lelkészi hivatásról sokféle nézet, és elképzelés létezik, amelyek azonban ritkán felelnek meg a tényleges lelkészi mindennapoknak. Feltűnően csekély az igény a téves megállapítások felülvizsgálatára, ellenőrzésére.

De felmérhető-e egyáltalán, mennyi és milyen feladatot kell egy lelkésznek nap mint nap elvégeznie? Sokszor az a benyomásom, hogy a lelkész munkatársai sem követik igazán, hogy mit „teljesít” a lelkész. A beosztottak gyakori elkedvetlenedése, a fizetések hasonlítgatása, az illetékesség körüli viták, pletykák és hasonlók igazolják ezt a nézetemet.

Ha a lelkész a sokféle követelménynek, a munkatársai és a gyülekezeti tagok elvárásainak mindenben meg akar felelni, akkor családjának tulajdonképpen a cölibátusért kellene tüntetnie, hiszen akkor soha nincs vége a munkának, nincs egy szabad hétvége, nincs az a komolyan veendő személyes ok, melynek elég súlya van ahhoz, hogy a lelkész kivonja magát az elvárások teljesítéséről. Hiszen az a tény, hogy a lelkész a maga idejét sokféleképpen beoszthatja, nem jelenti azt, hogy meghatározhatja mikor dolgozik, és hogy egyáltalán dolgozik-e. Ellenkezőleg: a feladatok áradata lényegében végtelen, és mellette mindig ottmarad egy nyomasztó maradék, amelyet feltétlenül el kellett volna, de mégsem sikerült elvégezni. Milyen jóleső érzést kelt az, ha a lelkész mindenki számára elérhető, van ideje beszélgetni és látogatni, emellett nyugodt, figyelmes és barátságos, anélkül, hogy az idő szorítása érezhető lenne rajta - természetesen ez gyakorta csak előzetes megbeszélés és időpont egyeztetés után lehetséges...

Ki tudja felmérni mindazt, amit a lelkész állhatatos munkával a bajba jutott emberekért önzetlenül tesz, és milyen elszántsággal keresi - olykor meg is találja - a problémák megoldását. Hogy hány élettörténetet kell meghallgatnia és hogy mi minden kapcsolódik ahhoz. Sok ember gyakran erősebben vágyódik törődésre, biz-

tonságra, különböző élethelyzeteiben megbízható segítségre, és arra, hogy mindig bizalommal fordulhasson a lelkészhez, minthogy a hit dolgaival foglalkozzon. Megfigyelésem szerint a formális gyülekezeti tagságra való nyitottság és a készség a belépésre, gyakran a lelkészhez való viszonytól függ. Az embereknek valamiféle személyes kapcsolatra, „hídra” van szükségük. De a gyülekezeti tagok aktív részvétele a gyülekezet életének alakításában is ettől függ. Ez minden lelkész számára nehéz probléma!

Hány személyes kapcsolatot tud a lelkész fenntartani, mennyit tud személyesen segíteni, hány embert képes ösztönözni az együttműködésre, mennyi elvárásnak tehet eleget, és mennyire tudja biztatni az egyes embereket... ha nem akar kifutni az időből és elhanyagolni az egyházvezetés megbízásait és kötelezettségeit. A lelkész hétköznapija is véges, ezért kellő határozottsággal súlyoznia kell. A lelkész is ember, nincs emberfeletti ereje, neki is szüksége van alvásra, támogatásra, elismerésre az életben.

A gazdasági helyzet pedig újabban reformokat követel. Mit jelent ez a lelkész és a gyülekezet számára? Félek a szabályozásoktól, amelyek bár mindent „tisztán” és jogosan vesznek számításba, mégis eddig nem ismert, nagy problémákat okozhatnak. Gondolok itt például arra, hogy az egyes lelkészi állások között megnöttek a különbségek. Például egy falusi lelkészi állás Alsó-Szászországban (jó módú falu, hagyományos, nagy létszámú gyülekezet, felújított, fűthető templom, orgona, mellékállású kántor, énekkar, aktív presbitérium, aszszonykör, gyermekbibliakör és a cserkészet is szívesen használja a gyülekezet adta lehetőségeket) a lelkésszel találkozhatunk a vasárnapi istentiszteleten, a bibliaórákon és mindenfajta rendezvényen, látogatások alkalmával) nem hasonlítható össze például egy Magdeburgi Körzethez tartozó falusi lelkészállással. Ott gyakran előfordul, hogy egy lelkésznek több gyülekezetet kell ellátnia, mindent külön presbitériumával, templomával, temetőjével, parókiájával, mert a falvakban elszórtan élnek a keresztény hívek. Noha vasárnaponként több különböző helyen tart istentiszteletet, mégis túl ritkán találkozhatunk vele a gyülekezetek. Ilyen helyzetben a gyülekezetépítés rendkívül fáradságos dolog.

A strukturális szervezés számokra alapozódik: egy falusi gyülekezet létszáma minimum 800, egy városi minimum 1200 lélek kell legyen ahhoz, hogy a lelkészi állás betölthető legyen. Lehet-e azonban a város és a vidék különbségét a 400 lelkes differenciában megállapítani? Nemcsak a nagy területen szétszórtan élő gyülekezetek, a több templom, temetők, a földbirtok kezelése stb. különbözteti meg a vidéki lelkész helyzetét, a városiétól. A városi gyülekezetek munkatársakat tudnak alkalmazni (kántor, tanító, diakónus, idősek gondozását illetve gyermekfoglalkozást végző személy). Nagyobb gyülekezeteknél akár több lelkészi állás is lehetséges. A tapasztalatok alapján egy ilyen, több lelkészt és sok munkatársat mozgató apparátus sokféle szervezési és emberi problémát von maga után, de minden munkaterületet egyedül

ellátni (diaszpórahelyzet nélkül is), mint ahogy az a legtöbb falusi gyülekezetben történik, elképzelhetetlen. A falusi lelkész „jószívű szuperzseni” kell hogy váljon ahhoz, hogy munkája gyümölcsöző legyen.

JÓSZÍVŰ SZUPERZSENI

Ha tehát az új szervezeti megoldásokat elfogadják és a reformtörekvéseket számadatok határozzák meg, akkor fel kell tenni a kérdést, miféle lelkész tud az előírásoknak megfelelni, ugyanakkor hivatását úgy gyakorolni, hogy egyáltalán maradjanak még gyülekezeti tagok. Ha a gyülekezet lélekszáma lenne a lelkészi állás besorolásában mérhető, olyan helyzet állhatna elő, hogy Altmarkban pl. 18 falu 12 értékes, de felújításra váró templommal egy 40%-os lelkészi állást tenne ki. És akkor mi lenne a „fejenkénti egyházi adóval”? Hogyan lehetne a gyülekezeteket ésszerűen önállósítani? Semmiféle számítás nem képes a várost és a vidéket, keletet és nyugatot egyenlővé tenni, mert a különbségeket nem lehet egyszerűen kiiktatni.

De mennyire figyelünk egyáltalán egymásra? Vagy inkább úgy áll a dolog, hogy az ember a számára nem létező problémákat nem fogadja el a másiktól sem? Hiszen hogyan máshogy érthetném azt a nyugati egyháztanácsost, aki az idősebb NDK-lelkészek lakásgondjait nyugdíjaztatásuk után azzal a szemrehányással oldja meg, hogy éppen eleget takaríthattak volna meg erre? És az is zavar, ha egy püspök arra a kérdésre, hogy mennyi jövedelemre van szüksége egy lelkésznek, azt válaszolja, hogy a kerékpár is közlekedési eszköz mind magáncélra, mind a gyülekezeti szolgálatra, és hangsúlyozza, hogy ő is ezt használja.

A legderekből lelkész sem kikezdzhetetlen, ha a vezető testületek (a presbitériumtól az egyházfőtanácsosig) megrójják a felgyülemlett adminisztratív munka miatt, hiszen a lelkész hivatása mellett egyszerűen lehetetlen a gondnoki, kezelői feladatokat rendszeresen, folyamatosan végezni. Az ezzel kapcsolatos értetlenség nagyon sértő; mintha az egyházi vezetésben ülők sohasem végeztek volna fáradságos gyülekezetépítő munkát, annyira elfelejteni látszanak ezt sokszor.

Egyes helyeken (pl. Mecklenburg és Vorpommern területén) a tartományi egyházak gazdasági önállóságát a jövedelmek (Mecklenburgban ez a nyugati fizetés 73%-a) új szabályozásával próbálják segíteni. Vita folyik a közalkalmazotti státusról is.

A lelkészeket, akik ezt a fejlődést gondterhelten nézik, meg kellene hallgatni és komolyan kellene venni. De ki adja meg a lelkészeknek a számukra is fontos emberi, meleg, megértő segítséget? Ki segít a naponként felhalmozódó terhek hordozásában? Nem ismerem a statisztikát és analízissel sem rendelkezem az evangélikus parókiákon belüli problémákról (mint betegség, válás, öngyilkosság). De tapasztalatom szerint az ilyesfajta gondok nagy számban fordulnak elő, és gyanítom, hogy az okok nem egyedül az egyén személyes konstellációjában vagy körülményeiben keresendők, hanem olykor magában a lelkészi szolgálatban is.

A római katolikus pap szeretne családot, ha nem lenne ott a templom és a gyülekezet. Az evangélikus lelkésznek van családja, de ott van a gyülekezete és a temploma is. A lelkészi hivatás nem hasonlítható más hivatásokhoz, melyekben meghatározott időpontban lejár a munkaidő vagy a műszak, ahol bizonyos meghatározott időrend szerint dolgoznak, vagy egy meghatározott

zott feladatot teljesítenek időre. Ilyen vonatkozásban a hivatás családellenes. Már önmagában a rendszertelen időbeosztás is nagyon befolyásolja a család életét, gyülekezet hétköznapjaival való kapcsolat (parókián nyitott ház) nem különben. Még a lakóhely sem választható meg tetszés szerint, illetve csak az egyházmegye határain belül. Ez a hivatás csak akkor lehet családbarát, ha a család együtt dolgozik a lelkésszel, és gyakorlatilag „munkatársává” válik, akár olyan szinten is, hogy a házastárs lemond saját hivatása gyakorlásáról, hogy mindegy gyülekezeti terhelés ellenére a család fennmaradását biztosítsa. Gyakran több az, amit egy lelkész családja háttérben magarávállal, mint „egyszerű” társadalmi munka és együttműködés. A lelkészi fizetés megállapításánál - más hivatások gyakorlatához hasonlóan - a család létezése figyelmen kívül marad. Nem kellene akkor olyan munkafeltételeket is biztosítani, amelyek lehetővé teszik a normális családi életet?

Gyakran eszembe jut egy idős lipcsei latintanár, aki a érzékeny teológusokat határozottan lebeszélte a lelkész pályáról. Másfelől viszont az a tapasztalatom, hogy bölcsesség és a beleérzőképesség együtt jó kiindulópont jelent emberileg és teológiailag érett tettekhez, amelyek pedig gyülekezeteinket is gazdagítják.

El kell gondolkodnunk arról, milyen lelkészi állást engedhet meg magának egy gyülekezet, illetve a tartományi egyház, és hogy milyen szerkezeti változtatásokat kell a gyülekezetekben véghezvinni. Tisztázni kell, hogyan érhető el egyrészt az anyagi önállóság, másrészt hogyan lehet a gyülekezetépítést felvirágoztatni. És vajon meg fognak-e felelni a lelkészek az egyházi vezetés által kibocsátott rendeleteknek? Talán fontosabbá válna egyszer a lelkészi szolgálatokhoz a jogi és ügyviteli képességek, menedzser- és moderátortulajdonságok, üzleti érzék, külső megjelenés és átlagon felüli határozottság, mint a filozófiai-teológiai gondolkodásmód, a szociális érzékenység, az emberi érettség, vagy mint az a művészi képesség, amely mindig megtalálja a megfelelő segítő szót?

Fordította: Herzog Csaba

Lutherische Monatshefte 97/7.

A cikket a *Lutherische Monatshefte* 97/6. számában olvastuk. Vitaindítónak szánjuk.

Az ember - nem utolsó - megkísértése

– szabálytalan gondolatok egy film körüli botrány kapcsán –

Azt mondják, mindennél jobb reklám a botrány. Olyannyira így van ez, hogy vannak olyan sztárok, akik maguk terjesztenek magukról botrányos pletykákat, vagy szándékosan csinálnak valamilyen közbotrányt okozó dolgot, mert akkor a média és a közvélemény biztosan velük foglalkozik.

Azt hiszem, a filmek esetében is igaz, hogy minél nagyobb „port vernek” körülöttük, annál többen kíváncsiak rájuk. Így nem csoda, ha a televízió különböző csatornáit is újra és újra műsorra tűzik ezeket a „botrányos” filmeket. Például Martin Scorsese Jézus utolsó megkísértése című művét is. És a harc is újra és újra fellobban - ellene és mellette. Végül pedig betiltják a filmet - illetve, ha finoman akarunk fogalmazni, a tiltakozás hatására leveszik a műsorról. Persze ezután sokan lesznek kíváncsiak rá, olyanok is, akik esetleg nem nézték volna meg, mert a nem sokat mondó cím bizonyára nem keltené föl ennyire az érdeklődést. De így, hogy „betiltják”, hogy ilyen óriási botrány kavardott kiatta és körülötte, ezért már érdemes megnézni! És ennek igazából semmilyen akadálya sincs, hiszen a videotékákban bármikor bárki kikölcsönözheti. Egy ilyen botrány után pedig valószínűleg sokan meg is teszik ezt, mert milyen az ember! Hajlamos azt gondolni: ha az egyház ennyire tiltakozik valami ellen, akkor biztosan az igazság ellen tiltakozik. Mert az emberek nagy többsége sokkal inkább hisz a pletykáknak, féligazságoknak,

hazugságoknak, horoszkópoknak, jóslatoknak. Ma egy ufó-történetnek nagyobb hitelt adnak, mint a Bibliának. Ezt sajnos nap mint nap tapasztalhatjuk. Jól jön hát egy ilyen botrány, mert abban sokan saját igazságaik győzelmét ünneplik.

Sokan, sokféle filmet forgattak már Jézusról. És mindig különböző szándék vezeti az írókat és a rendezőket. Ismeretes, hogy a Jézus Krisztus szupersztár című musicalt kifejezetten a kereszténység lejárata céljából kezdték forgatni. Ám ahogy haladtak a munkálatokkal, megmagyarázhatatlanul megváltozott sokaknak a hozzáállása. A rendező és a szereplők közül sokan Krisztus-hitre jutottak, mire befejeződött a film. Bizony, Isten útjai kifürkészhetetlenek.

A Jézus utolsó megkísértése egy bizarrnak tűnő ötlet és gondolat megfilmesítése: Jézus leszáll a keresztről, és átlagemberként, családapaként éli életét. Halálos ágyán döbben rá, hogy nem ez volt az ő küldetése, hogy becsapta az embereket. Ám a film végén kiderül, mindez csak gondolatban játszódott le a haldokló Jézusban, mert a zárókép a Golgotát mutatja a három kereszttel, amelyek közül a középsőn ott függ a halott Jézus.

Kétezer éve folyik a vita erről a témáról a hívők és a hitetlenek között. Nekünk az iskolában azt tanították, hogy Jézus nem élő személy volt, hanem egy kitalált mitológiai hős. De azt hiszem, a különböző vélemények nem ártnak Jézusnak. És nem hiszem, hogy ártnának a hívőknek. Mert ha például egy ilyen film megingatja vagy elveszi valaki hitét, azon kell komolyan elgondolkodni, mennyit is ért az.

Egy kisgyermekkel meg lehet csinálni azt, hogy nem engedjük megnézni a nem neki való filmet. De önálló gondolkodásra képes felnőtt emberek esetében nem ez a legjobb megoldás. És az is elgondolkodtató, hogy egy eretneknek bélyegzett film bemutatása ellen ilyen nagy a tiltakozás, de a sok agresszív, vég nélküli kegyetlen öldöklést bemutató filmek ellen senki sem agitál. Pedig azok erkölcsromboló hatása veszélyesebb, mint egy eretnek filmé.

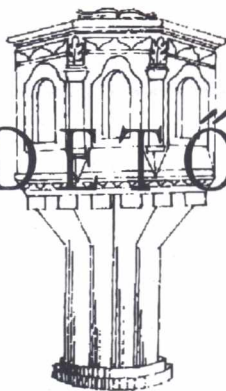
Én videón láttam Scorsese filmjét, évekkal ezelőtt, az első botrány után. Nem tetszett. És valószínűleg soha nem néztem volna meg, ha nem lett volna akkoriban is olyan nagy fölzúdulás körülötte. De a botrány, mint tudjuk, jó reklám...

Sánta Anikó

Domenico Ghirlandaio: Vízitáció

AZ IGEHÍRDETŐ MŰHELYE

Óév este

Légy résen!

Lk 12,35–40 exegézise

Textusunk az ógyházi evangélium igéje erre az alkalomra. Ez azt jelenti, hogy a Lelkipásztor régi évfolyamaiban is találunk róla bőségesen magyarázatot. Ezen kívül rendelkezésünkre áll még magyar nyelven Pröhle Lukács kommentárja, a katolikus egyház kommentárjai, valamint a Jubileumi kommentár és a magyarázatos Bibliák.

Szakaszunk beilleszkedik az evangélium középső nagy részébe, az ún. Útibeszámolóba (9,31–19,27), amely Jézus Jeruzsálembe vezető útját írja le. Ezen belül is a 12. fejezet témája: A tanítványi gyülekezet helyzete a világban. Az Úr a nép előtt beszél, de mondanivalója a tanítványoknak szól, akik alatt nem csupán a 12 értendő, hanem a mindenkori, magukat tanítványoknak tartó emberek gyülekezete.

Eredete szerint Lukács külön anyaga, amit esetleg a Beszédforrásban részben megtalált. A 39–40 versek Mt-nál is felbukkannak (24,43–44). Képi anyaga és szokatlan metaforája a tolvajról a jézusi eredet mellett szól. Műfaját tekintve példázat, az egymás mellé illesztett képeknek és hasonlatoknak egy közös üzenete van: éberségre int, mert az ÚR visszajövetele nem előre kiszámítható, hanem bizonytalan.

A 35. vers két metaforája: a felövezett derék és a meggyújtott lámpa a készenlétet jelenti. Az Ex. 12,11-ben olvashatjuk, hogy a páskabarányt felövezett derékkal, útrakészen kell elfogyasztani. Ugyancsak erre az alapállásra és Jézus visszajövetelére utal az 1Pt 1,13-ban az elme felövezése, felkészítése. A tanítványnak mindig menetkésznek kell lenni, gondot kell viselni önmagára, mert az Úr érkezésekor erre már nem lesz idő. A lámpásra azért van szükség, mert az Úr éjszaka jön haza, amikor sötét van. Értelmezésénél figyelembevehető még a Lk 11,33–36 is a lámpásról, aminek szintén morális, a személyes életre vonatkoztatott üzenete van.

A 36–38 versek beszélnek az urukat váró szolgálókról. A kép számtalan vonatkozása Jézusra utal, így például a zörgetés: Jel 3,20, a boldogság ígérete, ami az éberem várakozóknak szól, mert velük kapcsolatba tud lépni az Úr. A várakozók jutalma még meglepőbb: az úr felszolgál nekik (διακονεῖν). Ez a meghökkenítő fordulat a példázatban (hiszen éppen fordítva szokott lenni, a szolgálóknak azért kell éberem várni urukat, hogy kiszolgálják őt) egyértelműen Jézusra vall: Lk 22,27, Mk 10,45, Jn 13,1.4.

A 39–40 versekben változik meg a kép a tolvaj és a ház ura példázatával. Ezt az őskeresztyénségben jól ismert példázatot is

Jézus visszajövetelének kiszámíthatatlanságára vonatkoztatva: 1 Thess 5,2, 2Pt 3,10, Jel 3,3.

Sokáig vitakoztak azon, hogy a textus mondanivalóját szerint a paruziára vonatkozik, vagy annak késlekedése miatt tanítványokat a saját halálukra való felkészülésre akarta figyelmeztetni. Óév estéjén mindkét gondolat aktuális. A lassú vége felé haladó évezred sokakban felerősíti a világvégé hangulatot. Igénk nyomtatékosan hangsúlyozza, hogy semmiféle jövődőlés, időpontok számítás nem helyes. Bizonytalan jövő azonban arra kell, hogy mozgósítsa Jézus mindenkori tanítványait, hogy éberem várakozzanak. Azt mindent annak fényében tegyenek, hogy Uruk bármikor betoppanhat és számon kéri őket.

Gerőfi Gyula

Igehirdetést segítő gondolatok

Vannak az egyházi esztendőben olyan istentiszteleti igehirdetési alkalmak, amelyeknek egészen speciális mondanivalójuk van. Szinte azt kell mondani, hogy külön hangulata van ezeknek az ünnepeknek. Aki nem vesz részt rendszeresen a gyülekezet életében, az is érzi, hogy ez istentisztelet más, mint a szentháromsági vasárnapoké. Ilyenkor az ember visszatekint. Mi történt az elmúlt 365 nappal? Kik azok, akik ma már nem lehetnek közöttünk? Mennyivel lettünk kevesebben? Kinek a helye maradt üres templompadokban? Holnaptól mi is idősebbek leszünk e évvel! A visszatekintés értelemszerűen a múlandóságra felhívja a figyelmünket!

Az eltávozott szerettekre való visszagondolásnál az eszünkbe jut, hogy sok elválás teljesen váratlan volt. Nem hittük volna, hogy ma már nem lehet közöttünk, mert sem a környezetünk nem készült fel a távozásra. Nem véletlenül hangzik el ilyenkor az örök jézusi figyelmeztetés: *Senki sem tudja, mikor jön el az utolsó pillanat, ezért legyetek felkészültek a felkészületlenség sokkal fájdalmasabbá teszi az eltávozást, elszakadást. Mindezeket pedig még tetézi az az Istentől — belénk oltott megérzés, hogy meg lesz ítélt minden cselekedetünk. Ilyenkor fogékonyabb a szívünk arra meghallására. Jézus mindig úgy közelíti meg ezt a kérdést, hogy nem mások, hanem a saját életünk végére kell ezt vonatkoztatni. A temetési szolgálatok igehirdetéseinek összefoglalásaként ez, ami az élőknek szól, akik még meghallhatják! „Ti is legyetek készen, mert abban az órában jön el az Emberfia, amelyikről nem is gondoltátok!”*

Talán arra is érdemes figyelni, hogy mi az manapság, ami elvonta a figyelmünket erről a felkészülésről, hiszen ha erről nem beszélünk, akkor elsiklunk a lényeg mellett. Lukács evangéliumában Jézus az igazi kincséről beszél, a lelki gazdagságról. Nemrégiben a rádió egyik délelőtti műsorában a lelkész *segélyszolgálatokról* volt szó. Embereket kérdeztek meg, hogy szükségesnek tartják-e ezt a fajta szolgálatot? Volt, aki azt mondta, hogy szerinte fontosak, mert legalább valaki meghallgatja őket. Nem tartja feltétlenül szükségesnek, — szerinte — mindenkori

gának kell megoldania a lelki problémáit. Végül volt, aki kicsinylően, gúnyosan a telefonba kacagva mondta:

– *Hölgym, én többszörös milliomos vagyok, nekem nincsenek problémáim!!!*

Ez a történet magáért beszél, hogy mi az, ami elválaszt minket a létezőktől? Mi az, ami akadályozza a felkészülésünket, és egyszerűen elzárja a közeledés lehetőségét Isten felé? Ez a legtöbb megnyilvánuló bizonyára nem lesz az óév este a templomban. Pedig Jézus neki is tudna mit mondani. (Bolond szavak példázata.) Sajnos manapság az emberek vagy nagyon jól és ezért nem tudnak közeledni Istenhez, vagy nagyon egyszerűen élnek, és ezért megaláztatást éreznek Isten felől. Mindenki tud okokat felsorolni, amiért minden okuk megvan rá, hogy megsértődjenek és ne kelljen hinniük Istenben, vagy általában közeledni Isten felé. Igénkben a tanítványokhoz szólunk, de úgy, hogy mindenki meghallhassa. Óév estéjének üzenete mindenkihez szól. Tapasztalatom szerint ilyenkor olyanok is ott vannak a padokban, akiket egyébként nem lehet templomban látni. Múlandóságnak is van hangulata, ami vonzó lehet. Ez a hangulatot is fel tudja használni Jézus magvetésre. Így kell szülnünk erre az alkalomra. Az igazi Krisztus-követő ember úgy mint aki meri tervezni a jövő esztendejét is, de csak hittel. Minden tetteget úgy kell végrehajtani, mint akinek bármikor el kell számolni a visszatérőt (vagy értem eljövőt) Úr előtt. Ez lendületet ad a jó cselekvésre. Így a legrövidebb életút is teljes lehet! Jézus is utal, hogy éjszaka fog eljönni. Ennek külön mondanivalója, hogy általában alszunk ebben a napszakban, és álmában az ember keskeny kiszolgáltatott a túlvilágnak! Ilyenkor még a leghalkabb megérzés az ajtónkon is váratlan, és ijesztővé válhat. Sőt, amikor Jézus az örváltásokat említi, akkor a késő éjszakára utal. Ezáltal még mélytelenebb, hogy ébren találja a szolgálókat! Tehát különösen is hangsúlyt kap a váratlan visszajövetel ígérete, amit bizony még maga Jézus sem tud (Mt 24,36, 1Thessz 5,1–11). Nem biztos, hogy tudunk örülni az éjszaka érkező vendégeknek, legfeljebb, ha észünk érkezésükre és tudatosan vártuk őket.

Lehet boldognak nevezni a szolgálókat, akiknek virrasztaniuk kell, hogy így várni a ház urát? Igen, van okuk a boldogságra, mert a visszatérő (hazahívó) Úr akar szolgálni nekik. Ez a gondolat adja meg az egész textusnak a reménységét. Ezért van nekünk is okunk az örömmre a múlandóságban, mert ha hiszünk Jézus ígéreteiben, és már ebben az életben hozzá akarunk tartozni, akkor reménységgel várhatunk visszajövetelére!

Ez a figyelmeztetést, vigasztalást és reménységet kell megfogalmazni ezen az estén!

Menyes Gyula

Újév

Lk 2,21 exegézise

Ennek a textusnak a feldolgozása a Lelkipásztorban ötször (1958, 1964, 1973 és 1989) megtalálható, ezenkívül az Örömhír című kötetben egy prédikáció is megjelent róla. Így az alábbiakban bizonyos ismétlések elkerülhetetlenek, de talán egy rövid összefoglalás segítséget nyújthat egy újabb prédikáció előkészítéséhez.

Az egy mondatból álló perikópa önmagában is elárulja, hogy Jézus születésének történetéből való. Ez a mondat bevezetés a következő szakaszhoz, amely csak Lukácsnál található. Úgy gondoljuk, hogy ez több akar lenni, mint egyszerű átmenet a következő események leírásához. Ez a bevezető mondat háromszorosan is hangsúlyossá teszi az utána következő eseményeket.

1. A *körülmetélés*, amelyet az ÓSZ Ábrahámról vezet vissza (Móz 17), és az izraeli gyülekezet életének rendjeként meghatározott meg a törvény (3Móz 12), az Izraelhez, Isten népéhez való tartozás külső jele volt. Lukács ezzel a mondatral, és az utána következő részletesebb leírással hangsúlyozza,

hogy „Így lesz Jézus Izrael népének a tagja”¹ Lukácsnak Pállal való kapcsolata közismert, és ez a mondat megalapozza Gal 4,4 kijelentését, hogy Jézus „a törvénynek alávetett”, — mert aki Izrael népének tagja, az kötelezve van a törvény betöltésére.² Más módon, mint János, Lukács is azt mondja, hogy Jézus emberré lett, csak itt külön hangsúly esik arra, hogy Izraelben lett emberré, és — amit a megelőző elbeszélések tartalmaznak — ezzel az ősi ígéret teljesedett be.

2. A másik: *Jézus neve*. A név a héber *jöhúsúa* vagy *jésúa* görög fordítása. Jelentése: az ÚR („Jahve”) megsegít, üdvözít. Ez volt a neve Józsuének (a LXX Jézus-nak fordítja). Esdrásnál több helyen szerepel egy Jésúa, de ugyanez a név rejlik Jósaiás, Ézsaiás („Jösajáhú”) vagy Jésúa főpap nevében is. Lukács mondatában a hangsúly ezen a *néven* van.³ „A hívők számára ez a név az üdvösség (ApCsel 4,12) és ugyanolyan tisztelet tárgy mint az Isten neve” De ha Mt 1,21-et nézzük, azt is megértjük, hogy a Szabadító nem ellenségeitől, hanem a bűneitől szabadítja meg népét.⁴

Mt 1,21 így magyarázza: „(Mária) Fiút fog szülni, akit nevezze el Jézusnak, mert ő szabadítja meg népét bűneiből”.

3. A mondat harmadik része arra utal, amit Isten angyala Máriának mondott *még Jézus fogantatása előtt*. „A névadás arra emlékeztet, hogy Mária engedelmes maradt az Isteni utasítás (1,31) iránt.”⁵ Úgy is érthetjük ezt a mondatot, hogy Lukács ezzel is hangsúlyozza: Jézus születésével és névadásával Isten ígérete teljesedik be, de azzal, hogy József és Mária engedelmeskedik Isten törvényének és az angyal által kapott utasításának.

Muntag Andor

Igehirdetést segítő gondolatok

Lk 2,21

Különleges lehetőség egy évforduló, egy új év kezdete. Az emberi élet nagy folyamat, amit mi részekre osztunk, percekre, órákra és évekre. A mögöttünk levő eseményeket múltnak, a most zajlókat jelennek, az előttünk állókat jövőnek nevezzük. Emberi létünk korlátja az idő. — Hatással van ránk múltás. Megállásra, elgondolkodásra, eszmélődésre készít, s talán kicsit a számadásra is. Mert azt tudjuk, hogy mi van mögöttünk, tudjuk honnan jövünk! Az újév csoda az ember életében, új kegyelmi idő kezdete.

Ezen a nem kimondottan „egyházi” ünnepen, sokkal előkészítettebbnek érzem a lelki talajt sok igehallgatóban, mint akár a legjelesebb ünnepeken. Nem sokkal van mögöttünk karácsony megtapasztalt, s talán átélt csodája. Isten az Ó Fiában belépett az emberiség történetébe, azzal lehetőséget adott, hogy megismerjük és azt beépíthessük életünkbe. A csodálkozáson már túllépve, a kihívások életviharaiban, a valóságban is folytatjuk munkánkat, visszatérünk a hétköznapiakba. Abba a világba, melynek alapszíne egyre áthatóbban a félelem. Mennyi mindentől félünk: egzisztenciális kérdések, munka, életlehetőségek beszűkülése, egyedüllét, kiszolgáltatottság, betegség, háború, halál stb. Mindezt hozzuk és visszük magunkkal. — Talán ezzel együtt kell élni, de akkor, amikor valami lezárul és valami új kezdődik, ez fokozottan kerül elő. Kritikus időszak az évforduló sok emberi életnek.

Mi ezzel az egy igeverssel indulunk.

Ebben is ott van a múlt. Az ígéret beteljesedett. Jézust a nyolcadik napon körülmetélték, s ezzel Isten gyermeke Izraelben emberré, s Isten népének tagjává lett. Ő, az időn

¹ PRÖHLE Lukács evangéliuma

² vö. NTD/+ 46. lp

³ PRÖHEL uott.

⁴ Herbert HAAG Bibliai lexikon 839. lp

⁵ NTD uott.

kívülvő, vállalta az idő szűk 33 esztendejének osztályrészét, Isten akaratából, az emberiség megmentésére.

De hiszem, ott van a jövő is. Abban a névben, amit az angyal kijelentése alapján vállalt József és Mária, s nekünk is vállalni kell.

Kezdődik-e új az új évben? — Meddig tudunk eljutni? — A jókívánságig mindenféleképpen. Hiszen ezt kívánjuk ezekben a napokban, családban, munkahelyen, úton-útfélen. De talán nem gondoljuk komolyan azt, hogy ez elég lenne. Tapasztalataink mást mutatnak. Ha őszintén állunk meg ennek az évnek most nyíló ajtajában, nem sok minden van a mi kezünkben. Vagy mégis? Meghirdethetjük a gyülekezetnek ebben az egy mondatban a lényegét, a tartalmát, az üzenetet. Ő lehet a jelszavunk. — Jézus!

Mi azt szoktuk kérdésként feltenni: **Mit hoz ez az esztendő?** Reménységgel vagy éppen beletörődéssel, úgy ahogyan a horgász megáll a parton. A választ mi sem tudhatjuk, hisz ez az 1998-as esztendő mindenkinek más és más hoz. Nem lehet felvállalni azt, hogy a szószéken Isten ígéreteit adjuk tovább, személyre, helyzetre szabottan. Ez nem a mi lehetőségünk. Van, akinek teljesülni fog kérése, megvalósul a várva várt, van akinek csalódással, bánattal kell találkoznia, vagy mindkettőben lesz osztályrésze.

Az emberi kérdés után, Isten kérdése e napon az, hogy te mit viszel ebbe az új évbe?

Jézus neve azt jelenti: **Isten segít!** — ez a legtöbb, mi továbbadható. A hívő ember számára ez a névadás ott telik meg tartalommal, hogy mi tudjuk a folytatást is. Jézusban Isten vállal minket, akinek csak múltjuk van, az sem makulátlan. Bűnökkel, mulasztásokkal terhelt, törvénszegő. Kétségeink között mégis ezt a jelszót tanítja meg nekünk, s nem csak erre a napra, hanem az egész évre. Ő akinek minden a kezében van, s aki arra biztat, hogy mi is merjük jelenünket és jövőnket ebbe a kézbe lerakni. Péter Pió kapucinus atya egy imádkozik:

Múltamat irgalmadnak adom át,
Jelenemet szeretetednek szentelem,
Jövőmet gondviselésre bízom.

A teljes ráhagykozást érzem ott ebben a fohászbán, amit nem lehet soha megspórolni sem lelkésznek, sem gyülekezeti tagnak, sem embernek. Nem a félelem, nem az aggodalmaskodás, nem a véletlen, vak szerencse a meghatározó, hanem Isten kegyelmének lehetősége. Aki fél, az sohasem erős, de akinek a szívében Istenfélelem van, az tud készen lenni a kihívások között, s amellet ott van az Isten. Erősíteni és bátorítani kell ezen a napon. Arról a Jézusról szólni, aki megélte ember voltában, valós élethelyzetekben, amit neve üzen nekünk. Vele volt az Isten. Ő mindig az Atyához menekült. Akarta ezt a közösséget és vállalta az akaratát. Akarod-e átadni a vezetést, az irányítást?

A napokban ködben kellett vezetnem egy hosszabb úton. Tudjuk, milyen veszélyes a rossz látási viszonyok között haladni. Legnagyobb öröömre azonban utolértem egy másik autót. Most már csak követnem kellett, mert pirosan világító jelzőlámpái biztos támpontot jelentettek. Néhány kilométer után azonban megállt s így elhaladtam mellette. A tükörben láttam, hogy elindult utánam, most én haladtam elől, s ő követett. Átadta a vezetést, most rajtam volt a sor és neki volt a könnyebb. Talán e kép is felhasználható annak illusztrálására, hogy Isten Jézusban előttünk halad, hogy úton maradjunk, hogy megövjön felesleges kilométerek megtételéről, zsákutcák emberi kiutkereséséből s mindattól, amit nélküle tartogat nekünk ez az esztendő.

Jézus neve azt is jelenti: **Az Úr üdvözít!** Néhány évvel ezelőtt egy év eleji beszélgetésben valaki azt mondta nekem, hogy ő a következő évtől a halálát várja. Reálisan mérte fel halálos betegségének tényét, ami valóban ennyit tett láthatóvá. Ebben az év eleji indulásban ez is benne van lehetőségként mindannyiunk számára, hogy talán az utolsó. Az, Aki egy életen át megsegített, csak Ő tudott üdvösséget is adni. Tudjuk-e hitelesen képviselni ezt az életre és üdvösségre vezető

kincset, amit ebben a Jézusban kaphat meg a világ, s abba minden ember?

Tanulnunk kell, újra és újra kimondani minden helyzetben — Jézus! Azért, hogy vele valóban új kezdődjön, „mert a régió, elmúltak s íme újjá lett minden”. Amikor leírjuk 1998, legyen bennünk a hálaadás, s minden törtéjen az Ő nevében.

Addig élsz, amíg lelked mélyén Jézust mondasz...

Meghalsz, ha befelé omló falak ezt a nevet betemetik!

Jézustól áldást kérek mindnyájunk életére és egész szolgálataira!

Szeretettel ajánlom a 389-es és 182-es énekeket.

Kis János

Újév utáni vasárnap

Mt 2, 13-23 exegézise

Jézus gyermekkoráról szóló tudósítások állnak előtűnik igehirdetési alapigeként Máté külön anyagából.

Három elbeszélésben tudósít az evangélium írója a gyermek Jézust fenyegető veszélyekről, Heródes fejedelmi kegyetlenségéről. Három jellegzetes történet, amelyek összeköt a csak Mátéra jellemző szókapcsolat: „hogyan beteljesedjék” - *ινα πληρωθη*. Ezzel utal az ószövetségi proféciákra, s jelzi, hogy a Messiás útját Isten irányítja.

2, 13-15 Menekülés Egyiptomba

Az ószövetségi háttér az elbeszélés kifejezéseiben megfigyelhető. Például Mt 2, 12b-t összehasonlítva Ex 2, 15-t kitűnik, hogy Máté Mózes történetét használta az elbeszélés mintájául. (Heródes *halálra keresteti* Jézust - A fáraó *halálra keresteti* Mózes)⁶

Ebből az ábrázolásból úgy tűnik, hogy Jézus az igazi Izrael és az új Mózes megtestesítője. Isten pedig a megsemmisítő hatalommal szemben is képes fiát védelmezni és az üldözőt megmenteni. Ezáltal világosodik meg és teljesebb be a profétai ígéret Isten vezetéséről. Isten maga siet a veszélyben lévő gyermek segítségére egy angyal álombeli megjelenésével keresztül.

A profétai idézet (Hós 11, 1) összecseng Num 23, 22-vel, de nem a LXX-t idézi, hanem az eredeti héber szöveget. Jézus ahogyan Hós 11,1 is mutatja, azonosítja Izraellel és Isten fiának nevezi.

2, 16-18 A betlehemi gyermekgyilkosság

Csak Máténál találhatunk tudósítást erről az eseményről. Ennek a történelmi előfordulására sincs bizonyíték. Máté Heródes mindenütt ismert embertelenségére alapoz tudósításban, amellyel uralkodásának utolsó két évében védte hatalmát.

Máté hangsúlyozza, azért, hogy a gyermek Jézus megmeneküljön ártatlan gyermekeknek kell meghalnia. S Jézus maga is meghal majd azért, hogy ártatlansága megszabadítsa népét bűneitől.

Az ószövetségi idézet Jer 31, 15-ből származik. Amikor Izrael népét a babiloni fogságba hurcolták, Rámában gyülekeztek, ami Jeruzsálemtől 2 órányira volt. Jeremiás proféciájában Ráhe akinek sírja Rámában volt, siratja elveszett gyermekeit. Most a profétai íge újból beteljesedett és megtalálta végső értelmét.

2, 19-23 Visszatérés Názáretbe

A gyermek visszatérését az üldöző király halála teszi lehetővé. Az isteni útmutatás ugyanúgy álomban érkezik, mint az első elbeszélésben, sőt a két történet szókészlete megegyezik.

A visszatérésre felszólító szavak paralell helye Ex 4, 19, tehát ismét Mózes története szolgált mintául az író számára.

⁶ Walter Grundmann: Evangelium nach Matthäus 83.

⁷ Karner Károly: Máté evangéliuma 10.

József engedelmissége példaértékű, bár a politikai viszonyok miatt fél visszatérni Júdeába.

Máté ismét kiemeli: ezzel a próféták jövődöleése teljesedett be, s Jézus Isten akaratából él Názáretben, hogy nevének értelmét az ószövetségi prófécia adja meg. Máté itt nem egy konkrét idézetet hoz, hanem Ézs 11,1-et és Zak 6, 12-t foglalja össze egy mondatba. Itt a próféták a Messiásról, mint messziszárlól (necer) beszélnek. A necer szó a nazóreus szóhoz való hangzásbéli hasonlósága miatt vonatkoztatja Jézusra a prófétai kijelentéseket, hogy ismét alátámassza: ebben a gyermekben a megígért Messiás született meg, hogy betöltse az ószövetségi hagyományt és egyúttal megújítsa Isten és a közösség szövetségét.

**Holecska Anikó
teológus hallgatónő**

Igehirdetést segítő gondolatok

Néhány nappal ezelőtt újév napját ünnepeltük hazánkban és az egész világon. Új évet kezdtünk ki otthon, ki a templomban.

Ma újév első vasárnapja van. Úgy gondolom, most különösen is átéljük a Konfirmációi káté 3. parancsolattal kapcsolatos magyarázatát: „...örömmel hallgassuk és tanuljuk Isten igéjét. Így szenteljünk meg az ünnepnapot és így készüljünk a hétköznapi munkára.” Kiszélesítve: Az év első vasárnapjának igéjét hallgatva készüljünk az 1998. esztendő ünnepére és hétköznapijaira.

Hogyan induljunk?

1. Hittel — hogy Isten oltalma alatt vagyunk.

2. Engedelmisséggel — Isten iránt.

1. ISTEN OLTALMA ALATT.

Mária, József és a Gyermekek Betlehemben vannak. Mindenki nyugodt, csendes. De Jeruzsálemben Heródes, az uralkodó parancsnokai révén katonái egy részét készenlétbe helyezi. Izgatta, amit a napkeleti bölcsektől hallott: „Hol van a zsidók királya, aki született, mert láttuk az ő csillagát napkeleten és azért jöttünk, hogy imádjuk őt”. Heródes kérdésre a papok azt mondták: Betlehemben kell megszületnie, mert így írta meg a próféta. Ez a tény.

És mi a terv? Annak a gyermeknek meg kell halnia. Ezért hangzik a parancs: Minden fiúgyermeket 2 éves korig meg kell ölni, mert annak a Gyermekeknek pusztulnia kell.

De az Istennek is vannak tervei, melyek az emberi terveket megszakítják. Isten az ő angyalán keresztül álomban inti Józsefet: „Kelj fel, vedd a gyermeket és annak anyját és menekülj Egyiptomba... mert Heródes halálra keresi a gyermeket.” ISTEN OLTALMA ALATT VAN a Gyermekek és az angyalok.

ISTEN OLTALMA ALATT VAGYUNK! Ezzel a hittel indulhatunk az év első vasárnapján, erre az esztendőre. Nem várunk, mi vár reánk, gyülekezetünkre, családunkra, népünkre, egyházunkra. De hittel fogadhatjuk: Isten oltalma alatt vagyunk. Így énekeltük is: „Hagyd az örök Istenre, minden tevékenységem.”

Gyékényesen az '50-es évek elején kitelepítés volt. Senki nem tudta előre éjszaka melyik ház előtt áll meg az autó. Sok család elkészítette a csomagokat, melyeket magukkal vihetnek. A fiatalok készen álltak akkor a gyülekezetben. Látogatta a családokat, a félelemmel telt otthonokat is. Így mondta egyikük a szövegnek, a tisztelendő úr azt a zsoltárverset adta a prófétáknak: „Isten a mi oltalmunk és erősségünk, igen bizonyos segítség a nyomorúságban”. — Szavak, melyek békességet hoztak. Nem azt jelentette, hogy nyugodtak lehetnek, mert nem viszik el őket, hanem azt, hogy Isten oltalma alatt vannak akár itthon maradnak, akár elviszik őket.

Másik példa a kórházból. Testvérünket szombaton éjszaka vitte be a mentő súlyos szívinfarkattal. Amikor meglátogattam a kórházban, mosolyogva fogadott: Azért van ilyen békességem, mert tudom, hogy Isten kezében vagyok, akár visszanyerem

egészségemet, akár elszólít. Az Úr tudta és akarata nélkül nem történhet velem semmi. Meggyógyult. Azóta is ez a hit vezet.

ISTEN OLTALMA ALATT VAGYUNK! — Hiszed-e ezt testvérem?

2. ENGEDELMESSÉGGEL ISTEN IRÁNT.

Nyugodtan pihentek Betlehemben. Az angyal intésére, amint az előbb hallottuk — engedelmisség a válasz. „József pedig felkelt, vette a gyermeket és annak anyját még éjnek idején és elment Egyiptomba.” — József nem problémázott, ha Istennek célja van a gyermekkel, amint a pásztorok és bölcsek mondták, akkor nem történhet semmi baja. Nem problémázott, hanem engedelmeskedett.

Figyeld csak! „Még éjnek idején...” Nem várta a reggelt, hogy világosban induljanak, hanem azonnal. Később, amikor Egyiptomban hallotta az angyal intését: „Kelj fel, vedd a gyermeket és annak anyját és menj Izráel földjére, mert meghaltak, akik e gyermeket halálra keresték. És felkelt és elment...” Engedelmes volt.

És a te életedben? Igaz, könnyebb lenne, ha ilyen határozott útmutatást kapnánk, mint József. De figyelsz-e és a figyelek-e én arra, amire az Úr int engem?

Az élet jelentős eseményei előtt, mindenki keresi valami módon az útmutatást. Szükséges is. De a mindennapi élet apró cselekedetei is ennek a tanúi lehetnek. Az Úr a vele való közös egyetértésben tanácsolhat és tanácsol is. „Akiket Isten Lelke vezérel, azok Isten fiaik.”

Új esztendő első vasárnapja van. Alkalmak várnak reánk a gyülekezetben is, otthoni csendességünkben is. Mit mondtam az elején? „Isten igéjét örömmel hallgassuk és tanuljuk. Így szenteljünk meg az ünnepet és így készüljünk a hétköznapi munkára.”

Mit kíván szívünkre helyezni? — Isten iránt hittel — Istennek engedelmisséggel. Hiszed ezt? Elfogadod? — Hogy igent mondhas a kérdésre, ezért imádkozunk!

Varga György

Vizkereszt ünnepe

Mt 2,1–12 exegézise

Bőséges tartalommal rendelkező, tipikusan mátéi stílusjegyeket magán hordozó szakasz ez. Benne egyik oldalon az az érdektelenség és látászavar, ahogyan az „övéi” nem érzékelik a történelemfordító eseményt, a távolról elindulók pedig képesek az imádásig eljutni.

A második fejezet négy földrajzi megnevezése (Betlehem, Egyiptom, Ráma és Názáret) közül az elsőre koncentrálnak a szövegünk a szokott ószövetségi vonatkozó idézettel is (Mt 2,6 v.ö. Mik 5,1–3). Itt is egyértelmű a szándék, hogy az eseményeket a Messiás életével kapcsolatban Isten akarata irányítja.

Döntően fontos a szövegértelmezésnél azt a motívumot magunk előtt tartani, hogy amikor Jézus születésének korában leglényegesebbnek tartott „tudományok” képviselői szerepelnek (bölcsek, király, főpapok, írástudók, udvari tudósok, próféta...), az az esemény nagyságát és az egész világra kiható jelentőségét demonstrálja. A távolból, a nap felkeltétől induló és nagy utat megtevő embercsoport szerepeltetése jellemző volt a korabeli nagy eseményeknél abban az értelemben is, ahogyan egy szenzációt és egy valóban újságot jelentő változást jeleztek (pl. 40–50 évvel később Josephus is említ ilyen vándorlást egy babilóniai herceg anyjával, Helénával kapcsolatban, aki maga is zsidó lett). Azt is tudnunk kell, hogy a babiloni fogságokból hátramaradtak késői utódai mint szórványzsidók valószínűleg elég befolyásos közéleti szereppel rendelkeztek egy olyan országban, ahol a csillagászat és a csillagjósolás tudománya töretlen lendülettel

jelen volt (Rienecker).

Érdekes „apróság” lehet számunkra az „íme” szócska is, amely az angyal jelenése után és a bölcsek érkezésénél is szerepel. A különleges helyzet miatti csodálkozás kifejezésére használt szó egyébként hatvankétszer fordul elő Máténál. Ennek a több forrásból és elbeszélésanyagból összeállított történetnek létezik egy az eredeti szöveg vizsgálatán túlmutató problémája azáltal, ahogyan a csillagászok királyokká, az ajándék pedig egy legendáris hármassági szimbólummá fejlődik a későbbi korokban.

Számunkra ma az lehet a fontos feladat, hogy a tényleg lényeges kifejezéseket kiválasszuk, és óvakodjunk a túlbonyolítás veszélyétől. Segítheti a szövegértésünket az, ha erre a képre figyelünk, ahogy a messiási várakozások korában félelmeket vált ki egy „új király” születésére irányuló kérdés. A hírhedt nagy heródesi gépezetet pillanatok alatt zavarba hozza már ez a mozgás is (Mt 2,3). Hiszen az aranykorra irányuló messiási várakozás erős volt, különösen keleten. Heródesnek pedig éppen az edomita származása miatt volt féltelivalója (1Móz 36,19 és Mal 1,2–5).

Arra nehéz lenne elfogadható magyarázatot adni, hogy Heródes miért nem küldi azonnal a katonáit is Betlehembe, miért csak a bölcseket. A csillag vezetése sem Betlehemig izgalmas igazán, hanem József házáig. A ház felett megálló csillag képe a lukácsi elbeszélések világához hasonlóan itt is nagy örömet vált ki (Mt 2,10).

Kétségtelenül fontos a perikópa egészét tekintve a háromszor előforduló „hódolat” is (Mt 2,2.8.11). Az eredeti kifejezés a földig történő meghajlást jelenti, arccal a földre esni. Ennyire mély értelmű tisztelet és hódolat illeti meg az újszülöttet (v. ö. Fil 2,10). Ez is most a „messziről érkezők” által valósul meg.

A textus üzenetének keresésénél segítségünkre lehet az a megközelítés, ahogyan E. Schweizer határozott különbséget tesz a mai hangzás és a régi elbeszélés között. Ez utóbbi az újszülött Jézust szembeállítja Heródesdel hasonlóan ahhoz, ahogyan az Ószövetség Mózeset a fáraóval. Így Jézust mint új Mózeset ábrázolja Istentől küldött üdvözítőként, aki kezdettől fogva veszélyt jelent a világ hatalmasai számára (NTD 2. 18–19. old.) Az idegen, messziről jött szereplők imádó magatartása jelzi, Mózesről abban különbözik Jézus, hogy úgy lesz Izrael népének a pásztorja, mint aki egy olyan népet vezet pásztorként, amelyikhez a lakott föld minden népe hozzátartozik (Mt 25,32 és 28,19). A misszió felé mutat egy olyan megközelítés, ahogyan a szakaszt az egyik kommentár nevezi: „övéitől üldözött, de az idegenek által imádot” (Wuppertaler Studienbibel).

Dr. Szabó Lajos

Igehirdetést segítő gondolatok

Isten olyan jelet ad, mely sokak számára szokatlan, sőt megvetett. Ábrahámnak sokat mond a csillagos ég. Bálám Jákob csillagáról jövendöl. De a csillagok tudománya Izraelben — legalábbis bizonyos körökben — nem örvendett nagy népszerűségnek.

A bölcsek imádatának eredeti szándéka valószínűleg nem volt több, mint bölcs megfontolás: „Biztos, ami biztos, nyerjük meg az újszülött király jóindulatát még időben!” Mi indította útra a bölcseket? Látszólag a tudás kíváncsisága és egy igencsak emberi megfontolás.

Nekünk mi volt a csillagunk? Milyen szándékkal indultunk el az újszülött király felé? Talán a csillagfényes karácsonyi hangulat „fogott meg” minket. Talán egy szigorú istenképtől menekültünk a gyermek Jézus jászla elé. Talán a „biztos, ami biztos” megfontolás vezetett minket, mint a bölcseket. A bölcsek hosszú utat tettek meg a betlehemi jászlig. Közben meglepetések érték őket. Nem a főváros Jeruzsálemben, hanem Betlehemben, nem a fényes palotában, hanem szegényes körülmények között találtak a gyermekre. Talán ök

voltak a leginkább meglepődve, hogy leborulva imádták őt. Ki gondolja végig, milyen hosszú utat tett meg, míg leborult betlehemi jászlig elrejtett dicsősége előtt. Nem fog rá magyarázatot találni. Az Atya vonzása, Isten kegyelme volt.

2. Még a „nagy” Heródes sem maradhat közömbös!

Heródes egyáltalán nem tűnik olyan nagynak, amilyennek látszani akart. Sőt, nagyon is kicsinyes uralkodónak bizonyult. A gyermek Jézusban politikai ellenlábását látja, ledöntheti trónjáról és felforgathatja a meglévő hatalmi viszonyokat. Mi nem látunk-e benne olykor trónkövetelő akivel szemben görcsösen ragaszkodunk pozícióinkhoz? Nézzük áll-e olykor utunkban és nem akarjuk-e kiiktatni életünk Imádjuk-e őket a bölcsekkel vagy együtt nyugtalankodunk Heródesdel? Mindenesetre mi sem maradhatunk közömbösök. Az az ártatlannak tűnő gyermek a mi életünkben is felforgathatja a hatalmi viszonyokat a mi rovásunkra — most már ártatlan gyermekként, hanem dicsőséges Úrként.

3. Még a főpapoktól és írástudóktól is tanulhatunk valamit!

Vízkeresztnek missziós jellege is van. A bölcsek közvetlenül nem hívta senki, maguktól indultak el „a színhelyére”. Nem azt jelenti ez, hogy nem kell elindulni mások felé missziós szándékkal. De nem szalasztjuk-e sokszor a „tálcán kínált” missziós lehetőségeket is?

A bölcsek egy ponton elbizonytalanodnak: „Hol van zsidók királya?” A főpapok és írástudók pontosan megmondták nekik: „A júdeai Betlehemben”. Ők Máté evangéliumában egyértelműen negatív figurák: tudják, hol kell a gyermek keresni, de nem indulnak el, hogy imádják. Valami azonban van bennük, ami belőlünk talán sokszor hiányzik: ismeret, proféciákat, fontosnak tartják ezeket, és — persze anélkül, hogy akarnák — útbaigazítják a keresőket Isten igéjével.

Mi fontosnak tartjuk-e Isten igéjét? Van-e élő bibliai meretünk, mellyel útbaigazítjuk a keresőket, bizonyos kérdéseket, eltevédeket? A kérdéssel még tovább mehetünk: képesek vagyunk-e Isten igéjét a ma nyelvén közvetíteni? Amikor a misszió lehetőségein gondolkodunk, nem csak a kérdés, hová menjünk és hogyan, hanem az is, hogy hogyan adjuk tovább a jó hírt. Megértjük-e a kérdéseket? És képesek vagyunk-e azokra a ma nyelvén válaszolni?

A napkeleti bölcsek, a „nagy” Heródes, a főpapok és írástudók. Emberek, akik nem maradhatnak közömbösök Krisztus titkával szemben. Ez is az Úr dicsőségének megjelenését jelzi, még akkor is, ha ez a dicsőség elrejtett dicsőség.

Péter

Vízkereszt utáni első vasárnap

Lk 2,41-52 exegézise

Vízkereszt egykor nyolcnapos ünnepének utolsó napja, az első vasárnap szoros összefüggésben áll a megelőző ünnepével, melyet az epifánia (Krisztus megjelenése a világban) ünnepének is nevezünk. Vízkereszt utáni első vasárnap, különösen is a teofániára kerül a hangsúly: Isten dicsőségét jelent meg Jézus Krisztusban. Lukács elbeszélése Jézus nyilvános fellépéséről (ezért nyugodtan tekinthetjük „Lukács evangéliumának”) az Ószövetség szent helyén, a jeruzsálemi templomban, attól nyeri jelentőségét, hogy a templom szentélye és az isteni kinyilatkoztatás megjelenésének lehetséges helye volt. (Német egzegéták Jézusnak a központi kultusz helyen való fellépésével Pál athéni beszédét állít párhuzamba - kiemelve a helyek fontosságát, centrális jellegét). Az ünnep tartalma és az ógyházi perikópa középpontja (beleértve az epistolát, Rm 12, 1-5-öt is) Isten és Jézus Krisztus kapcsolata áll, amelyből következően minden kapcsolatban is új viszonyrendezésnek kell történnie. Jézus felől kell megközelítenünk a textust, és nem a sz

Igehirdetést segítő gondolatok

A vízkereszt utáni vasárnapok igéi Jézust az ő teljes dicőségében mutatják be. A jelen igehirdetési alapige jellegzetessége, hogy Jézust, mint dicsőséges gyermeket állítja elének, akinek bölcsessége és engedelmissége példamutató.

Ifjúságunkra, gyermekkorunkra általában úgy emlékeztünk vissza, mint életünk legboldogabb, leggondtalanabb időszakára. A szülői házra, szüleink féltő szeretetének melegére, nagyszüleink kedvességére (bárcsak mindenkinek része lehetne benne!), mindig szívesen gondolunk vissza. Ezt kifejezi ki Tolsztoj „Ifjúságom” című regényében, amikor így ír: „Gyermekor! Óh, te boldog, soha vissza nem térő idő. Hogyne szeretnénk, hogyne dédelgetnénk emlékeidet! Ha rád emlékeztünk, lelkünk felfrissül, megújhodik, és legszebb örömeink forrásává válik.” Az evangéliumok túlnyomó részben a felnőtt Jézusról tudósítanak. Lukács segítségével azonban bepillantást nyerünk a gyermek Jézus életébe, szeretteihez és mennyei Atyjához fűződő viszonyába, kapcsolatába.

Aki emberekkel foglalkozik, az tudja igazán, milyen sok, a maga helyét kereső társunk él közöttünk. Társadalomban, egyházban, gyülekezetben különböző kisebb-nagyobb közösségekben keresik azokat a tájékozódási pontokat, amelyek segítségével kiegyensúlyozottan, biztonságosan irányíthatják életüket. Sokan azonban hiába keresnek, nem találnak támpontra. Vajon mi lehet ennek az oka?

Ma, a „korlátlan lehetőségek”, a szabadság ezredvégi élethelyzetében többen veszítik el önállóságukat, mint valaha. Sokakból hiányzik az önálló, felnőtt gondolkodás, döntéshozatal, irányítás nélküli cselekvés képessége.

Jézus már gyermekkorában, egészen fiatalon önálló volt. Tizenkétéves kora ellenére pontosan tudta, hol a helye. A templom, az imádság háza volt az a hely, ahol otthon tudta, érezte magát. Isten közelében Isten igéjét hallva, arra figyelve tájékozódott. Ott volt „otthon”, ahol lehetőség nyílt az Isten és az ember közötti párbeszédre, dialógusra, valamint egymás tanítására és a tanulásra. Belefeledkezve, szomjas szívvel hallgatta az írástudó bölcsüket. Ezt követően azonban, szülei akaratának engedelmeskedve elhagyta a templomot és Jeruzsálem városát.

„Felnőttes” nyitottság, önállóság Istennel kapcsolatban, ugyanakkor a felnőtteknek — szüleiknek — való engedelmisség. Mindkettő jellemző volt Jézusra. „Add meg a császárnak, ami a császáré és Istennek, ami az Istené” mondotta (Mt 22,21). Szavait így is érthetjük: engedelmeskedj a náladnál „nagyobbaknak”, a feljebbvalóknak, és legyél nyitott Isten felé, aki őket is adta neked. Meghitt, bensőséges, önálló kapcsolat Istennel és engedelmisség szülőknak, vezetőknak, feljebbvalóknak. Egész (keresztény) életünket ebben a kettősségben éljük.

Nehéz önállóan, egyéni, felnőtt módon hinni. Sokan maradnak, — „nagy” hívők is! — lelkileg kiskorúak, egy-egy „szent ember”, szektaprédikátor szavát, bibliamagyarázatát tekintve hitük tájékozódási pontjául. Ez könnyebb, mint mélyen, ha kell kritikusan elgondolkodni, önálló, felelős döntésképes emberekként, Bibliával a kézben Isten felé fordulni.

A kiskorú Jézus ki merte kérni a nagy Isten véleményét. Úgy szólította, mint előtte senki, még a nevében beszélő próféták sem: „az én Atyám”. Akinek ilyen bensőséges, önálló, „atyai” kapcsolata van Istennel, az nem rontja el kapcsolatát a mellette élő emberekkel (családtaggal, rokonokkal, munkatársakkal, szomszédokkal) sem. A hit önállósága valódi szabadságot ad, mely éppen az alázatról és az engedelmisségről ismerhető fel. Ha zokszó nélkül tudok engedelmeskedni, azt mutathatja meg számomra és mások számára is, hogy — életkoromtól függetlenül — „önálló és nagykorú” a hitem.

Vári Krisztina

Korányi András
teológus hallgató

...ki (akár az Isten felé megnyilvánuló értetlenség vagy keresés
...időjének kínálkoznak is első látásra), hiszen itt Jézus
...szus és az Atya kapcsolatán van minden figyelem.

Az igeszakasz szerkezete: 41. a szituáció meghatározása; 42-
... fokozódó feszültség; 46b-48. a csúcspont bevezetése; 49.
...köopusz; 50-52. a történet levezetése.

(41) A páska ünnepére megy fel a tizenkét éves Jézus a
...melivel és népes zarándoktömeeggel Jeruzsálembe a törvény
...írásai szerint. (42-46a) Jézus eltűnése és a szülők
...gondalmas keresése vezet be a Jézus igazi helyéről és
...fontosabb „rokon” kötelékéről szóló tanítást. (46b-48)

Jézus ev μεσω διδασκαλων találják - a tanítók között, aki maga
...kérdez, vizsgál, sőt tanít. Szavai megdöbbenetnek (εξιστημι -
...mágn kívül van a csodálkozástól) mindenkit, bölcsessége
...ndkívüli hatást tesz (συνεσις - értelem, bölcsesség,
...töképesség, belátás - a bölcsesség-irodalom kedvelt szava).

Érdekes lenne azonban Jézusról, mint bölcs tanítóról vagy
...sodagyerekről szólnunk (több apokrif evangélium -
...társnak, a zsidó filozófusnak a beszámolója az Úr
...gyermekkoráról XIX.; A megváltó gyermekségének arab
...evangéliuma 50-53.⁸ - teszi kizárólag erre a hangsúlyt /helyezi

...a szkopuszt/, teljesen elvéve a lukácsi történet mondani-
...lóját). Szava és bölcsessége hatásának nem önmagában van a
...entősége, hanem ez is Istennel való viszonyának mélységéről
...támskodik (4,32). Anyja a szemére veti, hogy engedetlen volt,
...ezzel fájdalmat okozott neki. Eszünkbe juthat Simeon

...érendőlése (2,35), s érdemes meggondolnunk, hogy a
...gyermek Jézus Atyja iránti engedelmissége először ekkor járja
...éles fájdalommal az anyai szívet. Külön említést érdemel,
...hogy Mária παις-ként szólítja Jézust, ami a törvény szempontjáb-
...ól is jelentős, hiszen fia még kiskorú volt. Így szüleinek

...hozott engedelmisséggel - s anyja számonkérő szavaiból is
...sz cseng ki. Éppen ezt használja fel Jézus a válaszában, amikor
...tyja iránti engedelmisségét emeli ki (ami egyben az
...szövetségi bölcsesség-irodalom központi gondolata is, ld. Péld

...3-4, s érdekes párhuzamban áll Rm 14,17-18-cal). (49) Itt
...álljuk a központi kijelentést: „Nem tudtátok, hogy nekem
...ban kell lennem, ami az én Atyámé?” (Bibliánk szövege
...telmeztet fordítás.) E kijelentésnek egyik értelmezési

...lehetősége, hogy az Atya házáról, tehát a templomról van szó
...és 2,16), azonban azt is jelentheti, hogy „az én Atyám
...olgáiban” (ahogy Luther is fordította). Ebben a kijelentésben

...éri el csúcspontját az elbeszélés - minden más ennek a tartá-
...omnak a megértését készíti elő. Sem Jézusról, sem az Atyáról
...nem lehet ennek a textusnak az alapján lényegesebbet

...mondanunk, hiszen - Pröhlle Károly szavaival - „saját
...stenségéről az Atyával való kapcsolatában beszél” (egészen lk
...23,46-ig előre mutatva: „A te kezembe teszem le lelkemet!”) S ez

...kapcsolat minden más kapcsolat helyének meghatározásában
...fontos. (50-52) Az elhangzott választ ott és akkor mégsem
...tetik meg - talán éppen „indirekt” fogalmazása miatt. Annyit

...ért megéreztek, hogy valami rendkívüli történt - Mária a
...ívében őrzi, az emberek pedig tisztelettel néznek az ifjúra.
...szus - miután elmondta földi küldetésének (benne in-
...tarnációjának - a karácsony-vízkereszt ünnepkörben vagyunk!)
...meghatározó tartalmát (a 49. vers δει - kell szava /melyet
...lukács nagyon kedvel/ a mindvégig való engedelmisséget is
...elenti) - visszatért szüleivel Názáretbe - elfogadva az

...látettségét (υποτασσω), ahogyan majd - az igazság betöltése
...tatt (s mert valóságos ember is) - Jánostól a keresztséget. Ez a
...történet azonban elsősorban Jézusnak az Atya iránti
...engedelmisségét jeleníti ki, amely egész életében megvolt -
...egészen a kereszthalálg.

Vízkereszt utáni második vasárnap

Jn 2,1-11 exegézise

A kánai menyegző expozíciója, az 1k. versek megadják a cselekmény idejét, helyét, alkalmát. Jézus anyját már az 1. vers megemlíti a vendégek közt és ezzel különösen kiemeli. Jézus tanítványai csak a 2. versben jelennek meg. A „Jézus és tanítványai” kifejezéskor itt a 12-re gondoljunk.

A 3. versben Mária - implicit módon kifejezésre jutó - elvárását, hogy ti. Jézus segítő módon közbeavatkozzon, Jézus a 4. versben nyersen visszautasítja. A visszautasítást mutatja a „γυναῖκα”, éppúgy, mint a köztisztelet nélkül kimondott „λέγει” (vö. 7. vers), vagy a kérdés stílusa (vö. ehhez Bír 11,12; 1Kir 17,18; 2Krn 35,21; Mk 1,24). Hogy ez több, mint dramatikai műfogás, mutatja az az utalás, hogy Jézus órája még nem érkezett el. Amikor az „ο οραπολ” van szó, gondoljunk egy Isten által meghatározott időpontra, Jézus halálának ill. halála általi megdicsőülésének egy meghatározott időpontjára (vö. t. k. Jn 7,30; 8,20; 13,1 ill 12,23,37; 17,1). Így Mária visszautasításának az a háttere, hogy Jézus megdicsőülése nem egy csodán keresztül, hanem halálán keresztül fog megtörténni (vö. az „ουτο”-t, ami legtöbbször a halál és feltámadás kontextusában fordul elő, így 6,8.30.39; 8,20; 20,17).

Az anya az 5. versben Gen 41,55-öt idézi, ahol a fáraó úgy tekint Józsefekre, mint aki megszünteti az éhséget, aki megment a szűkségtől, és ezáltal már itt utal Jézus személyének az egész evangéliumban való interpretációjára. (Mária különös szerepének az 1. versben már felcsendült hangja itt ismét kifejeződik, Jézussal való párbeszédében ui. Máriáé a zárszó.)

Különös figyelmet érdemel a 6. vers annyiban, hogy az értelmezéstörténetben gyakran úgy interpretálták, mint a zsidó törvények és kultúra megtagadását. A zsidók tisztasági előírásaira való utalás azonban nem tartalmaz kritikus felhangot, tehát a zsidó gyakorlat megemlítésének csak magyarázó szerepe van, nem szabad értékelésként értelmezni és ezzel ebből az utalásból messze ható teológiai konklúziókat levonni.

A 7. versben nem esik szó a víz borrá való átváltoztatásának végrehajtásáról. Az „αγκλησατε” ill. „φερετε” imperatívusza nyelvi változásra mutat rá, épp mint a 9. versben közbevetett megjegyzésben: „a vizet, amelyik borrá lett” (vö. a Gen 1,31-gyel való nyelvi közelséggel). Az átváltozás tulajdonképpen csak az ízlelhető eredményben jelenik meg. Senki nem realizálja, mi történt. Ismét aláhúzást nyer, hogy ez a szöveg nem foglalkozik Jézusnak halála előtti nyilvános megjelenésével.

A 9. versben kétszeresen fény derül a csodára, egyrészt amikor a násznag megjegyzi, hogy a neki odavitt bornak milyen jó a minősége, másrészt a szolgák részéről, akik mindenről tudnak, s így a csoda tanúi, nem aktív, hanem passzív módon; mintha a csodát csak felszínesen fogták volna fel, vertikális dimenzióit és a csoda sajátos jelentését nem ismerik fel.

A 10. versben - ti. hogy a völegény a jó bort visszatartotta - mintha az Ex 12,6 jelenne meg (vö. a „τετηρηκασ - τεισσαρεσκαϊδεκατη” nyelvi párhuzamát), ezáltal Jézus implicit módon páskabáránnyá lesz és célzás történik a még le nem vágott húsvéti bárány megőrzésére. Minden célzás ellenére megmarad azonban egy személy, aki hasonlóan a szolgákhoz Jézust és ajándékát nem ismeri fel.

Ezzel szemben a tanítványok a 11. versben hittel válaszolnak Jézus dicsőségének megnyilvánulására (a csodatett és Jézus doxájának összefüggéséhez ld. még Jn 11,4.40). A 11. versben megtalálható a János evangéliumának négy (!) központi kifejezése: „σημιον”, „φανερουν”, „δοξα”, „pisteuein”. Ezáltal ez a vers is arra az életre utaló előjel, melyet Jézus ad, s melyet

csak hit által lehet igazán megragadni. Jézus üdvajándéka nem pusztán spirituális, hanem a konkrét életben is helye van annak tökéletesítését célozza.

Dr. Jutta Hausmann

Igehirdetést segítő gondolatok

Oltári ige: Róm 12,6-16

Énekszám-javaslat:
58, 170, 186, 320, 337, 389

FÉNY DERÜL-E ISTEN AKARATÁRA?

1. A TEXTUS ILLESZKEDÉSE A VASÁRNPAP TÉMÁJÁHOZ

Vízkereszt ünnepe Jézus földi megjelenésének örömhirdeti. Ismerősek az ezzel kapcsolatos történetek. A kérdés mégis foglalkoztatja a hívő embert: *miért pont akkor, mi pont ott, miért pont így...?* Eszünkbe jutnak ószövetségi prófeciák az eljövendő Messiásról. Jézus életének eseményeit vizsgáljuk, hogy azokban miként teljesednek be az ősi ígéretek, hogy tanításában, gyógyításában és csodáiban hogyan jelen meg **Isten üdvözítő akarata**.

A vasárnap témája Isten akaratával foglalkozik. Azt kutatjuk, milyen módon jelenik meg a Fiú a világban, hogy teljesítse Atyától kapott küldetését. Aki látványos jelenetekre számot tart, nagyot csalódik, amikor a kánai menyegző történetét olvas. Sokan észre sem veszik a csodát. A mulatság zajlik tovább, mintha mi sem történt volna. Lehet, hogy Isten akaratának titka mégis éppen egy „földi hívság” — egy vidám lakodalom során táruul fel előttünk?...

2. MÁRIA HELYE A TÖRTÉNETBEN

Feltűnik, hogy a történet középpontjában — legalább kezdetben — nem Jézus áll, hanem Mária, aki a kánai menyegző evangéliumok szerint a völegény rokonaként sürgő-forogó konyhában. Amikor elfogy a bor, rögtön intézkedni kezd. Ez a család, egy emberi közösség jó híre és boldogsága forrása. Kockán! Jézus a bajba jutottak segítségére siet. Amit telefontosan beleillik szolgálatába! („Ezt tette Jézus első jelkéménnyel Kánában...”)

Mária felismeri a Fiú jelenlétében rejlő lehetőséget. Megoldást egyedül Ő tudja megadni. Még akkor is bízik Bennem, amikor látszólag durván elhárítja a kérést. „Vajon én tartozok ez, vagy terád, asszony?” Mária azonban pozitívan értelmezi ezt a kijelentést: mostantól fogva Jézus veszi kezébe az ügyet. Ezt a meggyőződését igazolja, amikor odamegy szolgákhoz, hogy figyelmeztesse őket: „Bármit mond nektek, tegyétek meg.”

3. JÉZUS CSODÁT TESZ

Vajon válaszol-e az ige a címben feltett kérdésre? **Fény derül-e Isten akaratára?** Látszólag semmi nem utal Krisztus messiási szolgálatára. Nem kerülünk közelebb annak talányának a megfejtéséhez sem, hogy vajon miért jelent meg Jézus e földi világban. *A történet mélyén elrejtve megtekinthetjük a választ; felfedezhetjük benne Isten akaratát:*

A) ISTEN AKARATA AZ EMBEREK FÖLDI BOLDOGSÁGA

Isten új szövetségének újdonsága éppen abban áll, hogy emberrel való kapcsolatát helyezi más alapokra. Eddig szerette népet, de most különösen is meg akarja mutatni hozzá való hűségét. Nem csupán a távoli jövőben ígér üdvösséget a benne bízóknak, hanem már földi életük boldogságát is ápolja. Ezt jelenti számunkra gondviselő irgalmi Ebbe pedig beleférek a leghétköznapibb gondok is: betegség, anyagi szükség, kudarc, reménytelenség, magány, halálfelelet. Lám, egy ifjú pár ünnepét is szívén viselte! Miért ne figyelmeztetjük mi szükségünkre is?

Ugyanakkor azt akarja, hogy közöttünk is megvalósuljon egymás iránti gondoskodás. A vasárnapra kijelölt levél

ben olvassuk: „A szentekkel vállaltatok közösséget
vállalásokban... Örüljétek az örülőkkel, sírjátok a sírókkal...”
Isten akarata! A képmutatás nélküli szeretet, amit Jézustól
kaphatunk meg.

B) ISTEN AKARAT, HOGY DICSŐSÉGE ISMERT LEGYEN AZ EMBEREK ELŐTT

A történet befejező verse utal arra, hogy Jézus ezzel a
szóval jelentette ki dicsőségét, és tanítványai hittek is benne.
Nekünk volt füle a hallásra, megérthette e furcsa esemény
jelentőségét. A lakodalmas nép tagjai mégis inkább emberi,
racionális választ kerestek, a fejüket rázták, tovább nem
hittek. Pedig Isten akarata az volt, hogy dicsősége ismert
legyen az emberek előtt.

„Nem jött még el az én óráim” — mondja Jézus Máriának a
történet elején. Az Úr dicsősége nem ilyen módon kell, hogy
előtérbe kerüljön. Még várni kell arra, hogy a Fiút
megszáradják, megostorozzák és keresztre feszítsék. Az lesz majd
a diadala a bűn és a halál fölött! Bár messze még a Golgota,
Jézus ezzel a tudattal indul evilági szolgálatára. — Hiszen **ez
Isten akarata!**

C) ISTEN AKARATA, HOGY KEGYELME SZÉTÁRADJON A VILÁGBAN

Számoljuk csak ki, mennyi víz vált borrá Kánában! Hat
edény, egyenként 2–3 métrétra. Egy métrétra kb. 40 liter.

Ez legalább 600 liter bor! *Nincs olyan lakodalom, amelyen
akkora mennyiség elfogy!*

Ez a talán kissé leegyszerűsített példa irányíthatja fi-
gyelmünket arra a túlaradó kegyelemre, amellyel mennyei
Istentől Jézuson keresztül megajándékoz bennünket: szeretet —
még az ellenség iránt is, jótékonyág — még a józanság határán
túl is, együttérzés — még személyes áldozatok révén is. Jézus
egy élt ebben a világban! Isten kegyelmét hozta közeink és
szórtta szét az emberek között. Bennünket is erre az életre hív,
hogy Krisztus-követő tanítványok (keresztyének) legyünk,
hogy példája nyomán szeretetének tanúi és hirdetői legyünk,
hogy eszközei legyünk a kegyelem szétáradásának a világban
— mert **ez Isten akarata.**

Jézus küldetése a kereszten teljesedett be üdvösségünkre,
ez nem csupán lelki ajándék, hanem biztatás és erőforrás a
hétköznapiakra is, hogy egymás életét boldogabbá,
szívesebbé és békésebbé teheszük — Általa.

Vető István

Vízkereszt utáni harmadik vasárnap

Mt 8,1–13 exegézise

Máté evangéliumának 8. és 9. fejezete a legnagyobb részben
Jézus gyógyítását illetve csodatételeit megörökítő történetek
gyűjteménye. Az evangélista meghatározó módon a Márk
evangéliumának 1–2. és 4–5. fejezeteiben található anyagra
főképp támaszkodik és a következők sorrendben szerkeszt:

- 1) Jézus meggyógyít egy leprást (Mt 8,1–4 = Mk 1,40–
45 = Lk 5,12–16)
- 2) Jézus meggyógyítja a kapernaumi százados
szolgáját (Mt 8,5–13 = Lk 7,1–10 = Jn 4,46–53)
- 3) Jézus meggyógyítja Péter anyóssát (Mt 8,14–15 = Mk
1,29–31)
- 4) Jézus sok beteget meggyógyít (Mt 8,16–17 = Mk 1,32–34)
- 5) Jézus lecsendesíti a tengert (Mt 8,23–27 = Mk 4,35–41)
- 6) Jézus meggyógyít két gadarai megszállottat (Mt 8,28–34
= Mk 5,1–20)
- 7) Jézus meggyógyítja a bénát (Mt 9,1–8 = Mk 2,1–12)
- 8) A vérfolyásos asszony meggyógyítása és Jairus leányának
feltámasztása (Mt 9,18–26 = Mk 5,21–43)
- 9) Jézus meggyógyít két vakot (Mt 9,27–31)
- 10) Jézus meggyógyítja a megszállott némát (Mt 9,32–34)

Ez utóbbi két történeten a szerkesztés nyoma élesen
kiütözik. Mintha az lett volna Máté szándéka, hogy feltétlenül
tíz gyógyítási történetet rögzítsen (a sorból a 4. történetet
kihagyhatjuk és a 8.-at két külön gyógyításként
értelmezhetjük), és más történetekből válogatva a sort
kibővítette volna még két gyógyítási történettel. Egyes
feltételezések szerint e kerekben tíz csoda párhuzamba állatható
az egyiptomi tíz csapással és így illeszkedik Máté
koncepciójába, aki Jézus portréját, mint egy új Mózesét kívánta
a gyülekezet elé rajzolni (hagyományos szemlélet szerint ezt az
evangéliumot zsidókeresztényeknek, illetve még meg nem tért
zsidóknak írták!).

A csodák sorát olykor megszakítják más epizódok: Jézus
követése (Mt 8,18–22 = Lk 9,57–60), Jézus elhívja Mátét (9,9–
13), illetve Jézus tanítása a böjtről (9,14–17). A 9. fejezet
végének összefoglaló mondata (9,35) részben szó szerinti
ismétlés, utalás a 4. fejezet 23–25. verseire, melyek keretbe
foglalják az 5–9. fejezetig terjedő hosszabb egység két fő részét,
a Hegyi beszédet (5–7. fejezet) és a gyógyításokat tartalmazó
szakaszt (8–9. fejezet). Máté célja lehet, hogy ezzel a
szerkesztéssel úgy jelenítse meg Jézust, mint aki mind szavai,
tanításait, mind pedig tetteit, cselekedeteit tekintve Messiás.

A kijelölt igeszakasz az 5–9. fejezetig tartó nagyobb egység
második részének (8–9. fejezet) „nyitánya”, első két bekezdése
(a fenti sorozatban vastag betűvel kiemelve):

8,1–4, Jézus meggyógyít egy leprást: „...úgy tanította
őket, mint akinek hatalma van...”, olvassuk a megelőző
szakasz végén (7,29). Ez a zárás, gondolati fordulópont egyben
visszautalás a Hegyi beszédre, a tanító Jézusra és rámutatás a
következő szakaszban elének lépő csodatévő, gyógyító Úrra. Az
a hatalom, amellyel Jézus tanított, most tetteiben is megjelenik.
A lepra, ez a gyógyíthatatlan betegség, — melyet keleten a
„halál elsőszülött fiának” neveztek (Karner), éppen azért, mert
azzal szemben minden emberi tudomány és beavatkozás
tehetetlen volt —, Isten csapásának, az abból való gyógyulás
pedig isteni csodának számított. A hegyi beszédet tartó Jézus
szavait alátámasztja és hitelessé teszi gyógyítása, csodatétele.
Személyével kapcsolatban isteni igény fogalmazódik meg: Ez,
az ember által úgyszólván teljesíthetetlen erkölcsant, etikát
hirdető vándortanító, úr a halálos betegség, az ember által
legyőzhetetlen istencsapása felett.

8,5–13, Jézus meggyógyítja a százados szolgáját: A
történetet tartalmazó evangéliumokban a „szolga”
elnevezésben különbség rejlik. Lukácsnál a „doulos” szó
szerepel, mely alárendelt rabszolgát jelent. Lukács ezzel kielezi
a mondanivalót — a százados még egy rabszolgáért is képes
közbenjárni Jézusnál. Jánosnál magától értetődő a királyi
tisztviselő aggodalma: itt a „hüiosz” szó édes gyermekekre,
egyeségre leszármazottra utal. Máté „középutas”: a „pais” lehet
szolga, cseléd, és állhat „valakinek a gyermeke” értelemben is.
E különbség észrevételénél azonban nagyobb figyelmet
érdemel Jézus szava és a százados feltétlen hite, bizalma:
„...csak egy sőt szőlj, és meggyógyul a szolgám”. Ha minden
emberi segítség, beavatkozás csődöt mond is, Jézus egyetlen
szava csodát tud tenni, hiszen szavának hatalma van (l. ismét
7,29!).

Jézus szava a Máté által eredetileg „megtévesztett” gyülekezet
felé is fontos tanítást közvetít, amikor a „nagy hitet” éppen egy
római szoldban álló, a szövegösszefüggésből következően
feltehetőleg pogány katonatisztnél, és nem Izraelben találja. Az
Istennel való közösség, szövetség eszhatológikus távlatú (!)
folytonossága nem a választott nép privilégiuma, nem is a
zsidókeresztényeké, hanem napkeletől napnyugatig
mindenkire, aki úgy hisz, mint ez a centurió. Az akkor ismert
világot uraló, diadalmas római hatalom reprezentánsának
példáján keresztül a Jézus hatalmába vetett hit győzelme jelenik
meg és ábrázolódik ki beszédesen. Jézushoz bárki bizalommal
fordulhat, segítségének nem feltétele a vallásos hovatartozás és
előélet, egyedül a „nagy hit”.

Mit jelent bízni Jézusban? Mt 8,1–4-et és 8,5–13-at ez a
kérdés kapcsolja és tartja össze. Mennyi bizalma maradhatott a
tisztátalannak nyilvánított, emberi közösségből kitaszított,

megvetett, a falu, város peremén vagy azon kívül, életét magára, sorsára hagyottan tengető leprásnak? Ennek ellenére oda mert lépni Jézushoz. Nem törődött a bizonyára finnyásan félrehúzódo sokasággal. A hit Jézusban vállalja a lenézettséget, megvetettséget, vállalja a betegség keresztjét. Nem távol várakozik, de odamegy Jézushoz és nem szégyell leborulni előtte. Ez a hit mondatja ki Jézussal ma is: „Akarom. Tisztulj meg!”

Mennyi bizalma lehetett a szolgának urában? „Tedd meg ezt!”, hallhatta napszám szerint, és meg kellett tennie. Valójában nem a százados humanitása, embersége itt a hangsúlyos — katonatiszt volt, akinek véres küzdelmekben kellett helytállnia — hanem a Jézus hatalmába vetett hite. Tudtán kívül, erre a hitre és bizalomra építhetett szolgája is. A hit Jézusban vállalja a kisebbek, a megvetettek, a gyengébbek, a kítaszítottak nyomorúságát és nem hagyja sorsára a másikat, legyen az közvetlen családtag, vagy éppen beosztott, alárendelt szolga. Az ilyen bizalom mondatja ki Jézussal ma is: „Menj el, és legyen a te hited szerint”.

Bácskai Károly

Igehirdetést segítő gondolatok

I. AKI A MAGA BAJÁVAL MEGY JÉZUSHOZ

A. P. Csehov 1885-ben írt „Bánat” című novellájában egy bérkocsisról van szó, akinek meghal a felesége és ő egyedül marad. Megpróbálja elmondani a bánatát az utasainak, együttérzést, vigasztaló szót remélve tőlük. De azok unják, kerülnek. Nem marad más, csak a lova, aki bólogatva, türelmesen, kitartóan hallgatja. A baj magányossá tehet, nem csak a halál, a betegség is. Különösképpen olyan betegség, ami eltorzít, amit mindenki észrevesz, amitől elborzad és retteg, hogy elkapja. Ilyen volt a lepra. Nem lehetett a közösségbe menni, ha valaki közeledett, figyelmeztetni kellett kereplővel vagy hangos szóval: „Tisztátalan vagyok!”

Ezt a Máté 8,1–14-ben szereplő leprás is tudta és kimondta. De tudta azt is, hogy Jézushoz mehet, amint van, fekélyeivel, tisztátalanságával együtt. Tudta, hogy Jézusnak van hatalma meggyógyítani. Még a hatalmon is van hatalma. Akkor használja, amikor szükséges, amikor jónak látja. „Uram, ha akarod, megtisztíthatasz!” Legyen meg a te akaratod!

Jézus a gyógyulást akarja. Új embert teremt, testbenlélekben épet. Ezzel az új emberrel Jézus tud beszélni, elmondja neki, mit nem szabad és mit kell megtennie. Ő pedig kész engedelmeskedni. Az úton, amelyet Jézus elkészített számára, elindul, az ajtón, amelyet megnyitott előtte, belép. Visszakerül a közösségbe, a gyülekezetbe és az ige által szabályozott életbe.

II. AKI EMBERTÁRSA BAJÁVAL KERESI MEG JÉZUST

A kapernaumi százados szolgájának betegségét személyes életének gondjaként éli meg. Felvállalja, magára veszi. *Rendkívüli dolog ez.* Akkor nem tartozott senki felelősséggel a szolgája jólétéért, egészségéért, életéért. Bármit tehetett vele, akárcsak egy állattal.

A századosot megterheli szolgájának bénasága, szörnyű kínja. Nem tőle akar szabadulni, hanem őt akarja megszabadítani. *Rendkívüli szeretet ez.* Az igazi édesapa szeretete a gyermeke iránt, amely motorként hajtja. Segíteni akar. Akit szeret, beteg, ez nagyobb súllyal, fájdalmasabban nehezedik rá, mint a saját betegsége.

Rendkívüli az elszántság is. Amíg lehet, amíg él, mindent meg kell tenni érte. Van valaki, aki segíteni tud? Oda kell menni és kérni a segítséget. De kérni, amikor nagy a baj, és erre mindenképpen segítséget szeretne kapni az ember, csak megfelelő formában lehet.

Rendkívüli az alázat. A természetes magatartás a büszkeség, gőg lenne olyan valakitől, aki a győztes, hatalmas birodalom képviselőjeként tartózkodik egy leigázott országban. „Uram,

nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj.” Többről z e mint annak belátásáról, hogy pogány létére nem váog hogy egy zsidó rabbi belépve az ő házába, tisztátalanom magát. Máté 27,54: „Amikor pedig a százados és akik v ték Jézust, látták a földrengést és a történeteket, b megrémültek, és így szóltak: „Bizony, Isten Fia volt ez!”.

Ez a százados a keresztfán meghalt Jézusban felis Isten Fiát. A kapernaumi százados a hatalmat isde Jézusban. Ő, aki egy hatalmi rendszer kis része volt, t jelenet a hatalom emberi viszonylatban. A csúcson az i tisztelt császár, de azért a maga helyén neki is volt h megszállt városban. Jézusban felismerte a minden eke nagyobb hatalmat, és a különbséget a kétféle hatalom Az egyiknél a félelem és a kényszer motiválja az or mességet, a másiknál a bizalom és a szeretet. Az or emberek gyakorolják embereken, a másikat Jézus gyak emberekért. Jézus tud és akar segíteni. Egyszerre bíz hatalmában és szeretetében.

Rendkívüli a hit. „Senkiben sem találtam ilyen na Izráelben.” — Jézus értékeli így. A nagy hit talán az látni Jézust, mint Isten Fiát, akinek hatalma van a b halálon is, aki a hatalmát értünk gyakorolja. Akinek a s teljes és tökéletes. Nem csak átérezte betegségé fájdalmainkat, hanem magára is vette azokat, elsz helyettünk bűneink büntetését. „Az ő sebei árán gyógy meg.” (És 53,5)

Bozorády Zoltán

Istentisztelet a Magyar Televízió

Helyszíni közvetítés 1997. november 2-án
soltvadkert evangélikus templomból

1Tessz 5,12–15.

Keresztyén Gyülekezet!

Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

Megszólíthatja-e Pál apostol a ma gyüle keresztyéneit? 480 évvel a wittenbergi esemény után, Luther Márton kiszögezi 95 tételét a vártemplom ajtajá ezt a gyülekezetet, amelyik 160 évvel e templom felsz után együtt van ezen az istentiszteleten, vagy a kortársaimat, akik ezekben a napokban a temető zárán váltak!?

Elérhető-e a mai logika egy olyan igével, amelyik ke helytállásra buzdít egy vegyes társaságot. Ezért ne csupán arról szólni, milyen legyen a kapcsolat lel gyülekezet, hanem fel kell vetni azt a szempontot, legyen a kapcsolat az előljáró és a beosztott közö működjék az apparátus ne csak a római kor székhelyen Thesszalonikában, hanem ez 1100 éves haz

Pál apostol azokhoz szól, akik benne állnak és él adott társadalmi szituációban, azaz egy nép derékhadá meg, a húzó generációt mindenkire vonatkoztatva t Tehát, nem helyezi előtérbe egyiket a másik ellenéb kijátszva egyiket a másikkal, hanem kifejezésre juttatv összetartozunk. Találón adja vissza ennek a helyz feladatát Bonifátius (+ 754): „veszélyes vizeken nem elhagyni a hajót, hanem kormányozni kell!”

De hogyan? Az Úrban! Mit akar mondani ezzel tőmondattal Pál apostol? 1965-ben Berlinben az Evan Akademién Carl Friedrich von Weisszäcker elméleti filozófus volt a mérnökök akadémiai ülésének vendég

az egyik újságíró keresztyén meggyőződése felől faggatta, hogy lehet az, hogy egy ilyen tudós egyéniség, aki ismeri a titkát, hisz Istenben!? Nézze — hangzott a válasz, hogy azt gondolja, hogy a hit olyan fogalom, amit az ember magyaráz a laboratóriumba fogásra akasztja a kalapjával. Jó, ha tudja, hogy a Bibliában van egy mondat arról, mit ért embernek lenni. A mondat: szeresd az Urat, a Teremtőt teljes szivedből, teljes lelkedből és teljes elmédből, s a szomszédodat, mint önmagadat. S ebből látom, hogy a legnehezebb foglalkozás embernek lenni. S amíg a világ ezt valaki nem fogalmazza meg jobban, mint Jézus tette, addig keresztyén maradok, de erre is tanítom gyermekeimet.

Az állami szolgálatvégzésről van szó. Itt mindenki szolgálatban él és dolgozik. Éljetek egymással békességben, igazítsátok útba a szolgálatot! A rend nélkül elveszett az élet jó íze. Enélkül a rend nélkül elveszett a magyar nyelv jó íze, pedig ezt csak szépen lehet beszélni. Enélkül a rend nélkül nincs más, mint hajtunk a jókért gátlástalanul, s elveszítettük az egyet. Az egy Istent, az egyházat, az egy házastársat. S ez nem erkölcsi kategória, ez a lelkiismeret, papolás, hanem sorskérdés. Ezek nélkül nem lehetünk Európának. Mert ha vendégségbe megyünk, nem az a kérdés, hogy de jó, hogy látlak, hanem az, hogy mit hoztál, s ez a kérdés az unoka kérdése a nagymamához, hanem népek kérdése hozzánk. Mit hoztál?

Amíg nem sikerül a saját elhajlásainkat megszüntetni, addig, amíg nem lesz ránk szükség. A hitnek folytatása az erkölcsi magatartásforma, s csak ezt követően erkölcsi tanítás. Nem lehet tanítás. Nincs keresztyén erkölcsiség, hanem tanítás van, s az erkölcsiség következik minden. Amíg nem tanítható az ember, addig csak menekültek vannak otthon is. Ezen a szinten élnek a világban a kétszintes csodákban, megtűrték és ágyrjárók, a föld alatt lakók. Amíg a kicsi gyerek az édesanyja lábát érinti, addig a felnőtt meg a szívét. Elveszett az élet jó íze az élet komfortos összeférhetetlenségben.

Amíg nem állunk meg ezekben a napokban sírok mellett. Ne gondoljunk, hogy nincs olyan nagy koszorú, amely mindent el tudna törni. Az élőket kérem, inkább szálanként nyújtsátok át azt, a szörnyűbe szánjátok, mert addig van, aki megköszöni. A virág késő. Oda is kell a virág, de egy kicsit késő.

Amíg? Amíg a fiatalokat fel az erőteleneket! Ez házi feladat. A házi feladat az, hogy otthon kell megcsinálni. Nem az iskolában, nem az országgal, s nem csak az államnak, s nem csak az embereknek. Testvéreim! Mivé lesz ez az ország, az egyház, ha az erőtleneket nem karoljuk fel? Mivé lesz az oktatás, ha csak az erőtlenek foglalkoznak és villog, s a bátortalanokról elfeledkeznek, s nem szánják őket! Testvéreim! Nem választhatjuk szét az istenit az emberitől, a társadalmat az egyháztól. Nincs kétféle mandátum, hanem törekedjétek a jóra. De mit jelent jónak lenni? A szájából idézem: Kitűnő tanulónak mondtam, akinek a magatartásjegye rítt ki a többi közül. Már csak ezt kell tudni: Tetszik tudni: de ez a legnehezebb! Jónak lenni = jó embernek lenni. Rossz az, aki haszontalan!

Amíg, hiszen Pál apostol a mai gyülekezetnek?! Beenged Isten a te szolgálati területére. Engem, a mai embert. Ez ad tekintélyt, s értékét nekem, s ezzel tesz értékessé — munkatársra, s ez adja az egyháznak is a missziói távlatot. Komolyan kell gondolni azt, hogy szolgálatom a Biblia szerint is megfogalmazható, megfogalmazható. Magas tisztséget kaptam, s a szolgálatot kell tartanom, ha nem töltöttem be azt.

Amíg, hiszen az ige túlmutat a jelenen. A jövő generációja is szolgálatot kíván, komolyan Istent azért, hogy mutasson túl a jelen szolgálatán.

Amíg, hiszen ezért a jelenben, ha a mi körzetünkben is jobban szolgálnak az, hogy itt keresztyének is élnek.

Amíg, hiszen meg kell tanulni, hogy egyetlen cselekedetnek van értéke a síron túl, a feltámadás után, amit szeretettel, szolgálatban tesz az ember.

Tanítás

Aki szeret, annak varrd fel a szakadt gombját, mert könnyen meglehet, hogy felvarrja más.

Aki szeret, annak hallgasd meg baját gondját, mert könnyen meglehet, hogy meghallgatja más.

Aki szeret, azzal szelid légy, s ne goromba mert könnyen meglehet, hogy megsimítja más.

Aki szeret, szeresd! és öleld meg naponta, mert könnyen meglehet, hogy megöleli más.

És akkor — hidd el! — nem ő a hibás.

Ámen.

Káposzta Lajos

Emlékeztető

Weltler Rezső halálának 20. évfordulóján Sopronban elmondott prédikáció 1997. augusztus 31-én, a Szentháromság utáni 14. vasárnapon Ef 2,1-7 szerint

Feledékeny emberek vagyunk. Térben és időben zajló életünk természetes velejárója a feledékenység. A feledékenység több szempontból is hasznos. A fájó emlékek elhalványulnak, a sebek begyógyulnak, a bűt, bajt, bánatot elfelejtjük. Megszépül a múlt, csak a szépre emlékezünk. Hála legyen az Istennek teremtő bölcsességéért: tudunk felejteni. Csak sajnálni lehet azokat az embereket, akik nem tudnak vagy nem akarnak felejteni.

Természetesen van olyan feledékenység, amely káros. Például az emberi figyelmetlenségéből származó feledékenység, amelyről Mt 16,5-ben olvashatunk. Jézus tanítványai elfelejtettek kenyert vinni. Figyelmetlenek voltak. — Az idős kora is járhat egyfajta feledékenység, sőt, vannak olyan betegségek, amelyeknek kimondottan tünete az amnézia, vagyis az emlékezet kihagyása. Ezekben az esetekben segítségre van szükség. A feledékenyt emlékeztetni kell, mint tette azt Jézus Máté 16-ban: „Még mindig nem értitek?” Nem emlékeztek az ötezer megelégitésére? Nem emlékeztek a négyezer megelégitésére? Bizony a tanítványok nem emlékeztek. Emlékeztetni kellett őket. Az idős kora járó feledékenységre és a betegség okozta amnéziára orvossgot ír föl a doktor. Segíteni próbál rajtuk.

A lelki élet területén hasonló a helyzet. Feledékeny keresztyén emberek vagyunk. Ez a feledékenység is több szempontból hasznos. Távoll álljon tőlünk az a keresztyének között is egyre gyakrabban hangoztatott magatartás, amely

megbocsát, de nem felejt. A keresztyének tanuljanak meg felejteni. Valahogyan úgy, ahogyan ezt Pál apostol a Filippi gyülekezettel szemben gyakorolta: „Testvéreim, én nem gondolom magamról, hogy már elértem, de egyet teszek: ami mögöttem van, azt elfelejtve, ami pedig előttem van, annak nekifeszülve futok egyenesen a cél felé...” Aki az eke szarvára teszi a kezét, az ne tekintessen hátra, az felejtse el azt, ami mögötte van, az nézzen előre a cél felé.

Az eddig elmondottakból logikusan következik, hogy a lelki élet vonatkozásában is van káros feledékenység. Erről közismert módon Jakab beszél levelében, amikor a feledékeny (ige)hallgatókról szól, akik ugyan — hogy egy másik képet használjunk — beletekintenek a szabadság tökéletes törvényének tükrébe, de aztán nagyon hamar elfelejtik, amit abban láttak. Maga Jézus pedig búcsúbeszédében figyelmezteti tanítványait: „Emlékezzetek arra az ígére, amelyet én mondtam nektek”. A mai vasárnap vezérigéje hasonlóan szól hozzánk: „Áldjad lelkem az Urat és el ne feledd, mennyi jót tett teveled...” Tehát emlékeznünk kell, nem szabad felejtenünk. Napjainkban szokás, hogy amennyiben nem írnak jegyzőkönyvet, emlékeztetőt készítenek a tárgyalásról, hogy senki ne felejtse el a mondottakat, illetve hallottakat. Mai ígénk egy emlékeztető. A lelki amnéziában szenvedőket szeretné emlékeztetni arra, amit soha nem volna szabad elfelejteniük.

1. HALOTTAK VOLTUNK. Talán kissé meglepően hangzik, de a páli emlékeztető első pontja arról szól, hogy halottak voltunk. Az egyik kommentár szerint lelki értelemben minden ember halva születik. Ezt a gondolatot erősíti meg a kortársíró szava is: „A szív, ha gondolkodni tudna, megállna!” Megállna, mert halottban hiába dobog! A Tékozló Fiú története szemléletesen bemutatja mindenki számára az igazi halált, ami ezzel az emberrel a kegyelembe fogadásig történik, még a magába szállás és a hazatérés is halál! Halottak voltunk — szól a páli emlékeztető.

Másképpen kellene gondolkodnunk a halálról. Ha elsíratjuk azokat, akik test szerint meghalnak, mennyivel inkább kellene síratnunk azokat, akár magunkat is adott esetben, akik lelki értelemben régen nem élünk már illetve nem élünk még. A Lélek által lángra nem gyújtott szívek halott emberekben dobognak. Pál a harag fiainak nevezi őket, akik világi életmódot folytatnak, evilág hatalmasságaihoz kötődnek és testük kívánságait követik. Ígénkben az apostol nem tesz különbséget maga és a gyülekezet között. Halottak voltatok — halottak voltunk — így szól az emlékeztető. Rosszul emlékezik az, aki különben gondolja magát a másikonál. A szív, ha gondolkodni tudna, megállna. Megállna, mert halottban hiába dobog.

2. ÉLETRE KELTETT. A megemlékezésnek ebben az ünnepi órájában most egy belső ékességgel szeretnék szolgálni. A külsőket, a kegyelet virágait kivittük a temetőbe. A szóbanforgó belső díszítés láthatatlanul itt van a templomban. Volt olyan gondolatom, hogy esetleg a testi szem számára is láthatóvá teszem. Végül mégis abban maradtam, hogy a Lélektől lélekig vezető úton nincs erre szükség. Aki ma eljött a templomba, az lelki szemével a bejárati ajtó fölött egy feliratot olvashat. A felirat mindössze egyetlen szó: FELTÁMADTUNK! Igen, jól hallották a testvérek: feltámadtunk. Temető bejárata fölé ígértem formájában kell kiírni. Templomajtóik fölé ez a felirat való.

Másképpen kellene gondolkoznunk a feltámadásról. Hányan vannak még ma is, akik úgy képzelik, mint egykor Márta, hogy a feltámadás az utolsó napra tartozik. Amióta azonban Krisztus megváltotta a világot, vagyis az Atya keblére ölelte tékozló fiát, azóta elmondható: feltámadtunk. Nem az utolsó napon, hanem most! Aki figyelmesen hallgatta a felolvasott ígét, az tudja, hogy Pál ebben a vonatkozásban sem tesz különbséget maga és a gyülekezet között. Emlékeztetője így hangzik: Titeket is életre keltett... minket is életre keltett. Feltámadtunk. Ez az ige tehát nem valamiféle weltleres dicsekedés, önmagunkkal való tetszelgés, beképzeltségtől vezérelt bizonyoságtévés, hanem krisztushimnusz! Csak a feledékeny megmentettek beszélnek úgy megmenekülésükről,

mint hőstetteről. A Lélek által szólók megmentőjüket maguk. A szív, ha beszélni tudna, Krisztusról prédikálna. Míg gondolatával, szavával és cselekedetével Urának hódol. Többet, szebbet és vigasztalóbbat soha senki nem mondhat: életre keltett. Feltámadtunk!

3. A MENNYIEIEK VILÁGÁBA ÜLTETETT. Van Izraelben kert, valahol az Olajfák hegyének környékén, ahol egy jelesebb személyiségre emlékezve fákat ültetnek. Hagyomány! Jézus Krisztusnak is van egy kertje. Ő nem ültet. Ebben a kertben az életre keltettek „ülnek”.

Másképpen kellene gondolkoznunk a mennyországokról. Mennyország nem a túlvilág, nem a halál utáni élet, hanem Krisztussal való közösség kertje. Velem leszel — hangzott az utolsó órában ez a paradicsomkert! — Kétezer év óta prédikáció elhangzott azokról is, akiket Krisztus hatalma keltett. Minden bizonnal azért, mert életre keltettek szokták elhallgatni, hogy mit is tett velük az Isten. Az új egyik első életjele, hogy fölsír. Az újjászületés egyik első jele, hogy az ember megszólal. Először arra gondoltam, hogy zöm a 61-es éneket. Aztán mégis úgy határoztam, hogy majd a temetőben fogjuk elénekelni. A Lélektől lélekig vezető úton nincs szükség a „személyeskedésre”! Akinek van hallásra, így is hallja, hogy mit énekel a Lélek gyülekezetben! A szív, ha énekelni tudna, nem hallgatna. Valahogyan úgy, ahogyan egykor a samáriai nem hallgatott, amikor meggyógyulván — mert életre keltette őt is az ő kegyelme — visszatért, leborul Jézus lába elé és halkan dicsérte az Istent. Áldjad lelkem az Urat és el ne feledd semmi jótéteményéről. Ő megbocsátja minden bűnt, meggyógyítja minden betegségedet, megváltja életedet a koporsótól. Kegyelemmel és irgalommal koronáz meg téged.

Hogy el ne feledkezzünk, azért szól az emlékeztető. Halottak voltunk. A szív, ha gondolkodni tudna, megállna. Krisztus életre keltett titeket is, minket is. A szív, ha beszélni tudna, Krisztusról prédikálna. Főlemelte karját az Úr és főlemelte minket is. A mennyieiek világába ültetett. A szív, ha beszélni tudna, nem hallgatna. Dicsértessék Uram, örökké szent és dicső. Ámen.

Weltler Sándor

